

הישיבה המאה-ועשרים וחמש של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, ט"ו בכסליו התש"ן (13 בדצמבר 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. הצעה לסדר

הכנסת, שאני לא העברתי את הידיעה הזאת ולא דיברתי עם עיתונאים. אני מדבר באופן כללי. נשאלת השאלה, כאשר הוא ירצה להדליף אותה, כעצם הוא ימנע מחברי הכנסת לשאול את השאלות בעל-פה. לכן התקנון כפי שהוא הוא תקנון דרקוני.

אני חושב שיש מקום לברר את הנושא הזה, כיוון שבעיתון "הארץ" נכתב שסגן השר ביילין ישיב לי. אני פניתי לשר האוצר, לא לסגן שר האוצר. אני מניח שסגן השר ביילין גרם להדלפה על מנת שלא לענות.

היו"ר ש' וייס:

אני לא חושב שאתה צריך לומר את זה כאן.

יעקב שמאי (הליכוד):

לפחות את דעתי אני יכול לומר.

היו"ר ש' וייס:

קודם כול, זאת השערה. אתה יודע שברוך כלל סגני שרים עונים כאן על שאלות בשם שרים. במקרה של סגן השר ביילין, זה כמעט נהג קבוע. אגב, זה אחד התפקידים הקלסיים של סגן שר.

דווקא ההערה השנייה שלך מצביעה על כך, שהנושא ראוי כאמת לכירור עקרוני בוועדת הכנסת. אתה מסכים להצעתו להעלות את הנושא הזה בוועדת הכנסת?

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חייב לומר שנוסח השאלתא שלי לא פורסם בעיתון כלל.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמאי, לפניך פתוחה דרך, מסלול ראשי לוועדת הכנסת. העניין ראוי בהחלט לכירור עקרוני. תודה רבה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני אפנה לוועדת הפירושים.

ב. שאלות בעל-פה

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, אדוני השר, תשובתך.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה לגנות ולהוקיע תופעה של התנכלות לאזרחים על רקע דעותיהם הפוליטיות. המשטרה מצדה לא תחסוך מאמצים ולא תחסוך במשאבים כדי לתפוס את העבריינים האלה ולהביאם לדין.

כרגע זה החקירה בנושא נמצאת בקדימה גבוהה. החקירה מתנהלת במישורים שונים, ולא אפרט. אני מניח, ולא רק

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בוקר טוב. אני פותח כזה את ישיבת הכנסת, יום רביעי, ט"ו בכסליו התש"ן.

הצעה לסדר של חבר הכנסת שמאי, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מזכירות הכנסת אישרה לי שאלתא בעל-פה ביום שני.

זה נוסח השאלתא: נוכח הפרסומים על פרשת החשבון הסמיו של חברת "כור" בחוף-לארץ ברצוני לשאול: 1. האם ידוע לשר אם לא הועברו כספים מחשבון זה לארץ, ואם כן — מה נעשה בכספים אלה ולמי הם הועברו? 2. האם השר מתכוון להעביר את גילוי החשבון הנ"ל לחקירת המשטרה?

לתדהמתי הודיעו לי הבוקר ממזכירות הכנסת, כי השאלתא נפסלה. אני מבקש מהיושב-ראש לומר לי מדוע.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יעקב שמאי, על-פי החלטות ועדת הכנסת, סעיף 10א, בנוגע לשאלות פסולות, פסקה (ג): "פורסמה שאלתא בעל-פה קודם העלאתה בכנסת, תיפסל מאליה".

דן תיכון (הליכוד):

בצורה כזאת אפשר לפסול כל שאלתא בעל-פה.

היו"ר ש' וייס:

הבנתי, גם מתוך התייעצות עם יושב-ראש הכנסת, שמכיוון שהיה היום פרסום רחב של הנושא הזה בעיתון "הארץ", הוא נהג על-פי הכללים.

עם זאת, אני רוצה להציע לך הצעה. אני מבין שאתה לא כל כך מרוצה מההחלטה. זה נושא תקדימי. לפי הערכתי, זה קורה לנו בפעם הראשונה. אפשר לבוא לוועדת הכנסת ולברר את הנושא.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש כאן דבר תמוה. אני מודיע לפני כל

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. הנושא הבא: שאלות בעל-פה. חבר הכנסת יוסי שריד יפנה לשר המשטרה שאלתא מס' 194. בבקשה.

194. זהות ארגון "הסיקריקים"

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, ברצוני לשאול את שר המשטרה, מה מצב החקירה בדבר זהותו של ארגון "הסיקריקים", שהגביר כימים האחרונים את פעולות ההתנכלות שלו?

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר המשטרה, עלול להתבהר לנו כרכות הימים, שהתופעה של "הסיקריקים", למרות החומרה שלה, עלולה להתגלות רק כאותה שביעית הקרחון שמעל פני המים, כאשר שש שביעיות אחרות — גם בכמות גם באיכות — עדיין לא הופיעו על פני השטח. סוג הפעולות שלהם הוא סוג פעולות אלים, מרתיע, מפחיד, מגיע לאנשים כמו פרופסור שקד, אבל בין זה לבין הרצח הנורא של אמיל גרינצווייג, זיכרוננו לברכה, עדיין יש פער, ואיש מאתנו אינו יודע את גודלו של הפער.

כיוון שאני שותף לאמירתו של חבר הכנסת שריר לגבי מי שנותן השראה לפעולות אלה ולחמורות מאלה, וחלק מהם גם נשמע בקרב שרי הממשלה, אני מבקש לשאול אותך, האם אתה מוכן לזיום בממשלה דיון מבעוד זמן, לא כשיהיה מאוחר מדי, ומה הממשלה מתכוונת לעשות כדי לעצור את הגל העכור הזה?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אדוני היושב-ראש, לשאלות-הערות של חבר הכנסת שריר: אינני יודע על סמך מה נעשתה הקביעה, שהמשטרה לא מסוגלת להתמודד עם התופעה הזאת. אין לזה שום אחיזה במציאות. העבר מוכיח, שקבוצות קיצוניות שפגעו באזרחים, פגעו ברכוש, נתפסו. כפי שאמרתי, גם הקבוצה הזאת — ואיננו יודעים ברגע זה אם זו קבוצה של אחד, שניים, שלושה או יותר — תתפס.

לשאלה מי עומד פוליטית מאחורי הקבוצות האלה — המשטרה לא עוסקת בפוליטיקה, המשטרה עוסקת כאכיפת החוק ובהקפדה על קיומו. אם יחברו בחקירה שמישהו עבר על החוק בפעילות כזאת או אחרת, בין שהוא היה זה שהצית את הדלת ובין שהוא עמד מאחורי המציתים, ברור שהמשטרה תחקור אותו ותגיש את החומר גם לבית-המשפט. אבל אם לא יהיו ראיות כאלה, זה לא נושא למשטרה. אנחנו לא מדינת משטרה, אנחנו מדינה דמוקרטית. זה נושא להתמודדות פוליטית פרלמנטרית.

אותה תשובה יש לי לחבר הכנסת זיסמן. אינני יודע על סמך מה הוא קובע, שנוצר הרושם שהמשטרה לא עושה די או לא מסוגלת להתמודד. בבקשה לדאוג את הנתונים ולבדוק מתי קרה, מה קרה, מי נעצר, מה הופסק, וכן הלאה.

לשאלתו של חבר הכנסת צבן, אני דיווחתי בישיבה הקודמת של הממשלה על האירוע הזה. אגב הדיווח שלי היתה התייחסות של חברי הממשלה, ובסוף הישיבה ראש הממשלה גם גינה את התופעה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר.

מניח אלא בטוח, שבסופו של דבר ייתפסו העבריינים האלה, כפי שגם בעבר נתפסו עבריינים בעבירות דומות.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שריר, שאלה נוספת במסגרת של שתי דקות.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין לי ספק, אדוני שר המשטרה, שהמשטרה עושה כמיטב יכולתה כדי לחשוף את כנופיית "הסיקריקים". לכן הדאגות שלי אינן בתחום הרצון הטוב של המשטרה, כי אם בתחום היכולת. היכולת, כנראה, בניגוד לרצון, איננה כל כך טובה.

סיפר לי אדם שמהימנותו איננה מוטלת בספק, כי בשלוש הזדמנויות הוא עצמו היה צריך להפנות את תשומת-לבה של המשטרה לדאגות בעיתונים עם איש "הסיקריקים" — אולי המנהיג שלהם — ראינו שניתנו ליצחק רבי-חייא מ"דיעות אחרונות", לנדב שרגאי מ"הארץ" ולנדב העצני מעיתון "העיר". הקשר עם העיתונאים האלה נוצר עליידי איש קשר, שזהותו ידועה לעיתונאים.

אני שואל: האם התבקשו העיתונאים לחשוף את זהותו של איש הקשר? אם לאו, מדוע לא התבקשו? הרי מדובר בפיקוח נפש ממש, ו"הסיקריקים" כבר מודיעים בריש גלי על כוונתם לפגוע בקרוב באמנון דנקנר ובאמנון אברמוביץ. על-פי הניסיון, אפשר גם להאמין להם.

לסיים, יש לי גם "טיפ" למשטרה, שהוא הרבה יותר מקצה חוט. אני לא יודע מי מצית את דלתותינו כדי לשרוף עלינו את הבית. אבל אני קודם כל יודע מי שולח את כל אלה. אני מוסר אותם לידיעתך, שר המשטרה, שולחים את "הסיקריקים" כל מי שכינה אותנו, את המחנה המדיני המתון, "גיס חמישי" ו"אייס לאומי" ו"שטינקרים" ו"משטפי פעולה עם אש"ף" וכיוצא באלה כינויים נקלים ונבזים.

לא הדלת השרופה צריכה להיות ציר החקירה, אלא המפתח, המפתח הוא בידי הימין הקיצוני, שיש לו גם שליחים כאן בבית הזה.

היו"ר ש' וייס:

שאלות נוספות לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן, במסגרת של דקה כל אחד.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, המשטרה ראויה לברכה על כל פעולותיה ועל תגבורה לנוכח האירועים. אבל, נוצרת הרגשה, שדווקא בתחומים הבלתי שגרתיים היא לא עושה די. כשם שיש "סיקריקים", יש גם אחרים. מדוע יש תחושה הולכת וגוברת, שכנושאים כאלה, של אי-הגנה על זכויות הפרט ושל פגיעה בכבוד האדם, הפעילות במדינת ישראל מתרחבת?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

ג. שאלות ותשובות

1266. קציני בטיחות בתעבורה

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):
בחלק י' בתקנות התעבורה נקבע, כי על מפעלים להעסיק

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לתשובות על שאלות רגילות. אדוני שר התחבורה, אתה מחבקש להשיב על סדרה של שאלות.

5. האם מתכוון משרדך לעשות פעולות על-מנת לצמצם את היקף הפגיעה של כלי רכב הנהוגים על-ידי ערכים מיש"ע בישראל?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. נערכת פעילות מיוחדת באמצעות ניידות הבטיחות המינהל לבטיחות בדרכים לבדיקת כלי הרכב הנעים בכבישי יש"ע והיוצאים משם, על-ידי בדיקות פתע של כלי הרכב וכן על-ידי בדיקת מכוני הרישוי הנמצאים בתחומי יש"ע.

2. בדיקות של רשימות נהיגה באזורי יש"ע נעשות על-ידי גורמי החוק השונים: משטרת ישראל, צה"ל, גורמי ביטחון וניידות הבטיחות של המינהל לבטיחות בדרכים.

3. על-פי נתוני משרד התחבורה והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה יש: כחל-עזה — 4,479 משאיות ורכב מסחרי ו-67 אוטובוסים; ביהודה ובשומרון — 13,885 משאיות ורכב מסחרי ו-616 אוטובוסים. אין לנו מידע בדוק לגבי היקף הנסיעות של כלי הרכב הרשומים באזור יהודה ובשומרון והנעים בתחומי ישראל, אולם לגבי כחל-עזה מדובר בכ-4,300 כלי רכב ליממה — נכון לספירה ב-6 בנובמבר 1989.

4. מתוך 25,800 כלי רכב שהיו מעורבים בתאונות — 230 רשומים בנפות יש"ע. ב-1988, 14 מן התאונות היו קטלניות, 40 תאונות היו קשות.

5. משרדי פועל כאופן נמרץ בנדון, הן על-ידי החמרת בדיקת רישוי הנהיגה והרכב והן על-ידי ביקורות פתע בדרכים לבחינת הרמה המכנית של כלי הרכב; כמורכב יש מעקב ובקרה תמידיים אחרי מכוני הרישוי ביש"ע. לאחרונה סגרנו לשבועיים שני מכוני רישוי ביש"ע באשמת חפזות לקוי, כהתראה.

שר הביטחון ואנוכי החלטנו על הקמת צוות משותף לבדיקת הנושא והגשת מסקנות.

1268. ניסיונות פיגוע באוטובוסים

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון תש"ן (9 בנובמבר 1989):

נעשו כמה ניסיונות להשתלטות על אוטובוסים לפני הפיגוע בקו 405, שגרם למותם של 16 קורבנות חפים מפשע ולפציעתם של 24 אחרים.

כמעט החרש אסון נוסף ביום 9 בספטמבר 1989, כאשר מחבל ניסה לדרדר אוטובוס נוסף בקו 405, ורק עירנות הנוסעים מנעה אסון.

ברצוני לשאול:

1. מה עושה משרד התחבורה, בשיתוף עם "אגד", כדי למנוע הישנות המקרים האלה?

2. האם בדעת השר ליוזם ועדת חקירה, שתבדוק ותחקור את כל הגורמים הקשורים לפיגוע מבחינה תעבורתית?

שר התחבורה מ' קצב:

1-2. בעקבות האסון הוקמה במשטרת ישראל ועדה, בהשתתפות משרד התחבורה וגורמי הביטחון ובראשות סגן המפק"ל, שבחנה את אמצעי האבטחה בתחבורה הציבורית והגישה המלצות הנוגעות למשרדי ממשלה שונים.

אדם שהוא בעל כתב הסמכה כקצין בטיחות להפעלת כלי רכב במפעלים. חפקיד קצין הבטיחות לשמור על תקינות כלי הרכב של המפעל, לפקח על בריאות הנהגים, להדריך נהגים וכו'.

ברצוני לשאול:

1. כמה קציני בטיחות בתעבורה בעלי כתב הסמכה נמצאים בישראל?

2. כמה מפעלים קיימים בישראל, המחויבים על-פי חוק בהעסקת קצין בטיחות?

3. כיצד אופן משרדך את חלק י' בתקנות התעבורה, המטפל בקציני בטיחות בתעבורה?

שר התחבורה מ' קצב:

1. במדינת ישראל יש 1,101 בעלי כתב הסמכה כקציני בטיחות בתעבורה.

2. קיימים כ-2,000 מפעלים החייבים בהעסקת קציני בטיחות בתעבורה.

3. המינהל לבטיחות בדרכים פועל לאכיפת התקנות הקשורות לקציני בטיחות, הדרכתם והפיקוח על עבודתם. מפעל שלא מעסיק קציני בטיחות או מפעל הפועל שלא על-פי התקנות, מוגשת נגדו תביעה משפטית.

כמורכב, פועלת במינהל לבטיחות בדרכים ועדה מיוחדת, שתפקידה לאכוף את תקנות קציני הבטיחות.

משרד התחבורה, המינהל לבטיחות בדרכים, רכש ניידות נוספות לבדיקת תקינות כלי הרכב כאמצעי נוסף לאכיפת התקנות.

איגוד קציני בטיחות בתעבורה נמצא בקשר רצוף עם עובדי המשרד, ואנו נעזרים גם בהם, ובכלל זה בפנייה למאות מפעלים בדבר חובת העסקת קציני בטיחות.

1267. כלי רכב מיש"ע בישראל

חבר הכנסת א' לין שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון תש"ן (9 בנובמבר 1989):

לפני ימים אחדים פורסם בעיתונות, כי בכביש החוף, ליד קיבוץ יקום, החרשה תאונת דרכים מזעזעת. משאית הנהוגה בידי תושב עזה פגעה בטנדר שנסע לפניה, הרפה אותו בעוצמה רבה אל הרכב שנסע לפניו וגרמה להצתתו. כתוצאה מכך, נשרפו למות שני ישראלים תושבי המדינה.

ברצוני לשאול:

1. אילו בדיקות של כשירות ובטיחות עוברים כלי רכב כבדים ומשאיות המגיעים לישראל מיש"ע?

2. אילו בדיקות של רשימות נהיגה עוברים תושבי יש"ע הנהגים רכב כבד בישראל?

3. על-פי הערכת משרד התחבורה, מה הוא מספר כלי הרכב לצורכי עבודה — טנדרים, משאיות ורכב כבד אחר — הרשומים ביש"ע ונעים בתחומי ישראל?

4. בשנת 1988, מה היה מספר תאונות הדרכים בתחומי "הקו הירוק", שבהן היו מעורבים תושבי יש"ע? בכמה מקרים מדובר בתאונות קטלניות, בתאונות עם פצועים קשה, ובתאונות עם פצועים קל?

2. בביקורי האחרון בעיריית חיפה, בפגישה עם ראש העיר, סיכמנו על הקמת צוות משותף למשרד התחבורה, לרשות שדות התעופה ולעיריית חיפה כדי לבחון את התוכנית השונות ואת האפשרויות לכיצוען.

1271. רכבת פרברים בחיפה ובסביבתה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

דובר רבות על שיפור התחבורה בחיפה ובאזור המפרץ על-ידי בניית רכבת פרברים.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא המצב הקיים בעניין זה?
2. מה הן התוכניות לעתיד הקרוב?
3. מה היא התוכנית לטווח ארוך?

שר התחבורה מ' קצב:

1. השנה אישרנו לרשות הנמלים והרכבות תקציב פיתוח נוסף בסך 8.7 מיליוני ש"ח, המיועד לכיצוע שלב א' של פרויקט רכבת הפרברים באזור חיפה. שלב זה אמור להסתיים ב־1 באוקטובר 1991.

2. שלב ב' של הפרויקט, מתוך תקציב של 43 מיליון ש"ח, שטרם אושר על-ידי הממשלה, כולל את העבודות הבאות: הכפלת המסילה והקמת מערכת תקשורת ואיתות חשמלי בקטע בת־גלים — זבולון; שיפורים בתחנות לאורך הקו ובניית תחנה חדשה ליד בית־המכס, שתחובר לתחנת הכרמלית במעבר מיוחד שיוכשר למטרה זו.

3. על-פי ההערכה, תימשכנה העבודות כשנתיים עד להשלמת הפרויקט כולו ולהפעלתן של שש רכבות בשעה בשעות השיא בקו קריית־מוצקין — חיפה.

בכל אופן, התחלנו בכיצוע פרויקט רכבת הפרברים באזור חיפה בתקציב של 8.7 מיליוני ש"ח, כאמור, והתקציבים יגדלו בשנה הבאה.

1328. הובלת חומרים מסוכנים

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעיתונות פורסמו בימים האחרונים שני מקרים של סגירת כבישים: בגלל כלור שנספך ממשאית כבכיש פתח תקווה — כפר־סבא, ובגלל גז רעיל — בכביש עכו.

נוכח הסכנה החמורה שיש בכך לרכבות חושכים המתגוררים באזורים אלו, ברצוני לשאול:

1. האם נכנסו לחוקף התקנות האסורות הובלת גז רעיל וחומרים מסוכנים באזורים עירוניים?

2. כיצד בדעת משרדך לאכוף תקנות אלו?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. משרד התחבורה פרסם ב־1984 תקנות מיוחדות, המסדירות שינוע חומרים מסוכנים.

בחודש יולי 1988 אושר תמרוך דרכים חדש, האוסר מעבר

משרדי פעל ליישום מלא של ההמלצות המצויות בתחום אחריותנו: א. ביום 31 באוגוסט 1989 הוציא המפקח על התעבורה הוראות לקואופרטיבים לתחבורה בנושא סימון מקומות ישיבה לאנשי הביטחון וסגירת המעקה בצדו הימני של תא הנהג; ב. ביום 5 בספטמבר 1989 חתמתי על התקנות הנ"ל בהתאם; ג. ביום 10 בספטמבר 1989 נקבע אפיון של המוט המיוחד, ונשלחו ההנחיות בהתאם לקואופרטיבים לתחבורה לצורך הרכבתם של מוטות באוטובוסים; ד. אישרנו רכישת ערכות מיגון נגד דלקות בכ־1,000 אוטובוסים בתחבורה הציבורית.

1269. שימוש לא־חוקי בקרקע

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

ב"הארץ" מיום 6 באוקטובר 1989 התפרסמה כתבה המתייחסת לבנייה של חברת "מרויט", שנעשתה ללא רישוי בנייה כחוק ועל שטח המוחזק בחכירה (אלא שתנאי החכירה לא קוימו על-ידי החברה).

ברצוני לשאול:

1. האם האמור בכתבה נכון?
2. אם כן — מאחר שמן הכתבה עולה, כי האינטרסים של רכבת־ישראל נפגעו כתוצאה מבנייה זו, מה עושה כבוד השר לחיקון הנוק?

3. כיצד קרה הדבר, שרכבת־ישראל לא מנעה שימוש לא־חוקי בקרקע שהועמדה לרשותה, לא התריעה ולא פנתה לרשויות החוק במדינת ישראל במגמה למנוע את המשך הבנייה?

שר התחבורה מ' קצב:

1 — 3. לדעת היועצים המשפטיים של הרשות, בנייתה של חברת "מרויט" היא לא־חוקית.

נציגי הרכבת התרו בעבר לא אחת בחברת "מרויט" על אודות הבנייה הלא־חוקית. אנחנו מתכוונים לנקוט צעדים משפטיים נגד החוכרת.

רכבת־ישראל החכירה קרקעות אלה בשנת 1973, והמעשים שתוארו מתייחסים לתקופה שלפני מיזוג הרכבת ברכות הנמלים והרכבות.

1270. שדה־התעופה בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

שדה־התעופה הקטן במפרץ־חיפה ראוי, לדעתי, לשיפור ולהרחבה. יש להתאימו גם לתחבורה אווירית בין־לאומית — לצרכים כלכליים וגם לצורכי תיירות.

ברצוני לשאול:

1. האם קיימת תוכנית להרחבת שדה־התעופה ולהפיכתו לשדה־תעופה בין־לאומי?

2. אם כן — מה הוא הקצב הצפוי להגשמת התוכנית?

שר התחבורה מ' קצב:

1. משרדי הכין כמה תוכניות חלופיות לשדה־התעופה בין־לאומי באזור מפרץ־חיפה, והרחבת שדה־התעופה הקיים במפרץ היא אחת מהן.

התמרמרות רבה בקרב חיירים ועתידה לפגוע בנכונותם לבוא לביקורים חוזרים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה לעיכובים בבדיקות הביטחוניות הנ"ל?

2. מה בדעת משרדך לעשות כדי להביא לפתרון מהיר של הבעיה?

חבר הכנסת ד' שובל שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעיתונות — "דבר", יום ה' 9 בנובמבר 1989 — פורסם כי נוסעי "אל על" נותרו בנמל-התעופה בן-גוריון לאחר שלא הספיקו להגיע במועד לטיסותיהם בשל התמשכותן הבלתי-סבירה של בדיקות הביטחון. כמרכן פורסם, כי במשך שבוע ימים נמשכת מגמת האיחורים בהמראות בשל מחסור בכודקים ביטחוניים. מצב זה עלול לא רק לגרום לעיכובים מיותרים, אלא גם לפגוע בתיירות לישראל וממנה וכנושאים אחרים.

ברצוני לשאול:

1. אם היה זה מקרה-חריג, או שמא הפך הדבר לתופעה שכיחה?

2. מה עומד משרדך לעשות בנדון?

שר התחבורה מ' קצב:

כתוצאה מגידול בלתי-צפוי בהיקף תנועת הנוסעים בנמל-התעופה בן-גוריון, כשינוי מהתחזיות, נוצר לימים מספר מחסור בבדקי ביטחון. בינתיים נערכה רשות שדות-התעופה בהתאם, וגם היקף הנוסעים פחת והבעיה נפתרה.

רשות שדות-התעופה הונחתה להקים יחידות עתודה של כודקי ביטחון, שתהיינה זמינות לפתרון בעיות אד-הוק בפרקי התראה קצרים, כאשר יש גידול בלתי-צפוי בתנועת הנוסעים בנמל-התעופה בן-גוריון.

1401. תקיפת חיילות באוטובוס

חברת הכנסת ש' דורון שאלה את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום שישי שעבר פורסמה ידיעה על שתי חיילות, שנסעו באוטובוס "אגד" בקו חיפה — תל-אביב והותקפו על-ידי שני ערכים, שהתעללו בהן מילולית ופיסית. כשביקשו החיילות מנהג האוטובוס לעצור, הוא סירב והמשיך לנסוע.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה הידיעה והאם פרטיו נכונים?

2. אם כן — מדוע לא התערב נהג האוטובוס ולא נחלץ לעזרת החיילות?

3. האם אין תקנות משרד התחבורה מחייבות את הנהגים ברכב ציבורי לדאוג לשלום הנוסעים?

4. אילו אמצעים ייקטו, ומה בדעת השר לעשות כדי שמקרים כאלה לא יישנו?

חומרים מסוכנים באזור מגורים. התמרמרות מוצב על-פי בקשת רשות התמרמור המקומית ובאישור משרד התחבורה.

משטרת ישראל ופקחים מטעם משרד התחבורה מפקחים על הביצוע.

1329. טיסות "אל על" בשבתות

חבר הכנסת מ' גפני שאל את שר התחבורה ביום כ"ח בחשוון התש"ן (26 בנובמבר 1989):

בעיתונות נמסר, כי חברת "אל על" אומנם לא מקיימת טיסות סדירות בשבתות, אולם טיסות של חברת "סן-דור" כמטוסי "אל על" מתקיימות בשבתות וכימים טובים.

עוד נמסר, כי טיסות יוצאות כ-15 דקות לאחר צאת השבת, כשההכנות מתבצעות בשבת.

ברצוני לשאול:

1. מה הקשר בין חברת "אל על" לחברת "סן-דור"?

2. האם מקיימת חברת "אל על" טיסות מטען בשבתות, והאם דבר זה עולה בקנה אחד עם החלטת "אל על" שלא לחלל שבת?

3. האם מתקיימות הכנות לטיסות בעצם יום השבת, והאם דבר זה עולה בקנה אחד עם החלטת "אל על" שלא לחלל שבת?

4. מדוע יימנע מיהודי שומר שבת השימוש בטיסות הסדירות היוצאות במוצאי שבת?

שר התחבורה מ' קצב:

1. חברת "סן-דור" היא חברה-בת בכעלותה המלאה של "אל על".

2. חברת "אל על" אינה מקיימת טיסות בשבת, ובכלל זה טיסות מטען.

3. "אל על" מקיימת משמרות מצומצמות בשבת, בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה, לביצוע עבודות חיוניות לבטיחות הטיסות ולאלוצים אחרים.

4. חברת "אל על" מקיימת בקפדנות את החלטת הממשלה בנושא איסור טיסות בשבתות ובמועדי ישראל.

היו"ר ש' וייס:

השר ישיב על שתי שאלות בצוותא: 1399 ו-1400 של חברי הכנסת עוזי ברעם וזלמן שובל, ובזכותו של חבר הכנסת זלמן שובל תינתן התשובה.

1399, 1400. עיכובים בנמל-התעופה

עקב בדיקות ביטחוניות

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

לאחרונה נרשמו איחורים רבים במועד המראתם של מטוסים מנמל-התעופה בן-גוריון, עקב התארכותן של הבדיקות הביטחוניות. במקרה אחד נאלצה "אל על" להשאיר על הקרקע 114 נוסעים, משום שלטענתה לא עמדו כודקי הביטחון בקצב.

מנכ"ל התאחדות המלונאים טוען, כי התופעה גורמת

ואחרים; והואיל והפטנט הוא פטנט ישראלי, האם יסיכס אדוני, או יקבל ברוח טובה, שהוועדה העוסקת בנושאים אלה, בראשותו של חבר הכנסת זיסמן, תבדוק את העניין ותראה אם מבחינה חוקית יש מקום להמליץ על חיוב כזה?

שר התחבורה מ' קצב:

ראשית, אני רוצה לבשר לכנסת, כי בשנה העומדת להסתיים בדצמבר יש ירידה במספר התאונות הקטלניות ובמספר ההרוגים במדינת ישראל לעומת השנים האחרונות, בהיקף של כ-14%.

שנית, חלק מיצרני הרכב באירופה יודעים על קיומו של האבזור הזה, ובוחנים אותו כבר זמן רב. אחת החברות עוסקת בבדיקת הנושא כבר קרוב לשנתיים.

אני מודה שיש לי רחיעה מלחייב את יבואני הרכב להתקין אבזור שיצרנית הרכב באירופה, לאחר בדיקה של שנתיים, לא הגיעה למסקנה שהוא חיוני. אילו היו יצרני רכב במדינת ישראל, יכול להיות שהייתי מחייב אותם להתקין את האבזור הבטיחותי הזה.

לפי בדיקה ראשונית מסתבר שהאבזור הזה הוא חיוני. אחרי תקופת הרצה ובדיקות נאסוף את האינפורמציה, ואז יהיה קל יותר להחליט אם לחייב את יבואני הרכב בהתקנתו.

אין לי שום התנגדות לכך שוועדת כנסת בראשותו של חבר הכנסת זיסמן גם כן תידרש לנושא, תעמק בו ותלמד אותו.

1439. העלאת מחירי הנסיעות בתחבורה הציבורית

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו תש"ן (7 בדצמבר 1989):

בעקבות הידיעות בנושא העלאת מחירים בתחבורה הציבורית כ"ידיעות אחרונות" מתאריך 28 באוקטובר 1989, ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הטענה, שבחודש הבא צפויה העלאת כשיעור של 20% במחירי הנסיעות בתחבורה הציבורית, הן בקווים העירוניים והן בקווים הבין-עירוניים?

2. מה הן הסיבות להעלאת המחירים, והאם צפויות בשנה הקרובה העלאות נוספות, מעבר להעלאת בחודש דצמבר?

שר התחבורה מ' קצב:

1. שיעור ההעלאה יהיה כ-20% במוצע.

2. העלאות המחירים הן בעקבות החלטת הממשלה מ-5 בינואר 1989 בעניין הסובסידיות לתחבורה הציבורית ובעקבות הגידול בעלויות ההפעלה של התחבורה הציבורית.

בינתיים, נדחתה העלאת מחירי הנסיעה בתחבורה הציבורית, שעליה הוחלט קודם, מסוף חודש נובמבר לתחילת חודש ינואר.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

תודה על התשובה, בעקבות הצמצום בסובסידיה לתחבורה הציבורית אני רוצה להעלות את הדברים האלה: כתוצאה מצמצום הסכסוד והתייעלות הקואופרטיבים לתחבורה "אגד" ו"דן", הגיעה התחבורה הציבורית למצב

שר התחבורה מ' קצב:

1. תקנות התעבורה 442(ג) מחייבות את נהג הרכב הציבורי לדאוג לשלום הנוסעים.

2. הנושא הועבר לטיפול המשטרה ולחקירתה, ורק בתום החקירה יתבררו הפרטים.

1438. התקנת אבזור בטיחותי במכוניות

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר התחבורה ביום ט' בכסליו תש"ן (7 בדצמבר 1989):

הואיל וסבורים כי מתקן שהומצא בארץ ונקרא "אתח", המקדים הרלקת אורות בלימה, עשוי למנוע 11% מתאונות הדרכים ולחסוך 440 מיליוני ש"ח בשנה, וכן למנוע בזכו ואיבוד שעות עבודה רבות ואף להציל חיי אדם; והואיל ומחירו של המתקן הוא כ-100 ש"ח למכונית, הואיל וגם אתה התקנת ברכבך מתקן זה, והוא הותקן ברכבי משטרת ישראל, חברות ביטוח וחברות אחרות, ברצוני לשאול:

על שום מה לא ניתנת הוראה, באמצעות צו, תקנה או בדרך אחרת, להתקין יחידת "אתח" בכל רכב חדש הנמכר בישראל?

שר התחבורה מ' קצב:

משרד התחבורה מאמץ את תקני הבטיחות הבין-לאומיים המתקדמים ביותר בעולם תוך כדי מעקב אחרי ההתפתחות הטכנולוגית.

חיוב התקנת אבזור שאינו מעוגן בתקנות הבין-לאומיות ואינו מורכב על-ידי יצרן הרכב במקור בעת תהליך הייצור של הרכב מחייב והירות ובדיקה יסודית, ויש לבדוק, בין היתר, את השפעת האבזור על התאונות, מחיר התקנתו, אפשרות הרכבתו בסוגי רכב שונים וכדומה.

בדקנו את האפשרות לחייב בתקנות את התקנת מכשיר "אתח" במכוניות והחלטנו כי בשלב זה אין הצדקה לחייב התקנת המכשיר, אך החלטנו לעודד התקנתו באופן וולונטרי.

אין הצדקה לחייב התקנת האבזור כל עוד יצרני הרכב, העוסקים בחידושים ובשיפורים ברכב, והאמונים על התקני הבטיחות יודעים על קיומו, ולא מצאו לנכון להתקינו בשלב הייצור. מסיבה זו החלטנו בשלב זה להסתפק בהמלצה בפני בעלי הרכב על התקנתו. ארגונים, חברות וגופים ציבוריים החליטו עוד לפני קבלת המלצת המשרד להתקין את המערכת.

ברכבי התקנתי את האבזור, ונדמה לי שגם מינהל הרכב הממשלתי עשה כן.

אנו נעקוב אחר ההשפעה החיובית של ההתקנה על הבטיחות, ועל-פי ממצאי המעקב יוחלט אם אכן יש לחייב בתקנה את ההתקנה בכל הרכב החדש בארץ.

הי"ר ש' וייס:

תודה לשר. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ראשית, אני רוצה לברך את השר על העירנות שישנה במשרדו לכל מתקן אפשרי למניעת תאונות.

שאלתי היא: הואיל ויצרני רכב, בדרך כלל, אינם מכניסים ביוזמתם אבזורים לטובת הצרכן, ויש צורך בלחץ של צרכנים כדי להשיג זאת, ואנחנו זוכרים את המאבקים של רלף ניידר

— שאלות ותשובות: הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

אבסורדי בקווים בלתי כלכליים, שבהם התחבורה הציבורית מתנהלת פעמיים ביום, בהתאם לאישור הממונה על התעבורה.

כדוגמה אביא את היישובים ברמת-הגולן, אשר אוטובוס אחד מגיע לשם בשעה 07:00 ואוטובוס שני, שהוא גם האחרון באותו יום, מגיע לשם בשעה 10:00. תושבי רמת-הגולן שצריך להגיע לטיפול במרפאת קופת-חולים בטבריה, ויש לו שם תור לשעה 12:00, חייב באותו יום לחזור לרמת-הגולן במונית, מאחר שהאוטובוס השני והאחרון לאותו יישוב בגולן נסע כבר ב-10:00.

שר התחבורה מ' קצב:

יואיל חבר הכנסת גולדמן להעביר אלי את הפרטים, ואנחנו נבדוק זאת. ככלל, ככל מקום שיש בו מספר סביר של נוסעים אנחנו נאשר בהחלט הפעלת קו נסיעה של תחבורה ציבורית.

1462. קבלת "מספר ירוק" למונית.

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר התחבורה ביום ט' בכסליו התש"ן (7 בדצמבר 1989):

הובא לידיעתי שמר ע"ר (שמו המלא מופיע במקור), שהוא בעל בית-קולנוע ובעל חנות קמח בפתח-תקווה, קיבל "מספר ירוק" למונית. נטען בפני על-ידי נציג נהגי המוניות השכירים, שהם נפגעים ממדיניות הנוחת "מספר ירוק" לאדם בעל אמצעים, שאינו מתפרנס מנהיגה, ויעסיק במוניתו נהג שכיר.

ברצוני לשאול:

1. האם זכאי אדם לקבל "מספר ירוק" גם כשאינו עובד כנהג?

2. מי קובע את המדיניות באשר לזכאות ל"מספר ירוק", ומי נותן בפועל את האישורים?

3. האם מונחה בשנים האחרונות ועדה ציבורית לבחינת נושא חלוקת "המספרים הירוקים", והאם, לדעת השר, יש מקום לבחינה מחדש של המדיניות והנהלים בתחום זה?

ד. הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון

היו"ר ש' וייס:

לביטחונות שהוא תובע, והיום גם האמריקנים יודעים זאת. הליכוד גם לא מתייחס ברצינות לתביעה שלו שהמשא-ומתן יהיה עם ערביי יש"ע, ועל נוהלי הבחירות בלבד, והיום גם הערבים יודעים זאת.

ולכן, גם ארצות-הברית וגם הערבים אינם מתייחסים היום ברצינות להצהרות הליכוד, שלעולם לא ידבר עם אש"ף, לעולם לא יותור בנושאים מהותיים.

אני קוראת אפוא היום בהצעת האי-אמון הזאת לכנסת בכלל, ולחברי הכנסת של הליכוד בפרט, לא להתייחס באמון לממשלה הזאת. הממשלה הזאת, אדוני היושב-ראש, היא אכן לא רצינית, אבל המלכודת שאליה היא מכניסה אותנו היא מלכודת רצינית.

חברי הכנסת, אנסה לצייר היום תסריט שאני מוסיפה לו את המלים: "הלוואי שלא יתקיים". ואני חייבת להתפלל על כך, מפני שכל הסימנים וכן הניסיון מהעבר מוכיחים, שלצערנו ולהוותנו זה התסריט שעומד ללכת בשטח.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון. אני מזמין את חברת הכנסת גאולה כהן.

אלי דיין (המערך):

היא חורה בה, כי ממילא היא נשאה נאום זהה בשבוע שעבר.

היו"ר ש' וייס:

אני קורא אפוא לחברת הכנסת גאולה כהן: אולי אפשר לקרוא לה, בבקשה, חברת הכנסת כהן, הזמנתי אותך לדוכן לשאת את נאום הבעת האי-אמון לממשלה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלה הליכוד איננה מתייחסת ברצינות לעצמה. הליכוד לא מתייחס ברצינות

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

של ארצות-הברית מראש כדי להעלות בדיון, אם הוא יהיה. כל נושא שהם ירצו. הרי כתוב ביוזמת בייקר שהם יוכלו להעלות הצעות שנראות להם חשובות להצלחת הבחירות ולהצלחת התהליך שיבוא אחריו, תהליך המשא-ומתן. והם ירצו להעלות את הנושא של הפתרון הסופי, השלב האחרון. לא סתם אני אומרת פתרון סופי, כי, חלילה, השלב הסופי של אש"ף יכול להיות חסוֹשֶׁלֶם הפתרון הסופי שלנו.

אלי דיין (המערך):

לא צריך להגזים.

גאולה כהן (התחיה):

מה שלא יאמר עם ישראל זו לא הגומה. אנחנו צריכים ללמוד את זה מההיסטוריה, מה שנאמר זו לא הגומה. ההגומה היא תמיד באשוליות שהכול בסדר. בזאת יש הגומה.

הם יגידו: אנחנו רוצים להעלות את הנושא "שטחים תמורת שלום" או מעמדה של ירושלים. כמובן יקפוץ ארנס, בצדק, ויגיד: לא, אני לא מוכן, אני לא רוצה לדבר על זה. יבואו האמריקנים ויגידו לו: הוא יכול להעלות כל נושא לפי יוזמת בייקר. מלבד זה, אנחנו לא הבטחנו לכם מראש שזה לא יעלה.

ואז מה יקרה? יש שתי אפשרויות. הלוואי שמה שיקרה הוא שהוא יגיד: לא עשינו עסק. אחת תעלו נושא מהותי — אני חוזר לירושלים. אבל, ידידי, כפי שאמרת קודם, לא הניסיון ולא ההיגיון שבחוקיות הדירוד מוכיחים שזו תהיה האופציה שיבחרו בה. ושוב אני חוזרת ואומרת: הלוואי שאתבדה. מה יגידו אז? יהיו שתי שאלות: שאלה אחת יפתרו מהר — הנושא של הבחירות. גם ביוזמת בייקר וגם ביוזמה שלנו מוזכר העניין של הבחירות, ואיכשהו זה יעבור. ותהיה בעיה של המגורשים. של ערביי מזרח-ירושלים בהצבעות. מה יגיד אז ארנס? אם אני כבר פה בקהיר, אני אעזוב בגלל שני מגורשים? או המגורשים לא יהיו מהשטחים, אבל הם לא יהיו מאש"ף, הם לא יהיו שני מגורשים שגורשו בגלל טרור, הם יהיו מגורשים אחרים. נו, חסרים להם כאלה. יורדים כאלה?

קריאה:

מה האסון בזה?

גאולה כהן (התחיה):

אני לא שואלת מה האסון בזה, אני מדברת לדירוד של הליכוד עכשיו, ואל תפרע לי. אני מדברת לדירוד של הליכוד, שאמר: לא, איך הוא יעלים היום עם נוסחה שיהיו בה מגורשים. ובתחום של הגדרה, שאני לא רוצה להיכנס אליו, יכול להיות בה גם מישור מירושלים. שיבוא למאללה, שיהיה לו בית-קִיט ברמאללה ובית-קִיט בתל-אביב, ואולי גם בית-קִיט בניו-יורק.

הם ימשיכו. כי מה? יש אופציה. אני עדיין רוצה להאמין שיבוא ראש הממשלה, אשר אמר עד כה: לא טוב שאנחנו נאמר את ה"לא", יותר טוב שהם יגידו את ה"לא". כי אנחנו נקבל עבור זה פרס? אנחנו תמיד "ילדים טובים ירושלים", אנחנו לא אומרים את ה"לא", הנה ויתרנו אפילו ברברים טקטיים, ואת העונש יקבלו הערבים. אבל מה קורה במציאות? ההיפך הוא הנכון. מי שנענש על כך שהוא היה ילד טוב — הוא הילד הטוב. כי האמריקנים לא יסכימו לפחות ממה שאש"ף יסכים לו, בסופו של דבר.

גם בהירדררות הנוכחית, הלוואי שזו תהיה האפשרות, יכול ראש הממשלה לבוא ולהגיד: נכון שוויתרנו בנושאים טקטיים — אותו ראש ממשלה, שלא היה לו הכוח לעמוד עד היום ואף לא רצה לבזבז אנרגיה על דברים טקטיים. אף שכולנו

אדוני היושב-ראש, עוד מלה לפני כן. לא אני, אלא ראש הממשלה שמיר, אמר רק לפני כמה שבועות, שבלי הביטחונות, יוזמת בייקר היא פצצת זמן. היום הליכוד שולח את מזכיר הממשלה לברר מה עם הביטחונות בארצות-הברית, כאשר ברור לכל אחד, וקודם כול לראש הממשלה — ומכאן אנחנו מאחלים לו רפואה שלמה — שמזכיר הממשלה יחזור בלי ביטחונות. אבל, ברור גם שאפילו יחזור בלי ביטחונות, לא תבוטל נסיעתו של שר החוץ ארנס למפגש המשולש בווינגטון.

ואיך אני יודעת? פשוט שאלתי אותו השבוע: האם כאשר יחזור מזכיר הממשלה בלי ביטחונות, אתה תבטל את הנסיעה? בהחלט יש כזה צפצוף ארון מצד ארצות-הברית על הביטחונות שלך, אחרי שדרשתם במפורש שהיא תצהיר בפומבי — איך כתוב בביטחונות? — שהיא מתחייבת לא, ב', ג', לפני המפגש. ומה ענה לי השר ארנס? השר ארנס לא ענה לי. הוא אמר שהוא לא חייב להגיד לי איך הוא ניהל את המשא-ומתן עם בייקר, אבל עליידי כך השר ארנס אכן ענה לי. הוא אמר לי: אני אסע אף שלא יהיו הביטחונות.

מי שמוכן לנסוע היום בלי הביטחונות, כשהוא יודע שגם לא יהיו, מוכן לקבל שם כל נוסחה, מעורפלת ומתוחכמת ככל שתהיה, והיא תהיה מעורפלת. והיא תהיה מתוחכמת. מי שלא היה לו כוח היום, על-פי עמדתו ובעקבותי למדיניותו שלו, לפוצץ את המשא-ומתן בירושלים, את ההליכה למשא-ומתן כזה, שהוא מלכודת פתוחה — איך אמר ראש הממשלה? פצצת זמן. מי שלא היה לו כוח לפוצץ את פצצת הזמן הזאת בירושלים, לא יהיה לו כוח לפוצץ אותה בקהיר, גם לא בווינגטון. כי מי שנוסע כך לווינגטון הוא כבר נוסע יותר חלש, הוא כבר נוסע אחרי ויתור.

הסיבה המרכזית הגורמת לממשלה לוותר, וגרמה לממשלה גם ללכת ליוזמת שלום שהיא עצמה ויתור על מדיניותו הקודמת של הליכוד, היא אותה תלות בארצות-הברית. אני כבר הרבה שנים בכית הזו. ראיתי ממשלות, שרי חוץ וראשי ממשלות, אבל לא ראיתי ממשלה כזאת, שאינה מוכנה להיאבק על עמדותיה עם ארצות-הברית אפילו דקה אחת. לא ראיתי כדבר הזה, קודם תיאבק ואחר כך תוותר. אחר כך תיכנע, אם לא תהיה לך ברירה. אבל אין לה נכונות אפילו רגע אחד להיאבק. מכריזים על נכונות, על התמודדות? מכריזים, מצהירים, אבל כשזה בא למעשה — הולכים על ארבע. כך נסענו לארצות-הברית, על ארבע, בזחילה, לא בטיסה.

מה התירוץ? אומרים: כשיגיע רגע האמת יראו אותנו. אבל מה קורה? מתי רגע האמת אצל הליכוד היום? רגע האמת הוא תמיד הרגע שאחרי הרגע הזה. תמיד, רגע האמת עוד יבוא, רגע האמת הוא הרגע שאחרי, לא עכשיו. כאשר רגע האמת כבר היה מזמן — נכון שקשה לעצור במדרון, כאשר כבר התחלת לרדת בו. אבל בכל זאת תנסה.

מה יהיה התסריט? רובינשטיין ניסה, יחזור. יחזור בלי ביטחונות, בטוח. כפי שאמרת, ארנס יסע אחריו. כי מה יבוא ויגיד רובינשטיין — וזה יהיה התירוץ — הנה הצלחנו, ניצחנו. מה הניצחון? גם לערבים לא הבטיחה ארצות-הברית ביטחונות. גם להם לא. לא לנו ולא להם. איוה ניצחון? כואו נבדוק את הניצחון בתסריט הזה.

האם יש סימטריה בין הביטחונות המובטחים לערבים לבין הביטחונות שאנחנו דורשים מארצות-הברית? אין שום סימטריה, חברי הכנסת. הם, הערבים, לא צריכים את ההבטחה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

יודעים מהו הגבול בין טקטיקה למות, גבול בלתי נראה. אבל היום, כשזה נוגע לארץ-ישראל ולירושלים, לאמר שהוא רואה את ההשלכות שיכולות להיות לדין כזה על ארץ-ישראל, ישאב כוח ויאמר: עד כאן ולא עוד.

למה אני מסופקת בעניין הזה? למה אני מתפללת אליו, אבל מסופקת? מפני שיהיה לו הרבה יותר קשה לומר "לא", אותו "לא" שהוא לא יכול היה להגיד כשהיה במצב יותר קל. למה יהיה לו הרבה יותר קשה? כי מי שהתחיל קשה לו יותר להפסיק ממי שלא התחיל.

וכל הסיפורים האלה: אנחנו, תראו אותנו אחר-כך, עם השוררים — אולי יכולים לקנות אותם כל אלה שרוצים לרמות את עצמם בליכוד, במרכז הליכוד. אבל לא הכול, אני מאמינה, רוצים לרמות את עצמם. יש עניי דעת בכל מפלגה, שמוכנים לעצום את העיניים; וכאשר יפקחו אותן, יהיה מאוחר במקצת.

אני תמיד חוזרת למנחם בגין. אני תמיד אחזור.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
הוא מרגיש מצוין.

גאולה כהן (התחיה):
תיכף תשמע, ולא מצוין כל-כך.

אני אומרת — בלי שום קשר אישי, בלי שום התייחסות אישית, לעולם אינני מתייחסת באופן אישי — אותו בגין, כללנו זוכרים כאשר בא לכנסת הזאת ודרש מאתנו בעצם להכריע בנושא פניו יישובי ימית. מה הוא אמר אז? אני קוראת מ"דברי הכנסת": "אם היינו אומרים לקרטר לאו, לא נסכים להוריד את היישובים, או ועידת קמפ-דייוויד היתה מתפוצצת בו ביום, לא היה נחתם שום הסכם, המצרים היו חוזרים לקהיר, אנחנו לירושלים, האמריקנים לווינגטון. ואני כראש הממשלה אומר לכם, ידידי ויריבי הנכבדים והיקרים: בלבי פנימה, בשכלי, במצפוני, בכל נפשי ידעתי, שאם תתפוצץ ועידת קמפ-דייוויד, לא תעמוד בכך מדינת ישראל, לא באמריקה, לא באירופה, לא בפני יהדות ארצות-הברית, לא בפני יהדות של ארצות אחרות, לא תעמוד בכך, כולה תואשם".

אבוי לנו שהגענו למצב, שראש ממשלה, שהיה בו אמן של אנשי הליכוד לא פחות ממה שיש היום בשמיר, ובצדק ככה, עמד בפני מצב שהוא היה חלש כל-כך באומותו, שעם ישראל הוא חזק כל-כך. אבל, בגישה כזאת אפשר להגיע לשתי גדות הירקון, ומשם אל תוך הים. לא צריך שאש"ף יעשה לנו את זה, אפשר לבד לקפוץ ולהתאבד. זהו.

מה יכול שמיר להגיד: מה אני אעשה עם ארצות-הברית? מה אני אעשה עם יהדות העולם? מה אנחנו נעשה כלי אמריקה, בלי כסף, בלי דולרים, בלי תרופות, בלי נשק, בלי כלום? מה יהיה? מוכרחים להיכנע.

"שלום עכשיו" יעמדו לו על הראש בהפגנות בכיכר מלכיים-ישראל, וכל אלה שקראתי להם ואני ממשיכה לקרוא להם "גיס חמישי", אלה שמסייעים לאש"ף, יכרסמו מבפנים, ויכרסמו אותו מבפנים, ויהיו לחצים מבחוץ ומבפנים, ומה הוא יגיד, אנא אני בא? ישראל לא תעמוד בכך. ישראל תואשם כרוצחת השלום, כמחרחרת מלחמה. אין לנו ברירה אלא לוותר. אני אמרתי שזה תסריט: הלוואי שלא יקרה.

והיום אני שוב פונה: המערך היום היורדר כל-כך

— —

אלי דיין (המערך):

די כמה שאמרת על הליכוד. עזבי את המערך.

גאולה כהן (התחיה):

היום המערך הוא אפילו לא אותו מערך שהיה, לפני שנים מספר. היום המערך כה היורדר, עד שאני כבר לא קוראת לו, כפי שקראתי אז, בזמן הסכמי קמפ-דייוויד, שלא לתת יד להורדת יישובי ימית. היום הוא מדורדר גם בנושא ההתיישבות, גם בנושא הציוני, גם בנושא הביטחון. אני לא קוראת לו, אני לא יכולה לסמוך עליו, רק על יחידים שפויים שיש בו, ויש בו יחידים כאלה.

מיכאל בריזר (המערך):

אנחנו סומכים על הליכוד.

אלי דיין (המערך):

רק הליכוד יכול.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, חברת הכנסת גאולה כהן על סף סיום נאומה. יש שלושה דוברים למפלגת העבודה, הם יוכלו להגיד.

גאולה כהן (התחיה):

לכן אני קוראת בעיקר לאלה בליכוד, שכבר היום הגיעו לסף שבירה של אמן בממשלה שלהם, בליכוד שלהם, בשרים שלהם, והם היום מקימים שם קבוצת לחץ של אופוזיציה כנגד המהלכים האלה, אני קוראת להם להרים ידם להצביע אי-אמון בממשלה הזאת. מישה ארנס לא פחד להרים ידו ולהצביע אי-אמון נגד בגין, בזמן שדובר רק על סיני. למה אתם חוששים היום להרים את היד ולהצביע אי-אמון בנושא של יהודה, שומרון וירושלים, כן — וירושלים?

אני פונה אליך, אדוני השר מילוא: אתה עמדת כאן בהצעת האי-אמון הקודמת ואמרת, שאתה בטוח, שלא תהיה שום תזוזה מהביטחונות ולא נלך לשום משא-ומתן. ברוח זו התבטאת כאן. אם אתה תעלה אל הדוכן עכשיו ותאמר, שאם אכן מישה ארנס ייסע לארצות-הברית בלי שקודם יובטחו כל הביטחונות, אבל כל הביטחונות, אם זה לא יהיה, אתה תציע אי-אמון לממשלה הזאת ותתפטר — אני מודיעה לך: אני מודיעה עכשיו את הצעת האי-אמון של הסיעה שלי, ואני מחכה לשמוע את המשפט הזה בדברך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מומין את חבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צחוק הגורל הוא, שבאותו בוקר שבו החליטו חכמי ממשלת ישראל המכונים "פורום הארבעה" להמשיך את מסעם אל סף התהום, התפרסמה ברכו של הליכוד לאיש שיום את המסע והתחיל אותו במעשה הפשע והאיוולת של מסירת חצי-האי סיני למצרים. הברכה נשלחה במלואה 11 שנים לטקס שבו הוענק פרס נובל לשלום לפתי ולערום גם יחד. זהו צמד קלסי של אחד פתי ואחד ערום.

מיכאל בריזר (המערך):

מי הפתי ומי הערום?

יאיר שפרינצק (מולדת):

חברי הכנסת, נקטי שגרת לשון ואמרתי "צחוק הגורל", אך לאמיתו של דבר לא במקרה התעוררו אלה המכונים עצמם "המחנה הלאומי" לברך את מנהיגים הגולה ביום-השנה ה-11 לאותו מאורע. המספר 11 אינו מספר עגול, ולא זכור לי שאנשי הליכוד חגגו את יום-השנה העשירי לקבלת הפרס. הם

חוברת ח'. ישיבה קב"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

1. "ארצות-הברית מבנה, כי מאחר שמצרים וישראל עברו קשה על תהליך השלום, מוסכם שמשלחת ישראל תנהל דיאלוג עם משלחת פלשתינית בקהיר". זוהי התגלמות של התבונה האנושית. מאחר שמצרים וישראל עברו קשה, ינהלו ישראלים ופלשתינים שיחות בקהיר.

2. "ארצות-הברית מבנה, שמצרים אינה יכולה לבוא במקום הפלשתינים, ומצרים תתייעץ עם הפלשתינים בכל היבטים של אותו דיאלוג. מצרים תתייעץ גם עם ישראל וארצות-הברית". גם זה מחוכם: יש כאן הקביעה המבריקה שהמצרים אינם פלשתינים, ולכן הם יתייעצו עם הפלשתינים, אך אל לשכוח — גם עם ישראל וארצות-הברית. וכבר שמענו שרים ישראלים מברכים על נכונותו של מובאק לשמש מתווך.

3. "ארצות-הברית מבנה, שישאל תשתתף בדיאלוג רק לאחר שתיערך רשימה מניחה את הדעת של הפלשתינים". כאן, לצערי, אינני יכול להצביע על הברקה מיוחדת.

נעבור לסעיף הבא, שלצערי הוא ארוך יותר — 4. "ארצות-הברית מבנה, שמשלחת ישראל תבוא אל הדיאלוג על כסיס יוזמתה של ממשלת ישראל מיום 14 במאי. ארצות-הברית גם מבנה, שהפלשתינים יבואו לדיאלוג הנמצא בהכנה לדון על בחירות ועל תהליך המשא-ומתן בהתאם ליוזמתה של ישראל. ארצות-הברית מבנה אפוא, שהפלשתינים יהיו חופשיים להעלות נושאים המתייחסים להשקפותיהם על הדרך להביא להצלחת הבחירות ולתהליך המשא-ומתן". קצת מסובך הסעיף הזה, אבל ברור שבייקר קובע שהשיחות יסובו לא רק על הבחירות, כי אם גם על המשא-ומתן שיבוא לאחריהן.

כסעיף החמישי מציעה ארצות-הברית, כדי להקל את התהליך, שייפגשו שרי החוץ של ישראל, מצרים וארצות-הברית בווינגטון בתוך שבועיים מיום פרסום המסמך.

חברי הכנסת, אם המסמך הזה נראה לכם נכון, אל נא תמהרו להסיק ממנו על רמתם האינטלקטואלית של מחבריו. סביר יותר להסיק ממנו מה חושבים האמריקנים על עמיתיהם הישראלים, ומסתבר שלא דווקא פתאים הם בעיניהם, כי אם אנשים המוכנים להעמיד פני פתאים כדי להשלות את הציבור הישראלי כי יש טעם לנסוע לווינגטון.

ואת החללים שבמסמך הנכבד לכאורה כבר ימלאו האמריקנים בתוכן הראוי כמועד הנראה להם, ומה יהיה התוכן? אין צורך לנחש, הוא כבר ידוע — בראש ובראשונה העיקרון של שטחים תמורת שלום.

חברי הכנסת, כל מי שעניינו בראשו לא יוכל שלא לראות, כי הערכים לא יסכימו בעתיד הנראה לעין לעשות אתנו שלום בתנאים אשר בשבילנו הם בבחינת ייהרג וכל יעבור. אך אנשים הרגילים ללכת בתלם או מפחדים לקבל החלטות נחרצות מיעצים לנו, שלא להיחזק, שלא לדחות הזמנות לפגישות, עוד תהיה לנו הזדמנות לסרב. האנשים האלה אינם מכינים איך ניראה כעניי העולם ובעיני עצמנו, אם נשתף פעולה בכל משחקי האהבה ונקפץ מהמטיה ברגע האחרון.

אדוני היושב-ראש, אפשר להוכיח בהיגיון כמעט מתמטי, שיוזמת השלום אינה ניתנת לחיקון, צריך לזרוק אותה לערמת הגרוטאות של ההיסטוריה, ולחזור לקו הישר של הציונות — עלייה, חתישכות, חומרות ורוחניות. התעצמות רוחנית פירושה גם אמירת דברים ברורים: ישראל רוחה מכול

התעוררו עכשיו מפני שהם כמצוקה: עליהם להצדיק בעיני הציבור את כניעתם לתביעתו של הממשל האמריקני, שהם יוסיפו לשחק אותו פעולה בתהליך עקדתה של מדינת ישראל.

כך הם אומרים — אני מצטט: "בדרכו הוכיח מנחם בגין כי דווקא עמידה גאה ואיתנה היא היחידה שיכולה לשכנע את הערבים לפנות לדרך של שלום עם ישראל. הליכוד משוכנע, כי כפי שלפני עשור לא הביאו תבוסות והתרפסות לשלום, כך גם היום. רק ליכוד נכוחות ואיתנות יכולים להביא להפסקת האלימות מצד הערבים ולקידום השלום במזרח התיכון".

האנשים שכתבו את הדברים האלה סבורים, כנראה, שהציבור הישראלי איבד כבר לגמרי את חוש ההומור שלו, ואינם מבינים כמה הם מסתכנים, כשהם זורקים לו את המלים תבוסות והתרפסות.

אכן, רבותי "המתנה הלאומי", כשם שלא התרפסות ותבוסות הביאו אתכם למסירת סיני למצרים, כך בדיוק גם עכשיו — לא התרפסות ותבוסות הביאו אתכם להליכה לווינגטון ולקהיר, כי אם עמידה גאה ואיתנה.

רבותי, חברי הכנסת, הצלחתו של הליכוד בבחירות של מאי 1977 באה במידה רבה עקב הסתאבותו של מפלגות הפועלים לאחר שלטון ממושך ביישוב ובמדינה. גורם חשוב לא פחות לניצחון הליכוד היה מורת רוחו של הציבור ממדיניות הנסיגות והווייתורים של ממשלות המערך לאחר מלחמת יום-הכיפורים, כאשר שליח הממשל האמריקני, ההרפתקן חסר המצפון, הנרי קיסינג'ר, הצליח לתמרן את ממשלת ישראל ולהפוך את ניצחונו המזהיר של צה"ל במלחמה למפלה מדינית מחפירה.

ומה פעל הליכוד בשנות שלטונו? הוא לא פתח בתנופת התיישבות בשטחים המשוחררים כפי שהבטיח לפני הבחירות, ואם יש כיום חיים יהודיים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, לא לשלטון הליכוד חב על כך העם תודה, כי אם לתנועה החלוצית המופלאה של "גוש אמונים", שהקימה שם יישובים על אפה ועל חמתה של הממשלה. שלטון הליכוד אינו יכול לזקוף לזכותו כל מהפך חיובי בתחומי החברה והתרבות, ואין הוא יכול להתנער מאחריות למצב הירוד של הכלכלה והמשק היום.

באיזה מעשים טובים יכול הליכוד להתפאר ועל איזה הישג הוא יכול להצביע כדי להצדיק את תביעתו להמשך שלטונו? נשאר לו רק דבר אחד — להוסיף ולקיים בתודעת הציבור את הבלוף הגדול של הישג השלום עם מצרים, ולמזלו, מנהיגי המערך נשכו את שפתיהם ולא יקיעו את השקר, שהרי הם שותפים לפשע, ואין להם ברירה אלא להוסיף ולשמור על קשר השתיקה.

רבותי חברי הכנסת, ההיסטוריה חוזרת. הזוכרים אתם איך התפאר בשעתו מנחם בגין ביוזמת השלום שלו, שכל ראייה שיבחה? נכון, חלקו לו שבחים, אבל רצו עוד, והוא נתן. גם יוזמת השלום של שמיר זוכה לשבחים, וגם הפעם הזאת רוצים עוד.

אדוני היושב-ראש, לא אמנה עכשיו את התהפוכות והתלאות שעברה יוזמת השלום החדשה. אך הואיל ואנו דנים היום בהחלטת הממשלה לשגר את שר החוץ לווינגטון, הבה נבחן את המסמך האמריקני בן חמש-הנהגות, המכונה "תוכנית בייקר", ואשר נועד לשמש כסיס לשיחות בין ישראל לפלשתינים:

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לוויינגטון —

סמך שורת הנחות, שעיקרן: ראשית, ישראל לא תנהל משאומתן עם אש"ף; הנציגים מהצד שכנגד יהיו מקרב תושבי יהודה, שומרון ועזה; השניות יתמקדו בנוהלי הבחירות; וכל התהליך יהיה מבוסס על עקרונות הסכמי קמפ-דייוויד.

אם כן, ברור שכדי שהתהליך יתקדם וכדי שנגיע לבחירות ביהודה, בשומרון ועזה, צריכים להתמלא כמה תנאים. שנועדו להבטיח שהתהליך יתנהל על-פי הכוונות והתסריט המופיעים ביוזמת הממשלה. כל סטייה מהיוזמה תפגע בסיכוי למימושה ולהתקדמות בתהליך ובסיכויי השלום.

אנו מתייחסים בחומרה רבה להצהרות מקהיר, שלפיהן משמשת מצרים רק דוור בשליחותו של אש"ף. ישראל איננה זקוקה לשום מתווך כדי ליצור מגע עם אש"ף. ואילו רצתה, חס וחלילה, לנהל משאומתן עם אש"ף, היתה עושה זאת בעצמה ללא עזרת שום גורם וללא עזרת מצרים. במציאות נשארת בעינה העובדה, שישראל מוכנה להידבר אך ורק עם תושבי יהודה, שומרון ועזה. יוזמתה מכוונת אך ורק לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ועזה, ונושא הדיון בשלם הזה הוא אך ורק נוהלי הבחירות שיערכו בקרב תושבי יהודה, שומרון ועזה הערבים.

בדבריה של חברת הכנסת כהן וגם בנימוקי ההצעה שעלו, היא מנמקת את ההצעה בכך ששר החוץ איננו צריך לצאת למפגש בוויינגטון, ונימוקיה כפי שהובאו כאן נשמעו. אני רק רוצה לומר לחברת הכנסת כהן, ואיני מכוון את דברי לחבר הכנסת שפרינצק כי איני יכול לומר לו אותם דברים: בחינוך שאני קיבלתי, ושגם את הית שותפה לו, איני זוכר שהתחנכנו על כך שיש לברוח מהתמודדות. גם אם ההתמודדות הזאת קשה, מסובכת ומורכבת, וגם אם יש לנו מחלוקת. יש לנו מחלוקת עם ארצות-הברית, וזאת מחלוקת קשה. יש לנו מחלוקת קשה מאוד עם מצרים בנושאים רבים מאוד ויסודיים מאוד.

לצד הרב, יש לנו גם מחלוקת עם ארצות-הברית. צריך לזכור שעם ארצות-הברית יש לנו מחלוקת לגבי שאלות יסוד, כמו למשל נושא ירושלים. איני מציע לאיש לשכוח שארצות-הברית עוד לא העבירה את שגרירותה לירושלים; שעובדת היותה של ירושלים המערבית בירת ישראל — לא ירושלים השלמה — עדיין לא זכתה להכרה של ארצות-הברית.

גאולה כהן (התחיה):
היא הנותנת.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

יש לנו מחלוקת עם ארצות-הברית לא לגבי מזרח-ירושלים בלבד, ובנושא הזה יש לנו בעיה קשה ומורכבת.

אף שיש בעיות, אף שיש חילוקי דעות, ואף שיש לנו ויכוחים עם ארצות-הברית בשאלות נוקבות ויסודיות, אין לי צל של ספק בכך ששר החוץ צריך לצאת לוויינגטון, להביא את עמדתה של ישראל, להיאבק למען עמדותינו ועקרונותינו שם ולנסות לשכנע גם את הממשל. גם את מצרים, שתהיה מיוצגת שם, וגם את דעת הקהל בארצות-הברית ובעולם בצדקת עמדותינו כפי שאנחנו מאמינים בהן, ואנחנו משוכנעים שהעמדות האלה צודקות ונכונות.

גאולה כהן (התחיה):

למה דרשנו ביטחונות?

וכול את התביעה למסור לערכים חלקים מארץ-ישראל, והיא מתכוונת להחיל את ריבונותה על חבלי יהודה, שומרון ועזה בעתיד הלא-רחוק.

תנועת מולדת תוכל להתייחס באמון רק לממשלה שתעשה כך. לפיכך אני מציע אי אמון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק. אני מזמין את השר רוני מילוא להתייחס לשתי הצעות האי אמון.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי כאן בקשב רב את דבריה של חברת הכנסת גאולה כהן וגם את דבריו של חבר הכנסת שפרינצק. אני מוכרח לומר, שחבר הכנסת שפרינצק, לפי הרושם שלי, לא ניהל כאן דיון מדיני או אי אמון מדיני, אלא ניהל חשבון לאורך ולרוחב עם הליכוד, משום מה, על נושאים שאין להם שום קשר עם הצעת האי אמון הזאת — נושאים כלכליים, נושאים חברתיים, תוך כינויים כאלה ואחרים.

אני מציע שבהצעות אי אמון תהיה התייחסות לנושאים המדיניים שעומדים על הפרק, שהם נושאים קשים, מסוכנים ומורכבים, בלי לערב נושאים אחרים והתחשבויות אחרות, שאין להם קשר לעניין.

חברת הכנסת כהן תיארה כאן בהרחבה רבה את היחסים עם ארצות-הברית ואת ההתייחסות אליהם. אני רק רוצה להעיר בראשית הדברים, שאת התמונות שאת תיארת, חברת הכנסת כהן, אפשר לתאר גם אחרת, ואפשר גם לתאר תמונות אחרות. אבל מה שברור מעל לכל ספק הוא, שאם אפשר להתקדם מבחינת המהלכים שאנחנו צריכים לנקוט בלי לפגוע ביחסים עם ארצות-הברית, עדיף לעשות זאת בדרך הזאת. אין שום רבותא בכך שקונפליקט עם ארצות-הברית או מתחים עם ארצות-הברית יקדמו או יעזרו בפתרון בעיות או בנושאים בין לאומיים העומדים על הפרק. ואיני רוצה להרחיב על כך. אני רוצה רק לומר, שלא צריך להעמיד את הקונפליקט עם ארצות-הברית כמטרה או כאדיאל בפני עצמו. אפשר לשמור על עמדות מדיניות, לעמוד עליהן, לשכנע בעמדות, בלי להביא למצב של קרע או קונפליקט מיותר כאשר אין זה הכרחי. וזאת היתה בעצם דרכו של ראש הממשלה בכל היוזמה המדינית שהוא נקט, בהחלטת הממשלה, בכיקורו בארצות-הברית, ובמגעים שהתנהלו מאז ומתנהלים עד היום בהקשר של יוזמת השלום.

פורום הארבעה החליט לשגר לארצות-הברית שליח כדי לדון עם פקידים אמריקנים במנדט וכמצע של מפגש שרי החוץ של ארצות-הברית, ישראל ומצרים. השר עבר אל-מגיד, השר ארנס ומוכיר המדינה בייקר. ההחלטה הזאת נעשתה כפי שנקבע בהצעתה של ארצות-הברית, הידועה בשם "חמש הנקודות של בייקר".

זכור, הבסיס למפגש של שרי החוץ הוא חמש הנקודות שנוסחו על-ידי ארצות-הברית ונמסרו לנו ב-1 בנובמבר 1989. במסמך זה נאמר, שיתקיים מפגש בין נציגים מישראל לנציגים פלשתינים בקהיר לאחר שימולאו התנאים הבאים: מצרים תקיים התייעצויות עם ישראל וארצות-הברית; רשימת הנציגים הפלשתינים צריכה להיות מקובלת על ישראל; ישראל תקיים את המפגש על בסיס יוזמתה מ-14 במאי 1989; והפלשתינים יבואו לדיון על "בחירות ותהליך המשאומתן".

ישראל קיבלה באופן עקרוני את הצעת המוזכר בייקר על

חוברת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לוושינגטון —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אנחנו דרשנו את הביטחונות האלה כי זה בסיס להתקדמות בתהליך השלום. ואם לא נקבל את הביטחונות האלה, לא נוכל להתקדם בתהליך השלום. גם אם זה יהיה כרוך בוויכוחים, גם אם זה יהיה כרוך בחילוקי דעות, אנחנו נעמוד על עמדותינו בתקיפות, כי התנאי להתקדמות הוא קיום הביטחונות והעמדות של ממשלת ישראל, כפי שהיא קבעה אותן, כפי שהן קבועות בהחלטות הממשלה וביוזמת השלום של הממשלה.

לכן אני חושב, חברת הכנסת כהן, שמוקדם להגיש אי-אמון לממשלה בנושא זה. אומנם על-פי תפיסתך לעולם לא מוקדם להגיש אי-אמון, אבל בנושא זה עדיין מוקדם.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

היא תגיש גם בשנה הבאה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

בשלב זה הממשלה ראויה לאמון, גם על-פי תפיסתך, לדעתי. היא צריכה לקבל את אמון הכנסת, ואני מקווה שכן יהיה היום בהצבעה שתהיה בתום הדין.

אברהם בורג (המערך):

זה או תפיסתה או תפיסתנו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר רוני מילוא. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לראשון הדוברים, חבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת זאב בנימין בגין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, אולי זה סמלי באמת לנורמות המאובנות של הימין הקיצוני, שדווקא ביום שבו נודע על עוד חיבה חשוכה שאולי תוסר ממערת הסכסוך במזרח התיכון, ועל נכונות אפשרית אולי של הסורים למשא-ומתן לשלום עם ישראל, וכאשר ההודעה הזאת עוברת גם דרך השבועון "אוקטובר" וכנראה גם דרך סיירוס ואנס, הימין הקיצוני בשל. הוא רק רואה סדק של שלום — ומייד מגיש אי-אמון אנכרוניסטי.

אלי דיין (המערך):

אפילו ציג אש"ף בעד תיקוני גבול.

עמנואל זיסמן (המערך):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

דווקא היום אני מבקש לפנות אל ממשלת ישראל ולבקש, שבתגובה — — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת מסיעת מפלגת העבודה, זו לא ישיבת סיעה פה.

עמנואל זיסמן (המערך):

היו"ר ש' וייס:

בקומה החמישית יש לנו חדר, שם אנחנו מבררים את הדברים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

דווקא היום אני מבקש לפנות אל ממשלת ישראל, לבקש את הצהרתה — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, אין לכם יושב-ראש סיעה?

ראובן ריבלין (הליכוד):

זיסמן צודק.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת רן כהן להמשיך לדבר. חבר הכנסת זיסמן, אתה מהווה מוקד של סערה. אנחנו יודעים ששבת.

עוזי ברעם (המערך):

מוקד קבוע, לא מוקד מזדמן.

היו"ר ש' וייס:

זה טוב, אבל לא בזמן דיון במליאה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני סבור, אדוני היושב-ראש, שהיום הדבר הטבעי ביותר הוא לפנות לממשלת ישראל ולבקש שהיא תודיע, ועוד היום, על נכונותה למשא-ומתן עם סוריה על שלום. אני סבור שבמציאות הזאת יקרו שני דברים. אם ברית-המועצות אכן מוכנה להיות גורם החסות למשא-ומתן הזה, כי אז תעבור ברית-המועצות לעמדה קבועה של נייטרליות, וזה הישג גדול למדינת ישראל. שנית, סוריה, שעד היום היתה בראש מחנה הסיור למשא-ומתן ולשלום עם ישראל, תעבור אולי לחוץ חוכו של התהליך המדיני, וגם זה חשוב ביותר.

והנה, אולי ניתן לומר גם דבר נוסף בהזדמנות הזאת: סדק האור, גם מן הכיוון הסורי, מעיד על כך שמה שביקש ראש הממשלה — שאותה מתינות, שאותו אור, שאותה ליברליות, שאותה הפשרה העוברת היום על העולם, תתקרב גם לאזורנו — קיים היום באזורנו. אנחנו רק צריכים לפקוח את העיניים, לראות שזה קיים ולהושיט את היד כדי לנסות להשיג את המקסימום למען עצמנו ולמען העם שלנו.

אדוני היושב-ראש, אי-אפשר שלא לראות כמעט ברחמים איך הממשלה הזאת מסתכנת רק משום אי-רצונה לגלות אומץ לב ולראות נכוחה את המציאות המדינית. הנה הצהרת שמיר, ראש הממשלה — שכבר נענתה, לדעתי, לפחות חלקית, בתבונה רבה על-ידי חבר הכנסת בני בגין — שירדן היא כביכול המדינה הפלשתינית. בשביל מה נחוצה היתה האווילות הזאת — תסלחו לי על שאני אומר כך — כדי לסכסך עלינו גם את ירדן, שיש אחת איוה שקט תעשייתי? כדי לסכסך עלינו גם את מצרים, שיש אחת שלום? כדי להקפיץ גם את אחרון האנשים המסכסכים עדיין באזור דרך שקטה ונכונה על מדינת ישראל? גם את זה צריך היום לשבור? או פליטת הפה של שר החוץ ארנס ביישיבת ועדת החוץ והביטחון, שחבר הכנסת שריר חשף, כמובן, מייד את צפונותיה: ומה כתוב בשדר של אש"ף? שואל השר ארנס, ומייד מנסה להמעיט ברצון, כביכול, של ממשלת ישראל לדעת מה כתוב ומה נאמר בהצהרות אש"ף. איוה באסורד, למה אנחנו מגיעים, לאיוה הסתבכויות, לאיוה פלונטרים, שלאחר מכן צריך לנסות להוציא את עצמנו מהם רק משום שאנחנו לא רוצים להודות בכך שאנחנו מסריבים לראות נכוחה את מה שקורה במזרח התיכון ואת המציאות הנוצרת.

אבל הגענו גם לאבסורד גדול עוד יותר, שאנחנו מנסים היום לומר שבע פעמים ביום שלא מעניין אותנו מה שאש"ף אומר ומה שאש"ף חושב, כאשר אש"ף אומר היום שבע פעמים, שמעניין אותו מאוד מה אומרת ישראל, מעניין אותו

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

הפלשתינים בארצות המערב, הם לא יביאו, כנראה, נציגים מתונים. אבל אילו שאלו את דעתי, הייתי אומר לכם לסיום דבר אחד, חברות וחברי הכנסת: מכל אנשי אש"ף שאני פגשתי ושמעתי, הגורם היראליסטי, הגורם הסטבילי, הגורם שיכול לקחת אחריות להסכם עם מדינת ישראל הוא אש"ף-תוניס. אם ממשלת ישראל רוצה לגלות אומץ לב למען העם בישראל, למען הביטחון בישראל, כדי שנוכל באמת לעסוק בקליטת עלייה, בהדברת העוני, בהבטחת משטר דמוקרטי — היא צריכה לגלות אומץ לב ולקרוא לאש"ף עצמו לשבת ולדבר, אחרת זו תהיה פחדנות ועריקה.

היור"ר ש' וויס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת זאב בנימין בגין, ואחריו — לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

שמעון שטרית (המערך):

שני הבנימינים הגדולים כחבורה, לא הקטנים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בבית הזה ובציבור בארץ קיימות שתי אסכולות עיקריות הנוגעות לבעיית היהודים והערבים בארץ-ישראל. האחת יוצאת מנקודת הנחה שצריך, מסיבה מוסרית או מסיבה מעשית, להפסיק את שליטת ישראל בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה. שני פתרונות נובעים מנקודת המוצא הזאת: הפתרון האחד, נסיגת ישראל פחות או יותר לגבולות 1967 והפקרת השטח, השני, מאותה נקודת מוצא, הניתקות מן הערבים בשומרון, ביהודה ובחבל-עזה על-ידי גירושם.

האסכולה השנייה, שבה דוגלים אנו בליכוד ואחרים, נשענת על ההנחה שקיים שילוב בלתי ניתן להפרדה בין זכות העם היהודי לארץ-ישראל לבין זכותה של מדינת היהודים להגנה, לביטחון לאומי.

מן הגישה שלנו נובעת התקווה, גם ההכרה, שיתכן אף ייתכן דו-קיום בכבוד, אם גם לא באהבה, בין יהודים לערבים; כל היהודים, גם אלה שיואז, וכל הערבים ממערב לירדן. אנו מניחים שקיימים בכסים הדברים, מעבר לצרות, מעבר לאלומות, אינטרסים יסודיים משותפים גם ליהודים וגם לערבים. מן ההכרה הזאת נובעת התקווה שלנו, היא גם התקווה המונחת ביסוד יוזמת השלום של הממשלה מ-14 במאי 1989, התקווה שיוכח גם בצד הערבי שיש אינטרסים משותפים כאלה, ושמצאן יוכל לצמוח לפחות לתקופת ביניים, הסכם על-פי עקרונות קמפ-דייוויד.

התקווה הזאת שיהיה הסכם, ובקרב אם אפשר, ספגה בשנה האחרונה מכות קשות, ודווקא מצד ידידינו ובעלי כריחנו בארצות-הברית. זה היה לפני שנה, כאשר החליט שר החוץ ג'ורג' שולץ והודיע, שארצות-הברית תקיים מה שהוא כינה דו-שיח מהותי עם אש"ף באמצעות השגריר פלטר בתוניסיה. המכה השנייה, כאשר בשבוע שעבר פרסמו חמש הבהרות ארצות-הברית לאש"ף.

מן החמש האלה אבקש להביא בפניכם, חברי הכנסת, שתיים. האחת, "לא ארצות-הברית תקבע את תפקיד אש"ף בתהליך, אלא אש"ף במעשיו ובפעולותיו". השנייה, "ארצות-הברית מכירה במציאות שלפיה הפלשתינים לא ישתתפו בתהליך ללא אישור אש"ף, וארצות-הברית יודעת שהפלשתינים מצפים לאישור זה".

במלים אחרות, המסקנה הבלתי-נמנעת היא, שארצות-הברית מודיעה כי היא מועירה לאש"ף תפקיד חשוב, אולי

מאוד מה חשובת ישראל, מעניין אותו מאוד מה חושבים ואומרים חלקים שונים במערכת הפוליטית במדינת ישראל, כיוון שהם רוצים את המשא-ומתן הזה אתנו. אנחנו כעמדה הפחדנית הזאת, המתחבאת הזאת, הבורחת הזאת, שבה כביכול לא מעניין אותנו מה הם אומרים ומה הם חושבים.

אדוני היושב-ראש, הלא זה באמת כבר הגיע לשיא האבסורד, ואין מנוס אלא לחשוף את זה שממשלת ישראל מנסה כאילו לשקר לעצמה, אבל היא לא משקרת לעצמה, כי היא הלא יודעת, שהאמת היא שהיא מתעניינת במה שאש"ף חושב. הלא היא נותנת את ההוראה גם לדרגים הפוליטיים, גם לדרגים החשאיים, גם לדרגים האוספים את המידע, לברר בדיוק מה אש"ף חושב, לנסות לדעת בדיוק מה קורה בתוך אש"ף מבחינת המידע המודיעיני, לא רק על המהלכים הצבאיים אלא גם על המהלכים הפוליטיים והמדיניים, וכן לפחות גם חברת הכנסת גאולה כהן, בצד שלה, גם אני, גם כמרכז הפוליטי — כולנו יודעים שממשלת ישראל מתעניינת עד מאוד מה קורה בתוך אש"ף, אז את מי היא מנסה לרמות בתוך עצמה? אף לא אחד.

ממשלת ישראל גם מנסה לשקר לעם, כאילו היא אינה מתעניינת במה שקורה באמת בתוך אש"ף, אבל הלא גם זה שקר גלוי וידוע, כי מי בעם קונה באמת את השקר הזה? הלא כל העם יודע, שממשלת ישראל מתעניינת בכל פרט של עמדות כל אחד מהאנשים העומדים היום בראש אש"ף, מיאסר ערפאת דרך כל שאר המנהיגים ודרומה.

אגב, אני רוצה לומר עוד דבר: אני לא חושב שממשלת ישראל השתגעה עד כדי כך שבאמת לא מעניין אותה מה חושבים באש"ף, אם כן, את מי הם מנסים לרמות — את העם? היא לא משקרת לעצמה והיא לא מצליחה לשקר לעם בישראל כאילו לא מעניין אותה, אבל היא מנסה לשקר לעולם, כאילו לא מעניין אותנו מה חושבים באש"ף. הרי העולם מסתכל על זה לכל היותר ברחמים, כיוון שהעולם יודע את האמת והוא יודע שאלו באמת לא התעניינו, אולי היינו זקוקים לרחמים גדולים יותר מכפי שאנחנו זקוקים להם כאשר אנחנו עושים את ההצגה המגוחכת, כאילו אנחנו לא מתעניינים.

השקר הרביעי שהממשלה מנסה לשקר הוא לפלשתינים עצמם. כאן אני רוצה להגיד לכם: זה השקר האחרון שיכול לעבוד: אש"ף יודע מצוין, שהשדרים שלו והעמדות שלו מעוררים התעניינות רבה מאוד וניכרת מאוד בממשלת ישראל, ולכן גם שם זה לא עובד. הפגישה של לובה אליאב עם ד"ר נביל שעאת היום מעידה, ועשרות פגישות שהשתתפו בהן עם מאות אנשים ממדינת ישראל ופגישות דומות מבהירות זאת אלף פעמים — שבאש"ף יודעים שהשקר הזה אין לו לא ידיים ולא רגליים.

לכן אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש: הלא השר ארנס ייסע לדבר על שני דברים. הוא ייסע לדבר על הבחירות בשטחים ועל התהליך שיוליך אליהן, מה היה צריך לבוא היום לומר בכנסת לשר ארנס — לא לסווע? להתעכב? לשבש את המהלך? או לומר לו את ההיפך הגמור: לך, דבר לא רק על הבחירות; לך, דבר גם על הבחירות וגם על התהליך ותמצא כל סדק וכל מהלך היכול לקדם את התהליך הזה. ייתכן שירברו שם על המשלחת הפלשתינית, והלא זה הדבר הנורמלי ביותר, אין דבר טבעי יותר מזה, כל בדידת שפוי היה צריך לומר: צריך ללכת ולברר מי תהיה המשלחת הפלשתינית. הם יביאו רשימה, שבה יהיו לא רק נציגים מן השטחים, אלא גם מגורשים וגם נציגים ממזרח-ירושלים וגם נציגים מן

חוכרת ח' ישיבה ק"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

החלטת הקבינט מיום 5 בנובמבר 1989. ולכן אולי לא תחקים ההנחה המובעת באותה החלטה, שארצות-הברית תתחייב מצדה בנקודות שהעלה הקבינט. ולכן, חברי ממפלגת העבודה, אם לא תחקים ההנחה, לא תוכל להתקיים ההסכמה למסמך חמש הנקודות של שר החוץ בייקר מיום 1 בנובמבר 1989.

אבל מה נלין על ארצות-הברית? אמרתי קודם: חברי ממפלגת העבודה. הזכיר לי אתמול יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, ידידי חבר הכנסת בן-אלישר, שחבר הכנסת בדר, יאירק ימים, שהוא עדיין במלוא כוחו בגילו, היה נוהג לומר: בתנועת החרות יש לי עמיתים: חברים יש לי במפא"י, לי, ברוך השם, אחרי שנה, יש גם כמה חברים בליכוד. אני בכל זאת פונה אל חברי ממפלגת העבודה.

שמעון שטרית (המערך):
אשרך וטוב לך.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אני לפחות משלה את עצמי.

עמנואל זיסמן (המערך):
אתה עוד תפנה עוד מעט לעמיתים בליכוד.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
במפלגת העבודה, בין תריסרי החוגים שלה, מתרוצצות שתי דעות: אלה שהם פוסלי אש"ף ואלה שהם פולי אש"ף, ובתווך יושב-ראש מפלגת העבודה, מר שמעון פרס, ממלא-מקום ראש הממשלה אשר מחדש חידושים. בעבר נהגו לומר עליו, שהוא אומר לעתים מזומנות: כן ולא; באחרונה, מקוריות: לא וכן. הוא מצטרף, צר לי לומר, אלה אשר הם מכווני תהליך, עם זעומת לב מזהמת לתוצאה.

ביום שישי קראנו מאמר יפה מאוד מאת מר פרס: באמת יפה.

היו"ר ש' וייס:
אפשר להזכיר את העיתון.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
בעיתון "דבר", עם תרגום ל"גרסלס פוסט". מאמר יפה, ואני אומר: כל אם עבריה היתה מתגאה בכנה, תלמידי התיכון, המוציא מתחת ידו מאמר כזה — אבל אדם שהיה ראש ממשלה ועדיין עושה מאמץ בלתי-נלאה להיות ראש ממשלה; מאמץ, אמרתי, אביא רק דוגמאות אחדות. אני מצטט: "מזעור של מוצר מעניק היום יותר יתרונות מאשר הרחבה של שטח".

שמעון שטרית (המערך):
אולי יוציא אדוני את המלים "בלתי-נלאה", בגלל הקונוטציות, ויאמר במקום זאת: ביתר תשומת לב?

זאב בנימין בגין (הליכוד):
ברצון. אני מוכן למחוק מהפרוטוקול את כל המשפט שבו מופיעות המלים האלה; אני מוכן. הרי אני רוצה להמשיך להיות מסוגל לומר, שיש לי חברים במפלגת העבודה, וחבר הכנסת פרופסור שטרית הוא אחד מהם.

קריאות:

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, הסכמתי.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, יש לי בקשה אליכם. כיוון שלחבר הכנסת בגין נותרו 23 שניות, אבקש שלא להפריע לו.

מרכזי, בתהליך הדיפלומטי. עמדה זו של ממשלת ארצות-הברית, אשר לא הוכחשה בימים שחלפו מאז פורסמה, עומדת כמובן בסתירה מובהקת לקווי היסוד של ממשלת ישראל, להחלטת הממשלה מיום 14 במאי 1989, ובוודאי להחלטת הקבינט מיום 5 בנובמבר 1989.

אנחנו צריכים אולי לשאול את עצמנו, מדוע כשממשלת ארצות-הברית, יועציה, פקידיה ואחשדרפניה יודעים את עמדת ישראל, מדוע בכל זאת הם מוצאים לנכון לקבוע עמדה כזאת, ואף לתת לה להיוודע ברכים? הרי הם אינם אנשים רעים, הרי הם באמת ידידנו, והם בוודאי רוצים בטובתנו.

אלא מאי? מהו ההסבר, או אחד ההסברים, או ההסבר החלקי שאני מציע? כממשל האמריקני קיימת היום אסכולה, אולי אסכולה שליטה, שהיא מכוונת תהליך, המתכווננת על התהליך ואיננה מכוונת תוצאה: ששמה לב יותר לתהליך ופחות נותנת את עינה ותשומת לב להוצאה האפשרית של תהליך מדיני. מבחינה זאת הפך התהליך למטרה בפני עצמה.

הנה, למשל, כאשר הדבר נוגע לאיזה אינטרס יסודי שלהם, לדעתם, הם זהירים. הם מדברים על ועידה בין לאומית כזהירות. הם אומרים שהיא צריכה להיות בנויה כהלכה, כלשונם properly structured. הרי אנחנו מבקשים שהדיאלוג בינינו לבין ערכי ארץ-ישראל כחסות האמריקנים יהיה בנוי כהלכה, שלא יהיה אפשר להכניס לסדר-היום כל סעיף, שלא כל אחד, ובוודאי לא הטוריסטים, יוכל להגיע לשולחן המשא-ומתן.

אבל באחרונה מצטטים באוזנינו את האמרה המפורסמת של ד"ר הנרי קסינג'ר על "ערפול קונסטרוקטיבי". אני מסכים, שלעתים בדיפלומטיה ערפול כונה, קונסטרוקטיבי הוא דרוש. אבל צריך לומר, שיש לעתים סכנה גדולה של ערפול דסטרוקטיבי, ערפול הרסני. לעתים דרוש להביא דברים כהווייתם, ואני אביאם עתה כמיטב יכולתי.

עמדת ממשלת ארצות-הברית כלפי אש"ף פוגעת בסיכוי להביא להסכם בשני מישורים משלימים: א. ההתעלמות המשוערת, העקיפת, הבלתי סבירה, הבלתי מוסברת, מאחוריותו של אש"ף על כל פלגיו לפעילות טרור ומאחוריותו הישירה של הפלג המתקרא הפלג המתון, ה"פתח", לפעילות טרור, וההסכמה האילמת לווטו הטוריסטי של ערפאת על תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה; ב. כפי שאמרתי, עמדת ארצות-הברית המובעת בהכרזות שהבאתי, המייעדת לאש"ף תפקיד מרכזי בתהליך הדיפלומטי.

המסקנה מעמדת ארצות-הברית זו, על שני מישורים, היא מצערת. מוכן שידידנו ובעלי בריתנו האמריקנים הם בבחינת מתווך הונן — honest broker — אבל אם תתמיד ארצות-הברית בעמדתה בנושא אש"ף, יהיה לנו קשה, יהיה לנו קשה מאוד, לומר שבנושא החשוב הזה למדינת ישראל, תפקיד אש"ף, או איתתפקיד אש"ף, ארצות-הברית היא גם בבחינת מתווך חסר פניות — unprejudiced.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ומה תעשו?

זאב בנימין בגין (הליכוד):
הנה, כיוונתי לדעתך, חבר הכנסת שריד.

וייתכן, על כן, שקרב יום אשר על-פי הבדל השעות בין ווינגטון לבין ירושלים הוא גם יום וגם לילה, ובו יסתבר שקיים פער שלא ניתן לגשר עליו בין עמדת ארצות-הברית לבין

הודעתי לחברי, חבר הכנסת בני בגין, שאיני מתכוון להתווכח אתו מעל במת הכנסת. הייתי רוצה להתייחס לדבריו במשפט אחד בלבד. חבר הכנסת בני בגין, כאשר מדברים על ביטחון וטילים, תרשה לי לומר לך, שעם שטח כמו רצועת-עזה, שאורכו 35 קילומטרים ורוחבו 10 קילומטרים ובתוכו אוכלוסייה המתקרבת ל-700,000, וכל שנה נולדים שם 30,000, לא דרושים טילים כדי לסכן את עצם הקיום שלנו כאן.

אדוני היושב-ראש, מעל כמה זו, בוועדת החוץ והביטחון, מעל כמות ציבור ובעשרות נאומים ועצרות בחמש השנים האחרונות התרעתי והזהרתי מפני בוא האינתיפאדה. הסברתי שמדיניות הסטטוס-קוו לא תעצור תהליכים. מדיניות זו תביא אותנו לשואה. היא תביא אותנו, וכבר הביאה אותנו, למציאות קשה יותר ומורכבת הרבה יותר, מציאות שבסיכומו של דבר תכפה עלינו תהליכים ותכתיבים מדיניים, מציאות שלא יהיה כל כך נוח להתקיים אהה.

אך דבר לא הועיל, והאינתיפאדה פרצה. אדוני היושב-ראש, רבות נכתב ונאמר על האינתיפאדה, ולא אכנס לזה. רק זאת אציין: אחרי שנתיים של אינתיפאדה, היא עדיין קיימת. אחרי שנתיים של מאמץ צה"לי, של מאמץ של כוחות הביטחון, הראויים לכל ההערכה וההוקרה, אין היום בית בשטחים שאינו טעון חומר נפץ, אין היום בית בשטחים שאפשר להגדיר אותו אחרת מאשר חממה לחתרנות מדינית ולאלימות. כבר איני מדבר על טרור.

וגם בשנתיים האלה זעקתי, שרק שילוב נכון בין פריצת דרך מדינית לבין אמצעים צבאיים, גם חריפים, יוכל להסיט את הזעם למציאות בונה יותר, ודבר לא קרה.

בדבר אחד כן הצליחה האינתיפאדה: האינתיפאדה הזאת, אדוני היושב-ראש וחברי חברי הכנסת, היא ורק היא הצליחה להוציא את הממשלה הזאת משלוותה ולהכניס אותה מהלך המדיני. המהלך המדיני לא היה מהלך רצוני אלא מהלך שנדרש על-ידי מבצעי האינתיפאדה. היום, בימים אלה, כאשר דומה שעגלת התהליך המדיני יוצאת סוף סוף לדרך, בתווה קלה, גוברים שוב הקולות להשקיע בכוח.

אדוני היושב-ראש, נסיעתו של שר החוץ למפגש שרי החוץ בארצות-הברית היא התחלה של מהלך כולל, וראוי שהממשלה תקבל היום את ברכת כל הכית הזה, כי היא גם פרי של הרבה מוכנות ונכונות, גם של מפלגת העבודה וגם של הליכוד, למצוא את המשותף בשלכ הזה ולהשאיר את כל הטעון ויכוח לעתיד.

חברי הכנסת, מי שימשיך בסרבנותו היום ייאלץ מחר לשבת על כורחו לא עם ההנהגה בשטחים — ונכון, חברת הכנסת גאולה כהן, היא מייצגת את אש"ף. אין בשטחים דבר וולת אש"ף, יש רק גרוע ממנו, יש ה"חמאס" ויש הקיצוניים מאש"ף, ומי שמנסה לטייח זאת, פשוט יתחשבן עם ההיסטוריה. אלא מה? היום לא נשב אחס, אבל מחר אלה המסרבים לשבת עם החבורה הזאת ייאלצו לשבת עם ארגוני הסירוב ועם "חמאס" ועם גרועים מאלה. ואני כבר לא מדבר על אש"ף בחוץ. אלה שיסרכו היום יתחמו במידיהם על מדינה פלשתינית, ובתנאים הקשים ביותר.

חברי וחברותי, לאחר חודשים ארוכים של מגעים והידברויות הגענו לשלב היותר קריטי: מפגש שרי החוץ. זה מפגש שבא להכשיר את הדרך לתחילת המהלך המדיני, ובמקרה הליכה לכיוון הבחירות.

יש גורמים בכית הזה, והם עלו על הכמה הזה, הרוצים

זאב בנימין בגין (הליכוד):
עכשיו אני מנצל איוה זמן של יושב-ראש מפלגת העבודה. לכן אביא עוד ציטוטים: "אפילו האטום", הוא אומר, "אינו קצה המזעור, והחלל אינו סוף הגודל, ואף אחד מהם אינו נדל"ן".

אם יותר לי, אדוני היושב-ראש, אסיים בעוד שתיים-שלוש דקות. אבקש הארכה על חשבון כל הנאומים שלא נאמתי בשנה האחרונה.

שרה דורון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:
אעשה זאת על חשבון סיעתך, בתנאי שחבר הכנסת זלמן שובל — — —

שרה דורון (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:
חישבתי את זה. חבר הכנסת בגין, עוד שתי דקות.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אבל הדברים האלה, ככותרת שאני נותן, הם בסעיף כללי, אם לתרגם זאת מלשון צה"לית. עכשיו אני מצטט ביתר פירוט: "מה ערך למרחב כאשר טיל נע מעל להרים וחוצה נהרות". אני רוצה לשאול אתכם: האם הרברים מכוונים לרמת-הגולן או, לשיטתכם, לבקעת-הירדן? אני ממשיך לצטט: "מה ערך לזמן כאשר טילים בולעים מרחקים במהירות של רגעים ושניות". בשורה גדולה לעמאן, אתראה בת שעתיים טובה כמעט כמו אתראה של יומיים. הרי זה עניין של רגעים.

אבל אני רוצה לבוא אל העיקר. אחרי כל היידוע והמידוע והשינוע של רוחות מורח-אירופה למזרח התיכון, כותב מר פרס כך: "עלינו להחליט היום, ובגדול". והוא מוסיף לכתוב: "אפשר להתחיל במשא-ומתן עם הפלשתינים; אין לדחות זאת בגלל קוצו של ניסוח". כך הוא אומר. זה מסכני במידה רבה את הלהיטות הזאת לומר מייד, מיניה וביה, שהמסמך המקורי של מר בייקר, על חמש נקודותיו, קביל ואין צורך בשום חיקון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זאב בנימין בגין, נא לסיים.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

כיוון שאני צריך לקצר וחייב לקצר, כמצוות היושב-ראש, בתנאים אלה, אם נלך בדרך שהיא תוצאה של להיטות למשא-ומתן בכל מחיר, יהיה מום, בלי גרשיים, לא יהיה משא-ומתן ונשלם מחיר.

חברי הכנסת, השבוע פרשת "ויצא": "ויצא יעקב מבאר-שבע וילך חרנה — — — ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה". זו הדרך. משאות נפש — כן: רגל על הקרקע — תמיד, וכך, מתוך הכרת המציאות והכרה בתנאי המציאות, בחקווה ובפיתחון, נתקדם יחד, חברי ממפלגת העבודה, ונקיים כולנו את האחריות המוטלת עלינו.

תודה רבה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בני בגין. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, ואחריו — חבר הכנסת שלמה דיין.

בנימין בן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שעליתי על הכמה

חוברת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

פרוס לאורך הירדן עם גיבוי של התיישבות לאורך הירדן. האלטרנטיבה, שאחרים גוררים אותנו אליה, עלולה להביא אותנו לאבד גם את זה, והם יישאו באחריות כלפי בנינו וכלפי ההיסטוריה. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה דיין, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת האי-אמון המוגשת על עצם נסיעתו של שר החוץ לשיחות שלום היא למעשה הצעת אי-אמון בשלום והצעת אמון בהמשך הקיפאון המדיני ובהמשך מעגל הדמים. אי-לכך, סיעת ש"ס, חרף כל המשקעים שיש לה מממשלת האחדות הלאומית הזאת, תומכת בה בנושא זה בלב שלם, ומברכת את שר החוץ כי יצליח בשליחותו. כולנו מקווים שיחזור וכידו הישג, שיש בו כדי לקדם את המשך המשאומתן המדיני, שיעלה ויבוא ויצליח.

אדוני היושב-ראש, קשה לדעת אם יש בכלל להתייחס להצעה הזאת ברצינות, או שבסך הכול מדובר כאן בניצול התקנון המאפשר להעלות כל נושא כאי-אמון, ועל-ידי כך לזכות לדיון מידי וכלי שהדבר יבוא בחשבון מכסת ההצעות. אבל, לעצם קול הזעקה שהקימו כמה חברים מפני הנסיעה, מן הראוי להתייחס ברצינות רבה. כי מדובר באנשים שאולי גמרו אומר לטרפד בכל דרך אפשרית כל ניסיון להידברות מדינית, ואולי אף מעדיפים את המצב הנוכחי על-פני כל מצב העלול חס ושלום להביא לידי דיון מדיני שבסימו תגיע שעת האמת, שבה ניאלץ להחליט לכאן או לכאן.

המצב כשטחים רוחת, מעגל הדמים ממשיך לגבות קורבנות. אבל, את חזית הסירוב מעניין רק דבר אחד: האם במהלך השיחות תוזכר איוו אפשרות שבמשלחת הפלשתינית, אם וכאשר תורכב, יוכלו אנשים מהסוג שלא היה מקבל אצלנו כרטיס מנגטי לעבודה בארץ.

לא עוזרות לשר החוץ כל ההצהרות, שהוא יתנגד בכל חוקף לדיונים ישירים או עקיפים עם אש"ף, ולראש הממשלה לא עוזרת אפילו הצהרה קיצונית, שהוא מוכן לדבר עם השטן אבל לא עם אש"ף. השניים האלה כבר סומנו "חשודים", וכל פעולה שלהם, אפילו מהוססת ביותר, לכיוון המשאומתן המדיני, מעוררת מחאות חריפות, ולדעתי בלתי מוצדקות.

השבוע שמענו את נשיא ארצות-הברית ושר החוץ שלו מכריזים מפורשות, שאין להם כל כוונה לכפות על ישראל להיכנס למשאומתן עם אש"ף. ואם לשפוט לפי הניסיון שיש לנו עם הצמד הזה, הרי שאין הם נוטים להכריז בפרהסיא על מדיניות מסוימת, ואחר-כך לפעול בניגוד לה. ואם כן, קשה להבין מדוע צריך להיאבק נגד כל שכיב של ניסיון לפתוח במשאומתן מדיני.

אילו חזר שר החוץ מר ארנס מארצות-הברית עם נסיעה כלשהי מעדותיו המדיניות, ניתן היה להבין את הסערה, אבל, בשעה שהוא עוד נמצא כאן ונשבע בכל היקר לו שאין בכוונתו להציע כל פשרה, על מה קול הזעקה הזאת? האם עצם המושג משאומתן לשלום הוא כמטילת אורמה?

סיעת ש"ס דוגלת במשאומתן לשלום, ובעיקרון ששלום-אמת הוא ערך עליון הקודם לכל ערך אחר. תפיסה זו לגבינו מעוגנת בפסיקותיו ההלכתיות של גאון ישראל ופוסק הדור, מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א, שאיש מאלו הקמים

שהשלב הראשון יהיה גם השלב האחרון. יש גם שאינם רוצים כלל בקיומו של מפגש זה. אין קל מלטרפד תהליך. השאלה היא האלטרנטיבה, והשאלה היא מהו המחיר שנצטרך לשלם בעתיד. מי ששם את מקלותיו בגלגלי התהליך היום ידע, שהוא כבר מתחיל לפגוע במדרגות הביטחון. וככל שנשתהה ונמשיך להשתהות, נצטרך בעתיד לשבת עם הגורמים ביותר וננהל אתם משאומתן על הדברים החיוניים ביותר לקיום שלנו.

אדוני היושב-ראש, אני יודע שיש רבים, ומכל המחנות, המנסים להיאחז בפרט זה ובפרט אחר, במשפט זה ובמשפט אחר. מי עומד מאחורי המצרים, האם המצרים הם דוור? חברת הכנסת גאולה כהן, אני רוצה שתדעי שהממשלה, שראש הממשלה ושר החוץ יודעים בדיוק את מי מצרים מייצגת, ובשם מי מצרים דוברת. שלא יהיו אי-הבנות. האמריקנים יודעים שהיא מדברת בשם אש"ף, והעולם כולו יודע שהמצרים מדברים בשם אש"ף, ורואי שאש"ף יודע שמצרים מביאה את דברו.

האם את מעלה על דעתך שראש הממשלה ושר החוץ לא יודעים זאת? ורואי שכן. ואם הם משחקים שהם לא יודעים זאת, תאמיני לי שהם פוגעים באינטליגנציה של כל יושבי הבית הזה. את יודעת מה? אני מברך אותם ואת הממשלה על כך, שאף שהם יודעים הכול, הם מבינים שאין היום ברירה, וכדי להניע את התהליך הם חייבים לעקוף את המכשול הזה. משום שהעיקר הוא תחילת התהליך, ומשום שהעיקר הוא בהנעת התהליך. משום שרק בדרך זו יכולה להיווצר מציאות, שגם תוריד אלימות ותרגיע את השטח, וגם תביא אותנו לאותו שלב כיניים או שלב מעבר שייציג בפני כל עם ישראל את התשובה האחת והיחידה שאנחנו זקוקים לה, שדו-קיום אפשרי.

ואת, חברת הכנסת גאולה כהן, ניסיתי להסביר לך בריקנות את מה שאנשים מנסים להגיד שאינם יודעים, האמיני לי — — —

גאולה כהן (התחיה):

אתה חושב שאני בעצמי לא מבינה כלום?

בנימין בן-אליעזר (המערך):

לא, אני מנסה להגיד לך זאת מעל הכמה.

— — — וכל אלה שמתעלמים מראיית המציאות המתרחשת לנגד עינינו מביאים אותנו הישר, אולי לשמחת לבם, למציאות שהיה בה הכול פרט לדו-קיום. והרי בלי דו-קיום, חברי, חברי הבית, אין אפשרות לנוע שום צעד קדימה.

גם לאלו אשר ינסו ללמד אותנו כאן על התחייבויות, מחויבויות והתנאים מצד ארצות-הברית אני רוצה לומר, שכדאי שידעו שהתנאי היחיד והביטחון היחיד שאני מתנה לקיומו של התהליך בכלל ולתוויה מדינית בפרט, עם כל הכבוד לארצות-הברית, הוא קיומו של צה"ל חזק. אינני רוצה לשחזר עכשיו את ההיסטוריה המראה, כמה התחייבויות ומחויבויות קיבלנו, וכמה זמן הן החזיקו מעמד. ותודה לאל, צה"ל יש לנו.

אדוני היושב-ראש, התהליך יוצא לדרך, והבית הזה חייב לתת לו את מלוא הגיבוי. בעיני עוצמתו אינה פחותה מעוצמת מלחמת ישראל. נוצר סיכוי, ואסור להחמיצו. הוא קשה, הוא מסובך, הוא גם כואב. אך האלטרנטיבה גורעה יותר.

המהלך הזה, חברי, חברי הבית, עשוי לא רק לצמצם סיכויי מלחמה, אלא הוא היחיד, עדיין, שיכול להבטיח ירושלים אחת מוגנת על-ידי גוש-עציון ומעלה-אדומים, צה"ל

זה מבקשים להביע אי-אמון? וכי שר החוץ האמריקני והמצרי הם אש"ף, שעמם איננו נפגשים?

מה המקום בכלל להתנות תנאים לקראת פגישה כזו, גם אם יש הבדלים, ויש הבדלים עמוקים, משמעותיים על תנאי השלום. אבל רוב רובה של הכנסת, של העם, הוא כעד קידום השלום. ומה משמעות המפגש של שלושת שרי החוץ אם לא צעד לקידום השלום, עם כל הזכויות לכל אחד להחזיק בתנאים לשלום?

אנחנו לא נצטרף הפעם הזאת להצעת האי-אמון, אבל מעיקים עלינו נושאים חשובים, ערכיים וחברתיים רציניים מאוד, אשר הביאו את אגודת ישראל להכרעה לעזוב את הקואליציה. אין לנו אמון בממשלה כראשונה של מר יצחק שמיר.

אני רוצה בהזדמנות זו לברך מעל במת הכנסת את ראש הממשלה, מר יצחק שמיר, באיחולי רפואה שלמה.

סיעת אגודת ישראל, כסיעה שאיננה בקואליציה, תימנע בהצבעה. עם זה, אנו רוצים לקוות, שמפגש שרי החוץ יתרום לקידום תהליך השלום, שכולנו זקוקים לו.

לצערנו הגדול, אין לראות עוד שכיב אור לקידום השלום. אני לא משלה את עצמי, כפי שהשלו את עצמם הדוברים הקודמים על שביבי אור ועל קידום, כאשר כל צד באופן מעשי לא זו כמלוא הנימה מעמדו, כאשר בצד הערכי השחלט אש"ף ותביעתו היא לכונן למדינה פלשתינית, זאת ולא אחרת. ואם תורכב משלחת פלשתינית בכל הרכב שהוא וכאזיה אופן שהוא, כפי הנראה תהא נתונה לתכתיב אש"ף שלא לזוז מהדרישה להקמת מדינה פלשתינית, מהדרישה המסוכנת מאוד. אבל זו תהא משאלתם.

הצד הישראלי לא יכול בשום אופן ותנאי אפילו לנהל משאומתן על ההצעה להקמת מדינה פלשתינית. ככל הנראה, רוב רובה של הכנסת ורוב רובו של העם רואים בקיום מדינה פלשתינית סכנה לקיימה של מדינת ישראל.

המשאומתן, המגעים, המאמצים הנעשים לבחירת משלחת פלשתינית נראים לא אחת כמשחק במחבואים. הצד הישראלי מכריז: עם הפלשתינים — כן, עם אש"ף — בשום אופן לא. ועוד לא נעלם מאתנו, שמאחורי הפלשתינים, או ליתר דיוק בתוך הפלשתינים עצמם, מסתתר אש"ף. אבל אף שאנו יודעים שאש"ף מסתתר מאחורי הפלשתינים או בקרב הפלשתינים, ההסכמה של הרוכ בכנסת היא, כי עם אש"ף לא מדברים.

אמריקה, שלא דיברה קודם עם אש"ף, מדברת כיום אם לא בווישינגטון או בתוניסיה; גם מצרים לכאורה לא מציגה לנו דרישה לדבר עם אש"ף, אבל ידועות לנו השיחות שלה עם אש"ף — מכאן ברור שהם רוצים להיות הגשר המקשר בינינו לבין אש"ף. הם לא אומרים את זה, אבל זוהי העובדה. עד כדי כך ששר החוץ מר ארנס סיפר, כי שאל את מצרים מה הועבר אליהם מאש"ף, גם אם לפליטת-פה זו יש משמעות רצינית. המבטאה את הקושי שבמצב, את העובדה שאש"ף השחלט והוא הקובע, בכל זאת ואף-על-פי-כן, שמירת העיקרון הזה שלא לדבר עם אש"ף איננה דבר תיאורטי אלא עיקרון — האם אנו מוכנים אף לדבר על מדינה פלשתינית.

כעת, רבותי, יסלח לי היושב-ראש, אני רוצה להעיר הערה המעיקה עלי מאוד. כאיש אגודת ישראל אני מוצא לחובה לרענן את זיכרונו. בימים האחרונים נזקק לחלל המדיני, שירדן

כנגדו ומנפנפים בפסוקים ובמדרשים שונים לא מגיעים בידעת ההלכה ומורשת ישראל אפילו לקרסוליו.

על מעלת חשיבותה של ארץ-ישראל איש לא צריך לספר ליהודים מאמינים בני מאמינים, המתפללים שלוש פעמים ביום על קיבוץ גלויות ובניין הארץ. הרבה ספרים ופסקים נכתבו אף בדרות האחרונים בנושא זה. הגדיל לעשות הגאון הגדול רבי דוד בן שמעון זצ"ל, הידוע בכינויו הרב צוף-דבש, מייסד ועד העדה המערבית בירושלים לפני כ-150 שנה ומכונה של ירושלים, שהשבוע ימלאו 110 שנים להסתלקותו. הוא חיבר ספר רב איכות וכמות ושמו "שער החצר", ובו מנה אחת לאחת את מעלותיה של ארץ-ישראל.

אין לנו גם ספקות על זכותנו על הארץ הזאת, שהוקנתה לנו בתורתנו הקדושה. אבל לנו, בניגוד אולי לאחרים, יש מחויבות גם לחלקים אחרים בתורה, שהעליון שבהם הוא פיקוח נפש, הדוחה כמעט את כל המצוות שבתורה. מובן שכל זה מדובר אם וכאשר נדע כבידור וללא כל ספק ואפילו צלו של ספק, כי מדובר בשלום אמת ובר קיימא.

סיעת ש"ס מחזקת את ידי ממשלת ישראל בחתירתה לשלום, וקוראת לה לעמוד איתן נגד כל אלה הפועלים לטרפד את המשך המשאומתן המדיני.

השם עוז לעמו ייחן, השם יברך את עמו בשלום.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה חבר הכנסת דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, בבקשה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה אומר לנו שסיעת ש"ס לא מוכנה לדבר עם אש"ף.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ש"ס לא מוכנה לדבר עם אש"ף.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):

אין זה מכובד לרב בישראל לעמוד על במה ולומר, שרבים אחרים מנפנפים בפסוקים ובמדרשים שונים ולא מגיעים בידעה בהלכה לקרסוליו. כאילו יש רק רב אחד בישראל. למה לזלזל ברבים אחרים.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא ולזלזל. אני התייחסתי להלכה. ההלכה פוסקת, וזה פסק הלכה לכל עם ישראל. גם לרבנות הראשית בארץ-ישראל. ההלכה פוסקת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

—

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

כן גברתי. פיקוח נפש דוחה כל דבר שבתורה.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, לא נעשה כאן כירור בענייני הלכה. חבר הכנסת מנחם פרוש, בבקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעת אגודת ישראל אומנם באופוזיציה, אבל אנו מתייחסים כל פעם לגופו של דבר. הפעם אנחנו לא נצטרף למציעי האי-אמון. קשה לנו להצדיק, גם קשה לנו להבין איך בכלל מגישים אי-אמון על נושא כזה.

נקשיב בעצמנו. מה קרה? שר החוץ האמריקני הזמין את שר החוץ הישראלי להיפגש עמו ועם שר החוץ המצרי — ועל

חברת ח' ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לושינגטון —

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
זה כאילו. את זה אתה אומר.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
חבר הכנסת שלמה דיין, כאילו רבנים אחרים מסתמכים על מדרשים מסוימים ורק הפסיקה של הרב עובדיה יוסף, שאני מאוד מעריך אותו ומוקיר אותו, היא הפסיקה. אני רוצה להפתיע אותך ולומר, כי יש עוד רבנים היודעים מה הוא פיקוח נפש.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
הודעת, שסיעת ש"ס מקבלת את פסיקת הרב עובדיה יוסף, מה לעשות.

היו"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, תוך כדי הצעת האי-אמון אנחנו גולשים לכמה בעיות הלכתיות וגם היסטוריות. לא נוכל לפתור אותן כאן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
רק תיקנת את הכנתו של ידידי חבר הכנסת ביבי.

היו"ר ש' וייס:
בסדר, הדברים נרשמו בפרוטוקול ואני מקווה שהדין הזה יסתיים.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
לעצם העניין, אני אישית אינני נמנה עם חסידי הממשלה הנוכחית. אני נמנה עם חברי אותה קבוצה, הטוענת שממשלת אחדות לאומית היא לא טבעית, לא טובה, מלאכותית, ואין ספק שהיה רצוי להקים ממשלה צרה, שבה תהיה מדיניות ברורה יותר ועבודת צוות יעילה עם אופוזיציה העומדת על המשמר.

היו"ר ש' וייס:
אתה מתכוון לקואליציה צרה, כי יכולה להיות קואליציה צרה וממשלה רחבה מאוד.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
קואליציה צרה, ברור.

גאולה כהן (התחיה):
ממשלה צרה וצרורה.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
אינני רוצה להיכנס כאן להרכבת ממשלה, אבל אני נזכר באחת ההברקות של ד"ר בורג. כששאלו אותו כיצד הוא מרגיש בגיל 80, הוא אמר: מצוין ביחס לאלטרנטיבה.

אברהם בורג (המערכ):
אני יכול לתקן. הוא ציטט את צ'רצ'יל.

גאולה כהן (התחיה):
לא, את ברנרד שאו.

היו"ר ש' וייס:
לפי הקצב הזה תגיעו למתוולח.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
זאת המציאות, שיש לנו אותה ממשלה. הכנסת אומנם חייבת לעמוד על המשמר, חייבת לבקר אותה, אך הצעות האי-אמון השבועיות גורמות נזק למידת הרצינות של הכנסת. זו תחמושת מבזבזת, לא אפקטיבית. אפשר לצייר כאן חסריטים שונים, עגומים, ולהחריר מרה שחורה בעם. אינני מבין, האם יכול שר החוץ שלנו להרשות לעצמו שלא לפעול

היא המדינה הפלשתינית. אני רוצה להגיד דברים בשם אומרם — בהרצאתו של ההיסטוריון הפרופסור שמעון רובינשטיין, החולש על יד בן-צבי, הוא אמר — ואני רוצה להציג את הדבר בשלמותו, כדי שדברי ויבנו — בהצהרת בלפור נאמר: להקים בית לאומי לעם היהודי תוך התחשבות בתושבים הערבים, ואז יצאה משלחת בראשותו של ד"ר ארתור רופין לירדן בשם ועד הצירים, זה היה שם המוסד לפני כינון הסוכנות היהודית. מטרת המשלחת הייתה לרכוש אדמות בירדן ולהכשירן להתיישבות יהודית בירדן, כאשר היא, לפי הצהרת בלפור, מיועדת להיות חלק מהמדינה היהודית.

אז חזר ד"ר ארתור רופין לירושלים ומסר, כי בשהותו בירדן נודע לו מעשה בגידה, שאז הוכתר עלידי העיתונות הציונית כולה כמעשה בגידה נוראה. מה הייתה הבגידה? פרופסור יעקב ישראל דה-האן הביא אז לירדן הצעה, שהיא תיוכנון למדינה עצמאית, כאשר הצהרת בלפור מתנה תנאי התחשבות בתושבים ערבים, ואז ירדן עוד לא הייתה מדינה עצמאית. הצעתו הייתה כי המדינה היהודית תשתרע עד גבולות הנקראים היום גבולות מלחמת ששת-הימים, והחלק של ירדן יהיה הממלכה הירדנית, והיא זו שתיתן את הפתרון לתושבים הערבים. כך קובע ההיסטוריון פרופסור שמעון רובינשטיין: כאשר נודע הדבר ליושבי-ראש ועד הצירים דאז, קולונל קיש, הוא אמר: לאור זה שאנחנו יודעים כעת על תוכנית בוגדנית כזאת, שירדן תהא המדינה הפלשתינית, עלינו לאשר את החלטת "ההנהגה" לרצות את פרופסור דה-האן, והוא נרצח. ההחלטה נבעה מכך, שהוא הביא בפני ירדן את ההצעה של מדינה פלשתינית בשטח ירדן ומדינה יהודית בשטח המשתרע כיום עד גבולות מלחמת ששת-הימים.

השר א"ח שאקי:
אולי אתה רוצה לחזור ולהבהיר במה הייתה הבוגדנות?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
הבוגדנות הייתה בזה שהוא בא לחוסיין דאז, אביו של עבדאללה, והביא לו הצעה. לפיה, היות שהצהרת בלפור קובעת שמדינה יהודית תוקם בפלשתיין, ואז כללה פלשתיין גם את ירדן, אבל, בהצהרת בלפור יש גם סייג: יש להתחשב בתושבים הערבים, הפתרון הערבי יהיה בירדן, וירדן שלפני-כן לא הייתה עצמאית תקבל עצמאות, וזה יהיה הפתרון של המדינה הפלשתינית.

כאשר ניהל פרופסור דה-האן את המשא-ומתן, היה קאזה פשה יושב-ראש הוועד הפועל העליון של הערבים. הוא היה מוכן לכך, והוא אפילו הכין סעודה ושחט כבש כביטוי למסיבת השלום. אושישקין, שהיה אז מהקובעים בהנהגה הציונית, אמר: אנחנו לא רוצים לכונן את המדינה היהודית דרך החלון אלא דרך הדלת הרחבה. הוא רחב את זה, וקאזה פשה נפגע מזה. ואז עבר הכול מקאזה פשה ומחוסיין למופתי והתחיל להשתולל כל מה שאנחנו סובלים ממנו עד היום. אני מביא את הדבר הזה, כדי לדעת ולקבוע שבגלל זה נרצח פרופסור דה-האן בירושלים. דמו הנקי זועק מהאדמה, זועק ועוד זועק.

היו"ר ש' וייס:
תודה לחבר הכנסת פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו — לחבר הכנסת חופיק טובי.

יגאל ביבי (המפלגה הדתית הלאומית):
כבוד היושבי-ראש, מכובדי השרים, חברי הכנסת, בראשית דברי ברצוני למחות על דברי חבר הכנסת הרב דיין, כאילו יש רק גורל אחד בתורה שפוסק, ורק הוא יודע מה הוא פיקוח נפש. הודעוטי לשמוע דווקא מידרי — — —

פעמיים עד שלוש פעמים בשבוע. אני מציע לקחת דוגמה מחבר הכנסת ביבי.

אחרי חבר הכנסת טובי — נציג התחיה, חברת הכנסת גאולה כהן. באופן פורמלי יש לך רשות לדבר בשם סיעתך. אחריה — חבר הכנסת יאיר צבן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, האי-אמון של סיעות התחיה ומולדת בשל נכונות הממשלה לשלוח את שר החוץ ארנס לווינגטון לפגישה עם שרי החוץ האמריקני והמצרי בא לא רק לסייע לשני החישובים אלא, לאמיתו של דבר, לעזור לראש הממשלה ולממשלתו לחבל בכל ניסיון לעשות, ולו צעד אחד קדימה בכיוון הסדר ושלוש.

בלשכת ראש הממשלה כבר מאיימים, ששר החוץ ארנס אפילו לא יצא למפגש שרי החוץ בווינגטון, אם מזכיר הממשלה, שנשלח לביור מוקדם, לא יחזור עם הבטחות וערכויות לקיום תנאיה של הממשלה, כדי למנוע כל מגע עם אש"ף בדיניים אלה, כדי לקיים את האבסורד והבלתי-ניתן לה, והוא להרכיב משלחת פלשתינית בלי אש"ף ולמנוע העלאת נושאים השייכים לזכות העם הפלשתיני לעצמאות.

גם אם לא יצליח ראש הממשלה למנוע את נסיעת שר החוץ ארנס, הבגאוי שהוא לוקח עמו בכרכת הקבינט והממשלה יש בו כדי לחבל בכל צעד לשלום. תוכנית-שמיר עצמה, גם בלי החישובים, נועדה בעצם לחבל בתוכנית השלום הפלשתינית, שלום על בסיס של מדינה בגדה וברצועה, בצדה של מדינת ישראל, וערכויות והסדרים לבטיחותן של שתי המדינות.

הבגאוי שלוקח עמו שר החוץ אינו מיועד לפתור אפילו את נושא הבחירות למשלחת פלשתינית לשיחות שלום. האם לא ברור עתה, כשכשימים אלה חוזרים שמיר וארנס על ההצהרה האומללה שירדן היא פלשתינית, עם כל הפרובוקציה והאיוולת שיש בה — האם לא ברור שהם בעצם מתכוונים להכשיל מאמצים, גם את אלה של ארצות-הברית, שהם כשלעצמם אינם עונים על כל צורכי הפתרון הצודק, שכן גם הם מנסים להתעלם מחובת השתתפותו של אש"ף בכל הסדר ומחובת ההכרה בזכות העם הפלשתיני לעצמאות ולמדינתו בצדה של ישראל?

האם לא ברור לקברניטי ישראל מהליכוד וגם מהמערך, אחרי שנתיים של אינתיפאדה, מה שכרוך לעולם כולו, שמוכרחים להגיע לשלום ולסיים את המשבר המסכן והולך את שני העמים ואת האזור כולו?

הטרגדיה היא לא רק ששמיר וראשי הליכוד מתעקשים ומעלים חישוק אחרי חישוק כדי למנוע משא-ומתן עם אש"ף בכל מיני נימוקי-סרק. עמדה זו נשמעת גם בקרב ראשי המערך, כמו השר רבין, החוזר ואומר שמשא-ומתן עם אש"ף פסול, כי משמעותו הסכמה למדינה פלשתינית עצמאית.

כשם שלא יהיה מנוס בסופו של דבר מניהול המשא-ומתן עם אש"ף — כי אין צד אחר למשא-ומתן ישראל-פלשתיני — כך לא יהיה מנוס באותו זמן מהסכמה לכינונה של מדינה פלשתינית בצדה של ישראל. כדי לעמוד מול לחץ דעת הקהל העולמית והקולות הגוברים בתוך ישראל עצמה למשא-ומתן עם אש"ף, וכדי לטרפד את המאמצים למשא-ומתן לשלום, שוב ממציא משרד החוץ, ובמיוחד סגן שר החוץ, ממצאים ארכיאולוגיים על הכרזות של א-אלה אישים פלשתינים המדברים על הקמת המדינה הפלשתינית בצדה של ישראל

היום, שלא ננסות לרדן ולברוק אפשרויות, שלא לפרוך דרכים כדי לסלול את הדרך לשלום? אני חושש שמתפתחת אצלנו חשיבה לא בריאה של פחד מהשלום. מה קורה כאן? האם אי-אפשר לנהל משא-ומתן? ברור שיש קשיים. ברור שכאשר אתה מכניס סייגים לתוכנית בייקר, גם היריבים שלך מכניסים הסתייגויות.

לכן, שר החוץ צריך לנסוע לפגישות כדי לברוק, אם העקרונות שעליהם מושחתת תוכנית השלום של הממשלה אכן מתקיימים. לכול צריך להיות ברור, שלשלום יש מחיר. איננו יודעים מה יהיה המחיר ואם נוכל לעמוד בו. כאשר יהיו דברים אקטואליים, אין לי ספק שהם יבואו להכרעת הכנסת, ואולי בהעדר הסכמה נלך לעם לבחירות. אבל, עדיין התוכנית בטרם-חיתולים, אנו נמצאים כמאבק עצום, פנימי וחיצוני, נדרשות על כן חוכמה, תושייה, ואולי כאמת אחדות לאומית אמיתית כדי להתקדם בתהליך, ולוואי בתהליך של שלום.

אין ספק, יש נושאים קשים ביותר שעלינו לטפל בהם. יש שאלות רבות לאמריקנים, למה הם מתכוונים ב"כוחות פלשתיניים עיקריים"? האם נכון הדבר, שהממשל האמריקני מכחיש את זכות ההוטו של ישראל על הרוב המשלחת? איך אנחנו מתייחסים להצהרת בייקר על חלום ארץ-ישראל הגדולה, ומה כלול בדיאלוג האמריקני-פלשתיני, שהוחל בו עוד בממשל הקודם?

הבעיה של שמיר, לדעתי, היא, בראש ובראשונה, האם יש לו אמון בביתו. אינני מבין, כיצד הוא מסוגל לעמוד בחזית החיצונית, כאשר החזית הפנימית, בביתו, קשה לא פחות. על כן, חשוב, לדעתי, שההכרעה בליכוד תהיה ברורה. אין זה עניין פנימי של הליכוד בלבד. זה עניין הנוגע לכולנו ולחפקוד הממשלה. אני מאחל לראש הממשלה רפואה שלמה ומאחל לו גם שירפא את הקלקולים, קודם כול בתוך ביתו.

הממשלה עדיין עסוקה בשלבים הראשונים של תהליך השלום. נכון שיש להם השפעה על המהות, אך אי-אפשר, לדעתי, להופיע בעולם כסרבני שלום.

ממשלה חכמה אינה צריכה להסתפק בציונות לשלום שנפתחו עם יוזמת בייקר ועם יוזמת הממשלה. ממשלה חכמה צריכה למצוא דרכים לשוחח עם המנהיגות המקומית ולא להתייאש ולומר: בלא-הכי כולם אש"ף. צריך לעשות מאמץ לשוחח עם שכנינו, עם ירדן ואחרים.

על כן תמונה בעיני הצהרתו המזוהה, דווקא בימים אלה, של שר החוץ על ירדן, שהיא מדינה פלשתינית. אין זה הזמן להוסיף שמן על מדורת המהומות בירדן. חבר הכנסת בגין דיבר כאן על הצורך בעמידה על קרקע מוצקה — אם מניחים את הסולם על קרקע מוצקה, אפשר לכוון לדברים שמיימים — פרשת "ויצא", אבל יש להזכיר גם, שבפרשה זו היה הסכם השלום הראשון עם האויב המסוכן ביותר לישראל מאז הקמת עמנו, אשר רצה לעקור הכול, אך הוא אסף את האבנים שנוקרו לגלגל-עד.

מעשי אבות סימן לבנים. אנחנו חייבים לשאוף לכך שהאבנים המתגלגלות והנוזקות ייאספו לגלגל-עד של שלום באזורנו. השם עוז לעמו ייתן. השם יברך את עמו בשלום.

היור"ש וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

הנה אתם רואים שאפשר לשאת דברים בפחות מהזמן המוקצב, בעיקר בדיון כל כך ארוך וכל כך חוזר על עצמו.

חוברת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

הסירוב, הנמצאת גם בקרבכם, ותיתקו מדרך שרק תוכל את ישראל לאבדון.

אנו לא נתמוך בהצעת אי-אמון הבאה מסיעת התחיה ומסיעת מולדת, אייבים מושבעים לשלום, ואנו נימנע בהצבעה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת תופיק טובי.

רפאל איתן (צומת):

אפשר לשאול שאלה?

הי"ר ש' וייס:

הוא כבר ירד מהדוכן. תשאל אותו שם, על-ידך, חבר הכנסת רפאל איתן.

רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם בורג, ואם הוא לא יהיה נוכח — לחבר הכנסת רפאל איתן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר רוני מילוא, פחד השלום נפל על מציעי אי-אמון, פחד נורא. הלוואי שהייתי בטוח שיש יסוד מוצק לפחד הנורא הזה; אני מקווה מאוד, שיש לפחות גרעין של יסוד.

אנחנו עומדים נוכח מציעי אי-אמון, שרבים בבית הזה יודעים יותר ויותר מה הם רוצים ולמה הם רוחפים, ומבינים יותר ויותר ששתי הסיעות האלה הפכו מוקרי סיכון לביטחון הלאומי, לדמוקרטיה, לדמותה של היהדות, לא כל שכן לשלום.

מרובר במציעי אי-אמון, שהם מייצרי הסמאות על "אויבי העם", על "תוקעי סכין בגב האומה", על "גיס חמישי", על "נושאי חידקי האידס הלאומי" — סמאות תועבה, המופנות בימים הראשונים לחוגים במחנה השלום, בשמאל, ואט אט זוחלות אל המרכז והרחק ממנו.

הסיקריקים לא פועלים בחלל ריק, הם פועלים באווירה פוליטית מסוימת מאוד, מקבלים את השראתם גם מהחוגים הללו. הם התחילו כמי שמוזהים כאנשי שמאל מובהקים, והגיעו עד פרופסור שקר, "שמאלן ידוע", רחמנא ליצלן. אני אומר לך כאן, אדוני השר מילוא: גורו אנשי הליכוד, אלה שאינם מוקפים במספיק חישוקים, הם יגיעו גם אליכם, הם יגיעו גם אליכם, כי לאט לאט, ככל שאתם מגמישים עמדה וככל שאתם מוכנים, ולו דרך סדקים צרים שבצרים, להשתלב בתהליך מדיני, אתם עולים על הכוונת של המטורפים הללו.

אני מתפלל שחבר הכנסת זאבי וחברת הכנסת גאולה כהן יעלו לכאן כל שבועיים כדי להגיש הצעת אי-אמון, שתהייה להם סיכות טובות לכך, ויש לי סיכוי כלשהו שתפילחי תחקבל הפעם הזאת.

הבעיה היא, שאני רואה טווח זמן ארוך של הצעות אי-אמון של מולדת והתחיה, פעם אחר פעם, וזה יכול היה להיות שעשוע בעיניו של מישהו, או מלחמת התשה פרלמנטרית בעיניו של מישהו אחר. אבל הבעיה היא שהזמן איננו נייטרלי, הבעיה היא בכל זאת בעיית ההתפתחות שלכם מסביב למציאות העירומה והחדר-שמיעת. אתם יודעים — ותמיד יאני יודע באיו מידה אתם רק מרמים את עצמכם ובאיו מידה אתם מטעים את זולתכם — אתם יודעים, שכל מי שאתם מדברים אתו במשרין או בעקיפין, גם כאן וגם שם,

כשלב לביצוע השאיפה לחיסול מדינת ישראל, כביכול. אלה דברי הכל וסרק, דברי דמגוגיה, שכוונתם שוב לנקר עיניים ולהצדיק את סירובה של ממשלת ישראל לפגוש את —

יואש צידון (צומת):

אם חורשיים זה ארכיאולוגיה — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא היו דברים כאלה.

— — — היד הפלשתינית המושטת לשלום.

לא נשאר כוח פוליטי רציני, ממלכתי או ציבורי, בכל רחבי תבל שלא מכיר בעובדה הניצחת, שאש"ף כיום דוגל בפתרון הפוליטי המבוסס על הקמת מדינה פלשתינית בגדה וברצועה בצדה של ישראל, כהסדר קבע ולא כשלב ביניים. זה פתרון הקבע המוצע כיום על-ידי המדינות הערביות, המעוגן בהחלטות הפסגה הערבית בפס. זה הפתרון המעוגן בהחלטות המועצה הלאומית הפלשתינית של אש"ף כאלג'יר בשנה שעברה. זה הפתרון שנתקבל תוך ויכוח פנימי קשה בהנהגה הפלשתינית, פתרון שהאינתיפאדה העלתה אותו לאמיתו של דבר. זה הפתרון שחזרו עליו בכל האחריות ראש אש"ף, יאסר ערפאת, בכל הזדמנות, ורק אטומי-חושים והרפתקנים אינם רואים את היד הפלשתינית המושטת לשלום-אמת בין ישראל ובין המדינה הפלשתינית שתקום לצדה.

רק כשבוע שעבר חזר ערפאת והצהיר לעיתון "אל-איתחאד" הישראלי בחיפה, בפנייה לעם ישראל, שידו מושטת לשלום, והרגיש שהאינתיפאדה אמרה את דברה: מדינת פלשתינ עצמאית וכירתה ירושלים המזרחית בצדה של מדינת ישראל.

שלום פורסם על הופעתו של אחד ממנהיגי הכולטים של אש"ף, האני אל-חסן, במפגש בלונדון של האגודה הריקלית, שבראשה ישב הלורד אוולין דה-רטשילד. אני מצטט מהעיתון "חדשות" מאתמול, והוא אמר: במשא-ומתן עם ישראל עשוי אש"ף להסכים לשני גבול קלים על בסיס גבולות 1967, אם תדרוש זאת ישראל כדי להבטיח את ביטחונה. עד כדי כך מתקדמים כיום כדי להגיע להסדר. עוד אמר האני אל-חסן, כי מה שמכנה הימין הישראלי תוכנית שלבים לחיסול ישראל היא שטות מוחלטת. לדבריו, אש"ף הכין את הציבור הפלשתיני במשך 20 שנה לרעיון הפשרה. עם זאת, הוא הזהיר כי אם לא תושג התקדמות מדינית ניכרת בתוך שנה-שנתיים, תחול הסלמה במצב ויגבר כוחם של הקולות האופוזיציוניים באש"ף ובעולם הערבי.

כדאי לשמוע ולהאזין לדברים האלה, ליד הפלשתינית המושטת לשלום. מי שאינו רוצה לרבר כיום עם אש"ף, אין זה מפני שאש"ף הוא ארגון טרור, כביכול, או מפני שהוא רוצה בחיסול ישראל, כביכול, אלא מפני שבעלי עמדה זו מתנגדים לעצם ההסדר לשלום המבוסס על שתי מדינות לשני העמים; מפני שהם רוצים את ארץ-ישראל השלמה, את המשך הכיבושים ומלחמת נצח הרסנית לשני העמים.

אבל אנו בטוחים שהעמדה הזאת, הלא-צודקת והחוסמת את הדרך לשלום, אם החזיקה מעמד בימי המלחמה הקרה והמתחות הבין-לאומית — היא לא תחזיק מעמד לא בפני האינתיפאדה ולא במצב הבין-לאומי החדש. מדיניות הכיבוש תתפורר במוקדם או במאוחר, אבל מוטב במוקדם, כדי לחסוך סבל ודם משני העמים.

אנו קוראים למערך: אסור לכם להמשיך להיות גוררים של מדינות איבוד לדעת. תתנועעו גם בקירכם, תתנועעו ממדינות

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לוושינגטון —

אני מציע לממשלה באמצעותך, אדוני השר מילוא, להביא בחשבון שהזמן אינו נייטרלי, וכאשר יבוא היום — ואני מקווה שהוא לא ירחק כל כך — ואתם תגיעו לאיזה הסכם, וההסכם הזה, כמו בעבר, יהיה שונה מאוד מההצטרפות שלכם, הפוך, כפי שהסכם השלום עם מצרים היה הפוך לא רק להצהרות שלכם, אלא גם להצהרות של משה דיין. אז רק תישאל שוב השאלה: האם היה הכרח לכבד את כל הזמן הזה, הכרוך בסכל, בקורבנות לשני הצדדים, והאם לא צריך היה להגיע לאותן תוצאות במהלך רציני, מבוקר, אחראי, אבל לא מתפתל ומתחכם כל כך?

לצערי הרב, לא נוכל להשתתף בעימות הזה בין ממשלה שלא החליטה על דרכה לבין אותו חלק באופוזיציה שהדרך שלו מובילה באורח מובהק לאסון לאומי. תודה רבה.

היור"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, כנסת נכבדה, בפתח דברי אשליח איחולי החלמה לראש הממשלה, במיטת חוליו. שמעתי שהוא סובל מ"כי לעולם חסדו" של צעירים, נקווה שגם הדבר הזה יחלוף, וירפא לו ושב ורפא לו.

למען האמת, כשהכינוני את דברי רציתי להתמקד אך ורק בנושא המדיני העומד על הפרק: כן פולמוס או לא פולמוס. אבל לאחר ששמעתי את דבריו המשכנעים של חבר הכנסת בגין, שהקדיש חלק לא מבוטל מדבריו לניתוח עמדותיו של יושב-ראש המפלגה שבראשה אני עומד, אני רוצה, כרשותכם, להתייחס בכמה מלים גם להיבטים אישיים של העומד בראש המפלגה השנייה. לצערי אינני יכול — — —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

כדי שלא יהיו לך סיכוכים אישיים, אמרת: יושב-ראש המפלגה שבראשה אני עומד. אני מציע שתתקן.

אברהם בורג (המערך):

בסדר, תוקן. מדי פעם אתה מתקן לי דברים מן הסוג הזה.

לצערי, אינני יכול להתייחס למאמרים כתובים של ראש הממשלה, כי ראש הממשלה אפילו לא כותב. הוא קודם כול גם לא בא לכנסת, הוא גם לא אומר שום דבר במעט המקרים שהוא בא. ולכתוב הוא בוודאי לא כותב. אם כן, איך אני יכול — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא יודע הכול.

אברהם בורג (המערך):

אגב, זה עוד לא הוכח. זה דבר שאחא לא יכול להוכיח. קשה לי, אני לא יכול להתלוצץ ואפילו לא להביא מעט אנקדוטות, חיבורי דברים או גזירות שוות מדבריו הבלתי כתובים של ראש הממשלה, כי הם בלתי כתובים.

חבר הכנסת בגין דיבר על שתי אסכולות המתרוצצות בבית מפלגת העבודה. ללא ספק, האסכולות קיימות, שהרי הוויכוח הנושם היום בארץ אינו ויכוח תיאורטי שאתה יכול להכריע בו לכאן או לכאן, אלא זה ויכוח אמיתי. שבו צד אחד חושב שהחלטתו של הצד השני היא החלטה הרתי-אסון וכן להיפך. לכן מן הדין, שאם יש דעות, אנשים יביעו אותן.

אלא מאי? חבר הכנסת בגין ניסה להציג לפנינו ליכוד

הוא צינור לשיתוף אש"ף בתהליך המדיני, ואש"ף הוא כבר היום מרכיב בתהליך המדיני. האפיוודה שהיתה לשר החוץ משה ארנס בוועדת החוץ והביטחון היא רק הדגמה קצת גרוטסקית של התסבוכות שאחם מסובכים בה.

יש התפתחות במערך, עד היום לא אמר המערך את דברו, ואינני מדבר כמה שהמערך מחויב לו בקווי היסוד של הממשלה. הוא מחויב, מחויב; כל עוד לא החליט לפרק את הממשלה, הוא מחויב. אבל מה עמדתו של המערך? אני רוצה לשמוע, האם הנהגת המערך מאמינה, שאפשר לקדם את תהליך השלום כלי שאש"ף יהיה, בצורה זו או אחרת, בשלבים אלה או אחרים, מרכיב חשוב בתהליך הזה?

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צבן, מכיוון שתשמע גם את חבר הכנסת בורג וגם את חבר הכנסת מיכה גולדמן, אני בטוח שתשמע על כך שתי תשובות.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל אני מצפה שבנושא לאומי זה, אדוני היושב-ראש — ואני אומר זאת בכל הרצינות — בנושא שהוא הנושא הקריטי, בסוגיה שהיא הסוגיה הקריטית, בתחום שהוא הקריטי ביותר מבחינה לאומית, שמפלגה שהיא כוח מרכזי מאין כמוהו בעם, תקבל הכרעה: יכול להיות רוב, יכול להיות מיעוט.

שבח וייס (המערך):

זו מפלגה פלורליסטית.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מפלגה פלורליסטית — אדרכה ואדרכה. היום כבר אין כמעט מפלגות לא פלורליסטיות. המפלגות שחשבו שזה דבר מגונה להיות מפלגה פלורליסטית, מתחילות להיות מפלגות פלורליסטיות. לא בכך מדובר. יש קו למפלגה או אין קו למפלגה? מה אתם אומרים? יש ויכוח בעם, אפשר להתקדם כלי שאש"ף יהיה מרכיב בתהליך הזה בצורה כלשהי או אי-אפשר להתקדם? מה אתם במערך אומרים?

ומה אתם אומרים בליכוד על הדברים הללו?

מיכה גולדמן (המערך):

הם אינם פה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני אומר בסוף רק דבר אחד, אדוני היושב-ראש החדש, ברוך בואך לכס היושב-ראש.

היור"ר ג' גדות:

ברוך הנמצא.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, הכול לא היה מר כל כך אלמלא היינו עדים לכך, שבמחצית השנה האחרונה יש שינוי לרעה ביחסי הכוחות בזירה הפלשתינית בכלל, לרבות בזירה הפלשתינית בשטחים הכבושים, ביהודה ובשומרון ובצועת-עזה. יש שינוי במאזן הכוחות לטובת הגורמים הסירוביים, הגורמים הקיצוניים, גורמי הפונדנטליזם האסלאמי, ולרעת הזרם המרכזי, שבלי תמיכתו בפייצל אל-חוסייני, בג'מיל טאריף, בחנא סיניורה, בסרי נוסירבה ובאחרים, אין לכם פרטנר לשום עניין. לשום תוכנית שלכם אין לכם פרטנר.

והפרדוקס הוא, שהצלחה כלשהי של התוכנית של שמיר וריבין תלויה היום במידת יכולתו של ערפאת להתגבר על האופוזיציה שיש לו בפנים. יש ברית גורלות. זה הפרדוקס.

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אבקש לשאול שאלה.

היו"ר ג' גדות:
בבקשה. חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כל מה שאמרת על שתי האסכולות בליכוד — מאוד מקובל עלי. איך אתה מסתדר עם שתי האסכולות במערך?

אברהם בורג (המערך):
אני לא מסתדר רק עם אחת מהן. אתה רואה, זה עדיף. בליכוד אני לא מסתדר עם שתיים. אצלי אני לא מסתדר עם אחת. נלך לרע במיעוטו. הרי הפוליטיקה היא אמנות הבחירה בין שתי רעות, לא?

קריאה:

— — —

אברהם בורג (המערך):
שם יש בעיות אחרות. יש יותר מדי יאיר צבן.

נחזור לענייננו. כאשר אנחנו עוסקים בשתי האסכולות בליכוד, המקובלות לפחות על חבר הכנסת צבן, הן לא כל כך נבדלות זו מזו, כי כולם בליכוד מאוחדים בדמגוגיה הדמוניסטית. מהי הדמגוגיה הדמוניסטית? זאת: דמגוגיה שהתחילה בזמנו עם מנחם בגין, שכינה את האויב הפלשתיני חיות דורגליות, משמע, לא רק אויב, אלא משהו הרבה יותר נחות מאויב, הרבה יותר נחות מבני אדם.

זה לא כבר אמר ראש הממשלה, ואני מניח שראש הממשלה, שהוא חסכן גדול בדברים, אמר את הדברים בכוונת מכון, שהוא מעדיף לדבר עם השטן. עוד מעט יהפוך ראש הממשלה שלנו למגרש השדים. הוא ידבר עם השטן. עם אש"ף לא, כי הוא פחות משטן. יש לו זנב, אין לו זנב, יש לו קרניים, אין לו קרניים, יורק ארס, לא יורק ארס, אבל הוא גרוע משטן. הכול בליכוד מאוחדים בדמגוגיה של עשיית דמון, עשיית שד רע וגורא מן האויב, ובכך מרחיקים כמובן את האפשרות להיכרע עם האויב הזה כדיברות שבין שני יריבים, אבל הומניים ובני אדם.

לנוכח כל הדברים האלה אין לי אלא לשלוח ברכות לשר ארנס, גם על נסיעתו הקרובה וגם על הודאתו המוכחשת. שהרי הודאתו המוכחשת — שנגבתה ממנו בתהליך מסוים בוועדת הכנסת על-ידי חברי, חבר הכנסת חגי מירום — בסופו של דבר אולי משקפת את הלוח-נפשו האמיתי של אחד הארכיטקטים, המהנדסים הגדולים של הליכוד, משום שהוא נוסע לפגישה בווינגטון.

בואו נקרא לילד בשמו: מה יפגוש השר ארנס בווינגטון? הוא יפגוש שם את "בוק", את רשות הדואר של המזרח התיכון, הוא יפגוש את הדוור המצרי המביא את הדברים מן הפלשתינים, והוא יפגוש את הדוור האמריקני. אלה שני הערוצים שממשלת ישראל מקיימת דרכם, במישרין או שלא במישרין, בשוגג או במזיד, ברצון או באונס, הידברות שוטפת, קבועה, לא ישירה, עם אש"ף, עם תוניס.

זאת הולך שר החוץ לפגוש, ולשם כך חובה היום להרים את היד ולתמוך בו: לך קדימה, תישאר שם, תדבר אתם, תעביר להם מסרים, תשאל את השר בייקר אם הוא יודע מה המצרים חושבים, ותשאל את השר המצרי אם הוא חושב שהוא יודע, האם הובא לידעתו, מה הפלשתינים חושבים. לא חשוב שהוא לא ידע, העיקר שהוא — — —

קוהרנטי, אחד, מוגוליטי, חצוב מאבן אחת. מסתבר, שלפחות בימים האחרונים יש בליכוד שתי אסכולות, לפחות שתיים, אינני מדבר על מה שמעבר לימים האחרונים, אך ורק בימים האחרונים. יש אסכולה של אלה החפצים בהקמתה של מדינה פלשתינית, ומכירים בעיקרון, שמדינה פלשתינית היא זכות המגיעה לעם הפלשתיני, ולכן הם אומנם אומרים שהמדינה הזאת תקום בעבר-היידן — אחד מהם הוא סגן שר נכבד בממשלה, והשני הוא ראש ממשלה מאוד נכבד בממשלה — אבל הם אומרים שצריכה להיות מדינה פלשתינית. על זה כבר אומרת הכריחה העממית המפורסמת: על העיקרון החלטנו, עכשיו מתווכחים על היישום, או עכשיו מתווכחים על המחיר. זו אסכולה שאקרא לה מבוהלי השלום, של מי שחוששים שאוי-אוי-אוי, עוד מעט יקרה משהו מן השלום הנורא, המאיים להפיל את קורבנותיו בקרב הציבור הישראלי אם לא למעלה מזה, והם רוצים מדינה פלשתינית. לעיקרון הם מסכימים. לעיקרון הזה אני מסכים אתם בהסתייגויות, בפרקי זמן, במשכי זמן, בתהליך וכו', אבל העיקרון נאמר בפומבי.

האסכולה האחרת היא אסכולה חישוקאית. האסכולה החישוקאית אינה מפתת מפני השלום, כי שם כולם גיבורים, שם כולם אבירי קרבות, ששים אלי מאבק. זאת האסכולה של רודפי השלום בליכוד. מאי משמע רודפי שלום? בכל מקום שהם רואים שלום הם רודפים אחריו כדי שהשלום יכרח, וחלילה לא יסתובב באזור שלנו.

אלה שתי האסכולות בבית הליכוד, ולך תדע איזו אסכולה תדבר עוד מעט מגורנו החד-משמעי של השר לענייני ראש הממשלה, שיבוא לענות לנו תשובה בנושא המדיני.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת אברהם בורג, אני מבקש מאוד להקפיד בתוארם של השרים ובכבודם של כל חברי הכנסת בכית הזה.

חגי מירום (המערך):

אין שום בעיה, והוא לא צריך לחזור בו ממה שהוא אמר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מירום, סליחה. חבר הכנסת בורג כינה את השר מילוא — השר לענייני ראש ממשלה. זה איננו תוארו, זה איננו תפקידו, ומן הדין שאתה ואני גם יחד נדאג לכבודו של השר רוני מילוא. לא אתן רשות להתבטא כך. זו היתה קריאה שלי לכבוד חבר הכנסת בורג. אני מבקש ממך, הרי לא נשחק פה משחקים של למחוק או לא למחוק, להקפיד בכבודם של חברי הכנסת. תודה.

אברהם בורג (המערך):

אני מתנצל בפני השר מילוא אם פגעתי בכבודו. אני שמח מאוד שהשר מילוא בא הנה פעם אחר פעם למלא את מקומו של ראש הממשלה, מכיוון שראש הממשלה עסוק בעניינים אחרים. אני מאוד מודה לך, כבוד השר מילוא. אנא.

היו"ר ג' גדות:

אני מברך אותך על עמדתך.

נואף מסאלחה (המערך):

במקרה היום ראש הממשלה חולה.

אברהם בורג (המערך):

חבר הכנסת מסאלחה, אני מצטער מאוד על שהתחלתי את הדברים כהיעדרך, אבל בראשית הדברים איחלתי לראש הממשלה איחולי בריאות ואריכות-ימים על מחלה מסוימת שפקדה אותו, מחלה צעירה, כך אמרו בעיתונים. אני מצטער.

אין ממשלה שתמלא את תפקידה. לא בנושאים הללו ולא בשום דבר אחר, חיוני ודחוף ככל שיהיה, כגון תוכנית לקליטת עלייה אפשרית ופתרון בעיות חברתיות-חינוכיות העוללות להמיט על החברה הישראלית שואה בעתיד. כלי הפגנות המונים וללא הפכות חצר, צריכה הממשלה להתפזר ולפנות אל העם בשיטה אחרת: בחירה אישית של ראש הממשלה ושינוי שיטת הבחירות לאזוריות-יחסיות. גרוע ממה שקורה היום לא יכול להיות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. רשות הדיבור לחבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת "הנוכחים בהמוניהם", יוזמת הבחירות היא נפל, היא מובילה למדינה פלשתינית. זה תהליך, שמי שמתחיל בו חייב להמשיך וללכת בו. לאן ללכת? — למדינה פלשתינית-אש"פ-סית-ערפאתית בלב לבה של ארץ-ישראל. כי בחירות על שום מה? — כדי שמישהו ייבחר. מי ייבחר, לשם מה ייבחר? — כדי שינהלו אתו משא-ומתן. על מה ינהלו אתם משא-ומתן? — על מדינה פלשתינית.

האם הממשלה, הקבינט, פורום הארבעה וכל יועציהם אינם יודעים מי ייבחר? מי יכול להיבחר ביש"ע, הנשלטים בידי הסכניאנים והגרזינאים והאקדוחנים של ערפאת? אם תהינה בחירות, ייבחרו רק שליחיו ועושי דברו של רב המרצחים אברעמאר; אולי גם נציגי ה"חמאס", כשל כוחם הטרויסטי. לא ייבחרו אנשים מתונים, הרוצים לחיות בשלום אתנו. לא ייבחרו אפילו ערבים לאומיים, שאינם מקובלים על ממסד הטרור האש"פי.

ראש הממשלה שמיר יצא לוושינגטון כשכאמתחתו רעיון הבחירות בלי שקיבל על כך את ברכת ממשלתו או מפלגתו. בשובר משם, שמו עליו עמיתיו לממשלה ולמפלגתו את החישוקים המפורסמים. אומנם מר שמיר טען, שהוא מזדהה עם החישוקים וכי הוא כלל אותם בתוכניתו עוד לפני כן, ואפילו לא הכניס תיקון אחד בנאומו במרכז הליכוד, שנכחת יום אחד לפני כן. הכול חייכו שם, וגם אנחנו מחייכים. למחרת ליל החישוקים יצא שליח מראש הממשלה אל המערך כדי להרגיעו ולהגיד לו, שהתהליך יימשך, שבחירות תהיינה, שאין חישוקים.

האם אפשר להאמין לממשלה כזאת? האם אפשר לתת בה אמן? לאן היא מובילה אותנו?

הממשלה הזאת הולכת מדחי אל דחי: תחילה — הסכמה לבחירות, אחר כך — קבלת התכתיב האמריקני-המצרי-האש"פי. שר הביטחון קיבל את עשר הנקודות של מובארק במהדורה הערבית שלהן בלא שהבחין כי ארבע נקודות שונו בה עוד יותר לרעתנו. הממשלה הזאת מסכימה לתיווך המצרי, כי, כידוע, המצרים הם אוכייקטיביים בסכסוך הישראלי-הערבי. הממשלה הזאת הסכימה שמקום הדיונים יהיה בקהיר. הממשלה הזאת נכנעת לכל תכתיב אמריקני. איפה ההוד וההדר של תורת ז'בוטינסקי? והאם כך נהגו מנהיגי מפלגת העבודה בעבר, דוד בן-גוריון וגולדה מאיר, ויכרונם לכרכה?

עוד מעט תאמץ הממשלה הזאת את הנוסחה "שטחים ומגורים שלום". והרי כולנו יודעים, שלא יהיה זה שלום כי אם הפוגה, והמלחמה הכסא תתרגש עלינו ותתחיל מקווי התחלה קשים ואומללים, וספק אם אפשר יהיה לנצח בה. הרי כולכם

רפאל איתן (צומת):

את זה אפשר לעשות בטלפון.

חגי מירום (המערך):

— — —

אברהם בורג (המערך):

לא, אל תדבר על אש"ף, הוא גרוע משטן.

רפאל איתן (צומת):

אמרת שהשר יישאר שם. למה התכוונת?

אברהם בורג (המערך):

שידבר אתם.

רפאל איתן (צומת):

שיישאר שם?

אברהם בורג (המערך):

לא, אני צריך אותו פה חזרה, שידווח לנו. מי יגיד לנו? מי יודיע לנו?

לכן אני חושב שצריך היום להרים את היד בהצבעה על הצעת האי-אמון, כי הרמת היד היום תהיה הבעת אמון במדיניותה של ממשלת ישראל, שאליה נגרר הליכוד על-כורחו. מדיניות האומרת שצריך לנהל משא-ומתן עם שותף, והשותף הוא פלשתיני, וכשלכ הזה המשא-ומתן הוא משא-ומתן עקיף עם אש"ף. על זה ההצבעה. לשם כך צריך להרים את היד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צומת מאחלת לראש הממשלה בריאות ואריכות ימים, ואילו לממשלה — תוחלת קיום קצרה, ואולי מוטב קצרה.

כל שרי הממשלה שהתראיינו בטלוויזיה ביום ראשון האחרון אמרו במלים כאלה או אחרות: הממשלה אינה מתפקדת. גילוי מרעיש אחרי שנת כישלונות ומחדלים. ראש הממשלה אמר: בלתי-אפשרי להביא לכנסת הודעה מדינית, כי אין בממשלה הסכמה. מלא-מקומו ושר האוצר פרס אמר: הממשלה אינה מתפקדת. גם זה סוד כמוס.

לגבי תפקודה של הממשלה בנושא המדיני — מדוע אין דורשים את חשוכת מצרים בדיוק כמו שדרשו מאתנו, מהר ובזמן? מדוע מצרים במעמד של מתווכת? הודות לחוליות טורר החודרות מתחומה, או למאמציה לחזור לחיק העולם הערבי, הטרויסטי, האש"פי, הרצחני? מדוע לקיים משא-ומתן על אדמת מצרים "האוכייקטיבית"? מדוע אין מעיינים מחדש בכל המהלך המדיני אחרי הבחירות בירדן ומשמעותן לגבי הערבים כאן, אף שעדיין לא מורגש כל כך ההשפעה של הדבר? ואם תהינה תוצאות הבחירות המיוחלות חמורות מבחינתנו, האם יש למה שמכונה ממשלה דרך פעולה?

ממשלה רצינית חייבת לומר היום: שוקלים מחדש את כל המהלכים, ההצעות והרעיונות. משא-ומתן — רק עם מדינה ערבית שיש לה בעיות אתנו, לא עם שום גורם אחר.

המתרחש כגוש המזרחי ישפיע לטובה מנקודת המבט שלנו, כי רוסיה תפחית אפשרויות עימות, תפחית משלוחי נשק ולא תדבר ערבים למלחמה.

חוכרת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

אני קורא לחברים בליכוד, בטרם תכסה אותנו הפורענות כליל, להסיק מסקנות ולהיות כנים עם עצמם, עם מצפונם, עם גורל ישראל.

בממשלה הזאת אין לנו אמן. גם לכם אין אמן בה, אבל אתם דוחים את ההכרעה למחר, למחרתים, בתקווה "שלא" ו"אולי". אתם תאחרו את הרכבת. הממשלה הזאת דוהרת במדרון של חיסול ישראל. אולי בכוחכם לעצור אותה. עליכם לגבור על חולשות הדעת והנאמנות למסגרת. זכרו שמפלגה איננה מטרה אלא אמצעי. המטרה היא לבנות מולדת עצמאית וריבונית, בטוהה וחזקה בארץ אבותינו. זה העיקר, המפלגה היא דבר טפל.

סיעת מולדת מציעה להביע אי אמון לממשלה הזאת וקוראת. עם סיעת התחיה, לנאמני ארץ ישראל במפלגות האחרות — בליכוד, במפד"ל, כאגודת ישראל — לגלות אומץ ותבונה ולהצטרף אלינו. תודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לאברהם פורז, אחריו — לחבר הכנסת אברהם רבין.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אנחנו לא מאמינים בממשלה הזאת, אנחנו איננו חברים בה, לא הצבענו לה אמן. אבל, כאשר היא מתקדמת לכיוון השלום, אנחנו בהחלט תומכים בצעדיה. אנחנו חושבים שהצעדים הננקטים אינם מספיקים, אבל אנחנו תומכים בהחלט בכל צעד שיכול לקדם את השלום, והצעדים הננקטים לאחרונה הם בדרך הנכונה. לפיכך, לא נצטרף כמובן להצבעת האי אמון שהציעו פה סיעות הימין הקיצוני.

מאחר שכמעט כל הדברים שאפשר לומר בנושא הזה נאמרו, אני פשוט אעסוק במה שנקרא עניין רוחני, בשני חסרונים שאפשר לראות אותם. התסריט הראשון, ואולי הוא פרי דמינו, אומר, שאין התקדמות בדרך לשלום, האינתיפאדה ממשיכה, אין "חלש" ה"חמאס" מתחזק. כתוצאה מהתחזקותו של ה"חמאס" והאמונה הדתית הפנטית, שיש פה מלחמת קודש, המהומות מתגברות. זה"ל צריך להפעיל עוד ועוד כוח. והנה, בכוא היום, בעימות זה, בעימות אחר, מתחילים להיות הרוגים, אבל לא אחד או שניים אלא מאות, וגל ההסלמה הזה מתרחף. אנחנו זוכרים בהחלט את המאורעות מתקופת מלחמת אירן-עירק, כשבלהט פנטי הסתערו מאות אלפי אירנים צעירים, חלקם אפילו ילדים, על קווי העירקים ונהרגו, מתוך אמונה שכדרך זו הם מגיעים הישר לגן-עדן.

מה קורה אחרי מאות הרוגים בשטחים? לפחות בעיני, אירופה וארצות הברית מטילות אמברגו על ישראל. כמובן, ב-1992 בשבילנו היא משהו בלתי אפשרי; איש אינו קונה עוד סחורה ישראלית, איש אינו מעוניין למכור לנו דבר, איש אינו מספק לנו נשק, איש אינו מספק לנו ירע, אפילו במידה חמורה יותר ממה שקורה עם סין. אבל, צריך לזכור את העוצמה של סין מול העוצמה שלנו. דעת הקהל בארצות הברית ובאירופה לא תסבול התפתחויות כאלה באזור שלנו. כמובן, עם אלפי ההרוגים האלה בשטחים מתמוטט הסכם השלום עם מצרים, הקנאות הדתית הולכת ומתגברת, מתקפה כוללת אולי באה מכיוון סוריה, עירק; המצרים אינם יכולים להחזיק מעמד והתוצאה היא מלחמה. זה סצנריו, לדעתי, כמעט ברור, אם לא ימצא פתרון.

יודעים, שהסכסוך בין ישראל לישראל איננו על מה שקוראים "שטחים". הסכסוך הוא על כל ארץ ישראל, והאמנה הפלשתינית אומרת זאת בגלוי. כשהם תובעים את "זכות השיבה", הם אינם מתכוונים לאריאל ולבית-אל, כי אם לטבריה ולצפת, לחיפה ולעכו, לבית-שאן וליופ, לאשדוד ולאשקלון, לקריית-גת ולבאר-שבע.

נואף מסאלחה (המערך):

זה לא נכון.

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה מדבר בשם האמנה הפלשתינית?

נואף מסאלחה (המערך):

הם שינו את זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אה, הם שינו את זה? אפשר לראות את השינוי באיזה מקום?

נואף מסאלחה (המערך):

הם החליטו.

רחבעם זאבי (מולדת):

הם למדו לדבר בשני קולות כדי לבלבל אותנו ואת הגויים. המאבק הוא על כל ארץ ישראל, ומי שיתחיל לסגת, ייסוג מארץ ישראל כולה.

יש היגיון וטעם בסמסה "שלום תמורת שטחים", ועל-סמך זה צריך לשאול את הערכים על איזה שטחים הם מוכנים לוותר למען השלום.

הממשלה הדרוראשית חסרת הראש שקוללנו בה מעוניינת באינתיפאדה. היא מעולם לא ציוותה לחסל אותה — ואפשר לחסל אותה. הממשלה הזאת מעוניינת באינתיפאדה, כי רק באמצעותה היא מקוה להעביר את תוכניתיה המדיניות. המערך — לנסיגה משטחי יש"ע, לויתור על חבלי מולדת, לבירחה מהישיג מלחמת ששת-הימים: הליכוד — להקמת אוטונומיה פלשתינית בשטחים השולטים של ארץ-ישראל. כן, נראה כי שתי המפלגות האלה יודעות את רוחו ונחישותו של העם בנושאים אלה, וכדי לגבור על העם צריך לעייף אותו, להחליש אותו, לגמד אותו. לכן, הם אינם לוחמים באינתיפאדה ואינם עושים לחיסולה.

תמיד ידעתי שבליכוד יש אנשים פטריסטים, לאומיים, שגדלו על ברכיה של תנועה אשר סמלה וססמתה היו: "שתי גדות לירדן, זו שלנו — זו גם כן". כאשר הצטרפתי לבית הזה חכיתי להכיר מקרוב חלק מהם. התחזקה בי הכרה זו, ואני קורא לחברים בליכוד לראות נכוחה את המצב ולאזור עוז ואומץ להגיד למנהיגי מפלגתם: עד כאן. איננו תומכים בכך עוד אם זו דרככם.

חברים, אין זה אסון להיות באופוזיציה. אולי בראייה היסטורית עדיף שהליכוד יהיה באופוזיציה. הליכוד באופוזיציה יהיה כלב השמירה הנאמן של ארץ-ישראל.

נואף מסאלחה (המערך):

אנחנו מסכימים.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לכם ייעוד היסטורי באופוזיציה, עליכם לשרת את העם באופוזיציה. נכון, קשה להיפרד מעמדות שלטון, מתפקידים, מתקציבים וכיוצא בזה, אבל, מה שווים כל אלה אם נאבד את ארצנו?

פעולות גרילה וכל מיני התקפות טרור נוסח הפידאיון של שנות ה-50. יכול להיות, אני לא ממעיט מערך הסיכון הזה. אם זה יקרה, נדע שעשינו כל מה שביכולתנו כדי להגיע להסדר, ואנחנו איננו מסכנים את ביטחון ישראל. אני אינני מציע שום פתרון שיכול לסכן את ביטחון ישראל בכל צורה שהיא, אם כי יש סיכון בכל פתרון. אבל, הצבעתי קודם לכן גם על הסיכון השני, מה יקרה עם ה־deadlock הזה, אם לא תהיה שום התפתחות.

לכן, לדעתי, אם ישב צה"ל על ההר, אם יהיו אזורים מפורזים, אותה מדינה פלשתינית שתקום תיעזר בצורה מסיבית עלידי המערב, ואולי גם עלידי בריית-המועצות, אם יהיה המצב הכלכלי שם טוב יותר. גם לערבים יהיה הרבה מאוד מה להפסיד ממלחמה נוספת עם ישראל. בסיטואציה כזאת יש סיכוי שהשלום יחזיק מעמד.

אני מסרב לקבל את החיזה, שלפיה נגזרה עלינו פה מלחמה מתמדת ובלתי פוסקת לעולמי עולמיה עם העולם הערבי. איזה חזון אתם מציעים לנו כאלטרנטיבה? נניח לרגע שאנחנו נצליח אפילו לעשות טרנספר של כל ערביי יהודה, שומרון ועזה. נניח שנצליח לגרש את כולם מפה.

נואף מסאלחה (המערך):

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

נניח שהחזון "הוורוד" של מולדת יתגשם, והם יעזבו כולם יום אחד. איפה אנחנו נמצאים אז? אנחנו פתאום מוקפים עלידי שווייץ, אוסטריה ולוקסמבורג?

זלמן שובל (הליכוד):

לא — זאת הצרה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

סלח לי, אבות הציונות היו צריכים לחשוב כשהם הביאו אותנו לכאן ולא לאוגנדה ולא למקום אחר. הם היו צריכים לחשוב. גם אם לא יהיה שום ערבי, גם לא ערביי ישראל, ממזרח לירדן, עדיין אנחנו בתוך העולם הערבי.

זלמן שובל (הליכוד):

אבות הציונות היו בטוחים בדרך שלהם יותר משאנו בטוחים בדרך שלנו.

נואף מסאלחה (המערך):

היו"ר מ' וירשובסקי:

אולי משה רבנו.

זלמן שובל (הליכוד):

אני לא חושב על משה רבנו, אני חושב על בן-גוריון.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

בן-גוריון היה מוכן לוותר — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני חושב שבן-גוריון, שאתה רואה עצמך כתלמידו, אמר, שפרט לירושלים ורמת-הגולן, הוא מוכן לוותר על כל השטחים.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

הוא חזר ואמר זאת.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הוא אמר את זה מייד אחרי מלחמת ששת-הימים.

יש אפשרות אחרת: בואו ניתן לצד השני עוד מלים ופחות מעשים. הפלשתינים רוצים מדינה? הם רוצים דגל? קחו לכם. אבל יש לנו תביעות, יש לנו דרישות. אנחנו רוצים, שצה"ל ישב על הירדן לתקופה של 50 שנה, אנחנו רוצים שצה"ל יחזיק בסיסים על גב ההר במקומות אסטרטגיים. לפי קביעת המומחים נחזיק את הבסיסים. אנחנו זוכרים דוגמאות היסטוריות: האמריקנים מחזיקים עד היום צבא בגרמניה. הם החזיקו את הצבא בגרמניה, משום שהם חששו מהתפתחות נוספת של מין גרמניה נאצית כזאת.

יגאל הורביץ (הליכוד):

יש עוד אפשרות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מה?

יגאל הורביץ (הליכוד):

שתרד מהעננים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני רוצה להגיד לך: אני, לצערי הרב, נמצא רחוק מאוד מהעננים, אני מרגיש את עצמי עמוק באדמה. אני ירדתי מהעננים אל עמוק מאוד באדמה. הלוואי שיהיה לי איזה צינור קטן כדי שאוכל לשאוב משהו מהאדמה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה תשב על הירדן ותיתן להם מדינה פלשתינית?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אפשרי בהחלט.

יגאל הורביץ (הליכוד):

כן, נראה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

במסגרת הסדר הכול אפשרי, ויש דוגמאות היסטוריות לדבר.

זלמן שובל (הליכוד):

ומה אם אתה טועה, חלילה? נניח שאתה טועה בהערכה שלך? האם יש לך ציאנס לתקן?

היו"ר מ' וירשובסקי:

האם יש עוד שאלה לגיטימית לחבר הכנסת פורז? אני מרשה לשאול, והוא יענה על הכול. לא נקיים פה דרישה.

זלמן שובל (הליכוד):

יש כאן ארבעה חברי כנסת וכמעט הכול הוא דרישה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, בסדר, אבל בכל זאת הייתי מבקש דרישה מסודר, זה תפקידי. אם יש עוד שאלה — בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני מאלה המסכימים להקמתה של מדינה פלשתינית בתנאי, ורק בתנאי, שהתנאים האלה שהצבנו — שאני הצגתי כאן — יתקבלו. יבוא הצד השני ויגיד: אנחנו לא מוכנים לפתרון. לא מוכנים להסדרים צבאיים? נגיד: לא. ואזי אני אהיה בצד שלכם ואומר, באמת, אין עם מי לדבר. אבל, אם הצד השני יגיד "כן", ויש סיכוי שיגיד "כן", בואו ננסה את זה.

הרי מה קורה אתנו היום? אנחנו מחזיקים היום כשטח ונכנסים גם לתוך הקסבה ולתוך הסמטאות. כמוכן, אפשר לבוא ולומר, שלא יעזרו בסיסים על הירדן ולא יעזור ההר. בתוך הקסבה תתפתח שוב מין תנועה של מין "חמאס" כזה עם

חוכרת ח' ישיבה ככ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי־אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

במה זו, שהבעיות וההחלטות המלוות אותנו, את כולנו בבית הזה, ודרכנו אל הליך מדיני, שתיים המה: האחת, מה יהיה לאחר הסכמה מדינית, אם תהיה כזאת, מה יהיה מצבנו הביטחוני? והשאלה שאנחנו שואלים: האם הערכים, העם הערבי, מסוגל בכלל להסכים ולסבול את קיומו כמזרח התיכון? והיה שאלה שכולנו חרדים מפניה.

וכן, אל נסתיר זאת, כל חלקי הבית או כמעט כל חלקי הבית חרדים את חרדת ההתנתקות מחבלי ארץ־ישראל המובטחת, ההיסטורית, איש מאתנו איננו רוצה להינתק מארץ־ישראל.

לכן, רבותי חברי הבית, מעל במה זו אני מרשה לעצמי לומר: לו חכמו אויבנו, ואם כנות דרכיהם, לו חכמו אויבנו, אלה המלומדים בהפצת כרוזים, שרוכם קוראים ללחימה, לרצח, לחיסול חשבונות: לו חכמו והיום, לאור הסכמתה של ממשלת ישראל להתחיל בתהליך מדיני, היו מוציאים כרוז אחר, הקורא להפסיק כל פעולות איבה, לרבות האינתיפאדה — בזה היו תורמים שני דברים לדינמיקה של התהליך: א. היינו יודעים אז כי בקרב העם הערבי קיימת מנהיגות היודעת גם לקרוא לשלום, שכן, מנהיגות אינה נמדרת בקריאה למלחמה, אלא גם בכוח לבלום, בכוח לצוות את ההתקדמות לשלום: ב. היינו גם יודעים לאורך זמן, כי העם הערבי מוכן, מעוניין ומסוגל לראות בנו בדרך זו או אחרת פרטנרים לחיים משותפים. זו היתה יכולה להיות תרומתו של העם הערבי, ואינני יודע מי הוא, מי שיוכל להביא להפסקת פעולות האיבה, רק אז אדע אל נכון שהוא הגוף שאתו יש לדבר.

אבל, אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לך דבר אל העצים ואל האבנים.

היור"מ וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בעצם קראתי בשמך כמי שאמור לדבר עכשיו, אבל לפי התור היה צריך להיכלל ברשימה חבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה. ואם כי הוא לא נרשם תחילה אלא נרשם באיחור, אני אסמך לו עכשיו את רשות הדיבור, ואתה תדבר אחריו.

מיכה גולדמן (המערך):

מה לא עושים למען מי שהוא פעמיים שכני.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, נסיעתו של שר החוץ לארצות־הברית טומנת בחובה סיכויים. המפגש עם שר החוץ האמריקני ועם שר החוץ המצרי, שבא על רקע השיחות והמגעים הממושכים, נותן סיכוי בתקופה אפלה וחשוכה, במצב של שפיכות דמים, כאשר האינתיפאדה נמשכת, שפיכות הדמים נמשכת ומדיניות הדיכוי נמשכת. המפגש בווינגטון עשוי לתת סיכוי לפריצת דרך.

אומנם, אני מודע לקשיים הרבים העומדים בפני מפגש זה ולקשיים הנערכים בפני הסיכוי לקידום תהליך השלום באזור. אבל, מתוך פיתרון, ריאליזם ושאיפה אמיתית לקידום תהליך השלום באזור, אני תומך בנסיעה הזאת.

אני מתנגד להצעת אותן סיעות להביע היום אי־אמון לממשלה על רקע נסיעתו של שר החוץ. אינני מתפלא שאותן סיעות ימניות קיצוניות, שאינן חפצות בשום קידום בתהליך השלום ורצות לשמור על הסטטוס־קוו באזור, מנסות לשים את כל המכשולים ואת כל החישוקים כדי למנוע כל ניצוץ של אור, כל אפשרות של דיאלוג ערבי־ישראלי, כל אפשרות להביא לפריצת דרך שתקדם את תהליך השלום באזור.

לכן, רבותי חברי הכנסת, כדי שאנשים יבינו שבארץ הזאת יש גם עתיד, שהוא חזון של שלום, ושל מלחמה נגזרה עלינו לצמיחות; מלחמה שגם מביאה אנשים לרדת מפה — כי לא כל היורדים מן הארץ עושים זאת רק בגלל ביוקורטיה, מסיים ומלואים. חלק גדול מהיורדים וגם מהנושרים יוצאי ברית־המועצות עושים זאת גם בגלל הסיבות הביטחוניות. כמובן, איני מזלזל ואיני מקל ראש בכל הבעיות האחרות הממאסות את החיים אצלנו, בהחלט לא. אבל גם הבעיה הביטחונית מטרידה רבים מאוד וגורמת לירידה מצד אחד ולהעדר עלייה מצד שני.

אנחנו רוצים לראות אור בקצה המנהרה. אני חושב שממשלת האחדות מראה לנו בעניין זה קמפוס של אור בקצה המנהרה. וכאשר אנחנו רואים קמפוס של אור, אנחנו מוכנים לבוא ולומר: מוטב לנו האור הקטן הזה מהמשך האפלה.

לכן, כדי להביע קודם כול את תמיכתנו במהלך, אף שלדעתנו הוא אינו מספיק, ואת התנגדותנו למציעי האי־אמון, אנחנו נימנע. תודה.

היור"מ וירשובסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו — לחבר הכנסת מיכה גולדמן. אם הוא לא יהיה, אחרון המשתתפים, בדיון זה הוא חבר הכנסת זלמן שובל.

אברהם רביץ (רגל התורה):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ממשלה רחבה אינה טובה לפתרון הבעיה החברתית. ממשלה רחבה אינה טובה להתמודדות עם בעיות דת ומדינה. ממשלה רחבה גם אינה טובה לטיפול בנושאים הערכיים והאידיאולוגיים של החברה בישראל. לכל אלה טוב היה אילו היתה ממשלה צרה, שהיתה יכולה להביא לבירור ולהתמודדות בין קואליציה לאופוזיציה. רק כך אפשר להביא לבירור אמיתי של סוגיות חשובות אלה בחיננו, על־ידי חיידור מאבק פרלמנטרי פורה.

בממשלה רחבה תחומים אלה משתבשים בין המפלגות ובתוך המפלגות, ואתה מוצא אופוזיציה בקואליציה וחבר איש ברעהו.

לדוגמה, רק אתמול נתקבלה החלטה כלובי החברתי, המורכב ברכו מחברי מפלגת העבודה, להצביע נגד תקציב המדינה המוגש על־ידי ראש מפלגת העבודה, מר שמעון פרס.

רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב־ראש, בעניין אחד ברור, למרות כל מה שאמרתי, עליונותה של ממשלה רחבה, המאגדת בתוכה את רוב חלקי העם, וזה העניין המדיני. לדעתנו, כל מהלך מדיני לקראת הסדר כלשהו באזורנו יהיה מכאיב וידרוש שיתוף והסכמה של כל חלקי העם, אשר ישלמו את מחיר השלום. גם אם יהיה הדבר כרוך בפשרות פחות מוצלחות ובסחבת — כדי להשיג הסכמה לאומית כדאי מאוד לשלם את המחיר.

אני שואל את מגישי הצעת האי־אמון: חבר הכנסת רחבעם זאבי, האם אתה יודע שהאלטרנטיבה היחידה לממשלה הזאת, אם תצליחו להפיל אותה, היא ממשלה בראשות המערך, הנשענת על מפלגות השמאל בישראל? האם את זה אתה רוצה להשיג?

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא נבהל מזה.

אברהם רביץ (רגל התורה):

ובכן, אדוני היושב־ראש, דומני שהיה ראוי לומר מעל

— הצעת סיעות החתימה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

הערכי חלה תווה אמיתית בכיוון של קידום תהליך השלום. הקשבותי קשב רב לדברים שאמר חבר הכנסת שדיבר לפני, כבוד הרב רביץ. אני אומר לך, לדעת הקהל בישראל ולכנסת, שחל שינוי משמעותי במדיניות של אש"ף ושל העולם הערבי כולו. אש"ף מקבל היום את ישראל כעובדה קיימת. העם הפלשתיני מכיר היום בזכות הקיום של מדינת ישראל, קיבל את 242, את 338, קיבל את העיקרון של שלום תמורת שטחים. אש"ף מגנה את הטרור והוא הפסיק בצורה מעשית את הטרור נגד ישראל. בהודאה של הרמטכ"ל ושל מפקדים אחרים — — —

זלמן שובל (הליכוד):

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): זה לא נכון. שיבואו ויוכיחו זאת. רק אמצעי התקשורת פרסמו את הדברים הללו. הדברים אינם מדויקים. זה לא נכון, כי אש"ף התחייב בפני העולם כולו שלא לנקוט פעולות כאלה. והוא כבר אמר את הדברים, והיתה הכחשה. כולם במדינה יודעים זאת, ראשי הצבא וראשי המדינה יודעים שאש"ף הפסיק זאת עוד בחודש נובמבר 1988 — — —

יואש צידון (צומת):

את זה אתה אומר.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני לא אומר את זה מהבית שלי. אני אומר זאת כפי ששמעתי, וכפי שאני יודע זאת.

יואש צידון (צומת):

כולנו יודעים אחרת, גם אתה.

היור' מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דראושה, אתה חייב לסיים. חבר הכנסת צידון, חבר הכנסת דראושה חייב לסיים, אני מבקש שלא להפריע לו.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היום נוצרה אוירה אחרת בעולם הערבי, והיא מחייבת שינוי גם כאן, ולא את הניגושה ההרסנית של אותן סיעות שהגישו היום את ההצעה. אני לא מאוהב בממשלה הזאת, אני רוצה שהיא תיפול. ראש ממשלה, המכריז מעל כל במה, שירדן היא המדינה הפלשתינית, הוא ראש ממשלה שרוצה להרוס את תהליך השלום. מצד אחד הוא רוצה לשלוח את שר החוץ שלו לארצות-הברית לדבר שלום, ומצד שני הוא עצמו הורס כל סיכוי לקידום תהליך השלום. ואני מאחל לו החלמה מבחינה פיסית, וגם החלמה פוליטית. אני מאחל לו החלמה פיסית ופוליטית — בסוף ימיו הפוליטיים, כשרואים שיש סיכוי לקדם את תהליך השלום, אני מאחל לראש הממשלה שיתפכח. כשהוא יושב היום בבית-החולים יש לו אולי קצת זמן לחשוב בצורה קונסטרוקטיבית על העתיד של מדינת ישראל, על העתיד של העם שחי כאן ועל העתיד של האזור כולו. וידע שהיום יש סיכוי אמיתי לקידום תהליך השלום.

אני מסיים, אדוני היושבים. אני חושב שהיום נוצרו תנאים טובים ביותר, ויש לנצל אותם. אני מאחל הצלחה לשר החוץ, אני מאחל הצלחה למפגש שהיה בווינגטון ולדיאלוג ישראל-פלשתיני, שיכול להביא לפריצת דרך. בוא ניתן צ'אנס לתהליך. במקום לירות, במקום לזרוק אבנים ובמקום להרוג, ניתן צ'אנס וסיכוי לשיבה, לדיאלוג ולשיחות פוריות בין שני העמים. תודה.

לפני ימים אחדים חזרתי מביקור בארצות-הברית, שבמסגרתו נפגשתי עם עוזרי שר החוץ, עם שגרירים ערבים השוהים בווינגטון, עם ראשי הקהילה היהודית, עם חברי קונגרס, עם ראשי הקהילה הערבית ועם פלשתינים החיים בארצות-הברית ועם אנשי תקשורת. חזרתי בהרגשה שהתנאים היום טובים יותר ונוחים יותר לקידום תהליך השלום באזור. אפשר לחזור בהרגשה אופטימית יותר שארצות-הברית, שנמנעה בעבר מנקיטת יוזמות לקידום תהליך השלום, והטילה על הצדדים המעורבים בסכסוך במזרח התיכון לנקוט בעצמן יוזמות, החליטה הפעם להיות מעורבת בסכסוך וליוזם בעצמה. ועל רקע זה באו חמש הנקודות של בייקר.

התרשמותי היא, שארצות-הברית החליטה לצעוד צעדים אטיים, אך יציבים, בכיוון החיובי; שארצות-הברית החליטה לנקוט מדיניות מאוזנת, לא אותה מדיניות מיושנת שממשלו של רייגן נהג על-פיה, אלא מדיניות מאוזנת ושפויה יותר, כי יש שוני רב בין התנאים של היום לבין התנאים בעבר. יש כי שוני בין האנשים המרכיבים את הממשל. שעה שרייגן חמך בכל סוג של מדיניות, שכל ממשלה ישראלית נקטה, כדבר טבעי ומוכן מאליו, בא הנשיא בוש, כ־professional, כאדם המכיר את המציאות במזרח התיכון ובעולם, מתוך הניסיון העשיר שהיה לו במשך שנים רבות, וחושב בצורה אחרת, ומנסה להפעיל מדיניות שונה, מדיניות מאוזנת יותר.

בעוד ש'שולץ' ראה כשיא הקריירה האישית שלו את תפקיד שר החוץ, הרי שר החוץ בייקר חושב גם בצורה אחרת. קונסטרוקטיבית בהרבה, ויש לו שאיפות להתמודד ביום מן הימים, אחרי בוש, על נשיאות ארצות-הברית.

גם התנאים הבין-לאומיים שונים. האינתיפאדה נכנסת לשנתה השלישית, וכדעת הקהל בארצות-הברית, בהשפעת האינתיפאדה וכשהשפעת אותן תמונות וזווה שמקרינה המדיה בארצות-הברית בפני דעת הקהל האמריקנית, מתקבלת תמונה מאוזנת יותר. יש היום שינוי בדעת הקהל האמריקנית, ולא לטובת ישראל. לפי כל ההערכות ששמעתי, היום מעל 50% בדעת הקהל בארצות-הברית תומכים בעניין הפלשתיני, מתנגדים למדיניות הדיכוי והכיבוש, מוכנים להכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים וכמשהא-ומתן עם נציגם הבלעדי, קרי אש"ף.

ממשל בוש אינו יכול להתכחש לשינויים בדעת הקהל האמריקנית, אבל, הוא גם אינו יכול להתכחש לשינויים במפה הפוליטית הבין-לאומית, לשינויים במזרח-אירופה. היום הסכנה מההשפעה הסובייטית, שהיתה מאז ומעולם גורם לחשש בממשל האמריקני, השתנתה. היום הדגש חוגג, ושתי המעצמות הגיעו להסכמה לגבי המדינות במזרח-אירופה וגם לגבי המדיניות הדרושה כדי להביא לפתרון הסכסוך במזרח התיכון.

אמרתי כאן מעל במת הכנסת לפני כמה חודשים, ששתי המעצמות הולכות בכיוון הזה של פתרון הסכסוך ויחייבו את הצדדים, הן הצד הערבי והן הצד הישראלי, להגיע לפתרון. התהליך הזה מעמיק ומתחזק, והיום יש הסכמה בין שני הצדדים להביא לפתרון. אני חושב שמשטרו של בוש אינו יכול להתעלם ואינו מתעלם מהאינתיפאדה ומהשאיפות הפוליטיות האמיתיות והכנות של הפלשתינים לממש את זכותם להגדרה עצמית. הוא גם אינו יכול להתעלם, ואינו מתעלם, מהשינויים במזרח-אירופה וגם לא מהאוירה הבין-לאומית הכללית של פשרה, של פתרון הסכסוכים בדרכי שלום.

כשכל הדברים האלה מתרחשים, אנחנו רואים שבצד

חוכרת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

מיכה גולדמן (המערך):

ולצערי הרב הוא עלול גם לקבל מדינה פלשתינית.

הפחד המקנן באש"ף מאז תחילת האינתיפאדה הוא, שתקום מנהיגות חלופית עצמאית וחישא ותיתן עם ישראל, ובקצב של ההתפתחויות המדהימות בזירה הבין-לאומית, ובהעדר משאומתן בין ישראל למשלחת פלשתינית, שתי המעצמות עלולות להגיע למסקנה שאין סיכוי להגיע לפתרון אלא באמצעות ועידה בין-לאומית, ולמעשה להגשים את תחזיתו של יגאל אלון וז"ל, שטען, כעת שהגיש את תוכניתו כבר לפני 22 שנה, שכדאי להקדים בהכרעותינו בטרם תגיע ווינגטון ומוסקבה לפשרה כלשהי, העלולה להיות על חשבוננו.

אומנם ראש הממשלה מחזיק בטענותיו של גורבצ'וב, שהעמים באזור יקבעו את גורלם, אבל, ההתפתחויות במישור הבין-לאומי אכן מגדילות את מרחב התמרון שלנו מצד אחד, אך מצד שני הן עלולות לצמצם לנו אותו אם ייפסק המהלך המדיני באשמתנו.

רכותי, ירדן איננה מדינת פלשתיין, כפי ששר החוץ טוען. כל אמירה כזאת עלולה להחריף את המצב העדין הקיים בירדן. ומי שאומר זאת מקדם בכרכה חזית עירקית-ירדנית בגבול המזרחי של ישראל, גבול ארוך ומפותל, שעלול להביא עלינו חזית מסוכנת פי כמה מזו של היום.

יואש צידון (צומת):

והאמירה בלבד עומדת בין כן חזית ללא חזית?

מיכה גולדמן (המערך):

אני יכול להרחיב, אבל אינני רוצה להיכנס עכשיו לדיון, משום שאנחנו יודעים בדיוק מה קורה בירדן, מה היה בה בשנה האחרונה, מה קרה כתוצאה מהפסקת מלחמת עירק-אירן, מה היה בירדן בתקופת מלחמת עירק-אירן. אבל בוא לא נקיים עכשיו דיון על מה שעלול לקרות.

לכן אני פונה אל חברי בליכוד, תנו יד לקידום התהליך. רק חזית רחבה בכנסת תביא אותנו לשלום ולהבטחת קווי הביטחון של ישראל. דעו לכם שהמערך הוא פרטנר בממשלת האחדות, אבל ככל שיהיו המתנגדים בקרב הליכוד לקידום היוזמה המדינית של הממשלה, יגברו גם הקולות בסיעת המערך הקוראים לצאת מן הממשלה וללכת אל העם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. עמדת בזמן.

חבר הכנסת זלמן שובל, בבקשה. אתה אחרון המשתתפים בדיון.

זלמן שובל (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ארשה לעצמי הערה מקדימה. ריבוי הצעות האי-אמון גורר, לפי דעתי, לפיחות בערך המכשיר הזה. אני יכול להבין את המצעים, ואני מאשים בזה קצת את הממשלה. אילו נערכו כאן יותר דיונים מדיניים מן השורה, כפי שצריך להיות, אני מניח שהיו פחות הצעות אי-אמון.

לגבי הנושא עצמו, אני חושב שאינני מגלה סוד לאיש, ואני חושב שאני מדבר בשם כולם, מכל חלקי הכית, גם לי יש היסוסים רבים, אולי אפילו מעבר לזה, חששות לגבי התהליך המדיני; אם לא הכנסת את עצמנו למצב מאוד לא ברור בנושא הבחירות בשטחים. רק העתיד יראה אם ההישגים — והושגו הישגים חשובים מאוד — אם ההישגים האלה בטווח הקצר שקולים כנגד הסיכונים בטווח הארוך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת מיכה גולדמן. יש לך שש דקות לפי הרשימה שבידי, לכן טוב תעשה אם תכוון את דבריך בהתאם לכך.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי, חברי הכנסת, שנתיים אחרי פרוץ ההתקוממות בשטחים, אנו קרובים יותר מאי-פעם לפריצת דרך לקידום תהליך השלום. ההיענות הישראלית המתנית לתוכנית-בייקר היא עתה הדרך היחידה להתקדמות מדינית כלשהי.

תושבי השטחים מגלים סימנים ברורים לרצון להתקדמות מדינית של ממש. הם אחוים אכזבה ותסכול. מרבית האוכלוסייה הפלשתינית בשטחים, זו שיצאה בשנה הראשונה בהתלהבות ובנכונות לרחובות ונטלה חלק פעיל בהתקוממות, נשארה בשנה השנייה בכית והסתפקה בהתנגדות פסיבית. התקשורת הבין-לאומית איבדה הרבה מן העניין שהיה לה בהתקוממות. כל אלו הביאו לכך, שאש"ף הבין, שאין לו שום מוצא אלא לקבל את תוכנית-בייקר בהסתייגות.

אנו צריכים לזכור, שיוזמת השלום של ישראל, שמטרתה הברורה היא ליצור נבחרת פלשתינית אשר תייצג את הפלשתינים במקום אש"ף, היא שהולידה את תוכנית-בייקר, והיא מזוהה בתוכנית כבסיס המוכר לעמדת הפתיחה של המשלחת הישראלית למשאומתן לקראת קיום בחירות בשטחים. אנו חייבים להבין, שלמען המטרה של בחירות בשטחים יש צורך מהיר בחידוש של המפגש המשולש בין מצרים-ישראל-ארצות-הברית לקידום התהליך עם הפלשתינים.

ללא מתן אפשרות לערביי מזרח-ירושלים להשתתף בבחירות, וללא שילוב של מגורשים במשלחת הפלשתינית, לא נוכל לקדם את יוזמת הממשלה וליצור נבחרת פלשתינית אשר תייצג את הפלשתינים במקום אש"ף.

בל נשכח, שעל רקע האירועים במזרח-אירופה וההסדר העולמי החדש, ההולך ומתגבש, יש מקום לדאגה מהכרסום המתמשך בדימויה של ישראל כמדינה דמוקרטית שוחרת חופש. דעת הקהל הבין-לאומית לא תשלים עם מצב שבו ישראל מונעת הגדרה עצמית ממיליון וחצי פלשתינים. אנו אומרים, ובצדק, שהפרטנר הפנימי מבחינתנו הם תושבי השטחים. אש"ף כארגון אינו בא כחשבון ככר-שיח. ואכן מחשקי החישובים של ערפאת באש"ף מצהירים על התנגדות נחרצת לתוכנית. החזית העממית לשחרור פלשתיין מתנגדת לתוכנית-בייקר, וקשה לראות סיכוי שג'ורג' חבש ייתן לה את ברכתו. החזית העממית הפיצה רק לפני ימים מספר כרוז האומר, ש"עמנו לא ייכנע למזימה הזאת", קרי: לתוכנית-בייקר.

החזית הדמוקרטית אף היא הכיעה עמדה נחרצת הדוחה את התוכנית. הקו הנוקשה ב"פתח", כמו פארוק אל-קדומי, נוקט קו קרוב מאוד לזה של החזית הדמוקרטית, ולכן אנחנו חייבים להגיע לקידום מיידי של התהליך. כי אם נדחה זאת והתהליך ייעצר, נגיע לשלב שבו נצטרך לדבר באופן ישיר עם אש"ף. ומי שלא ירצה את אש"ף, אז, יקבל את "חמאס" הקנאי הדתי. ואני אומר זאת כמי שאיננו בעד קיום שיחות עם אש"ף, וכוודאי לא עם "חמאס".

יגאל הורביץ (הליכוד):

ומי שלא ירצה את "חמאס" — — —

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

באיזה מקום. אני חושב, שרצוי מבחינתנו להקדים ולומר לעצמנו, לא בפומבי אולי, אבל לפחות בדיונים פנימיים, מה היא החלופה. הרי אנחנו רוצים בקידום תהליך השלום. הרי זה אינטרס ישראלי. הרי איננו רוצים סטטוס-קוו. אולי ננסה דרכים אחרות, אולי ננסה דרכים חד-צדדיות. לא בהכרח מוכרחים להגיע לעימות עם ארצות-הברית, אבל יכול להיות שנגיע לעימות עם ארצות-הברית בדברים חיוניים לנו.

חבר הכנסת רן כהן, אין סימטריה בין הגישה הערכית לבין הגישה של מדינת ישראל, הגורסת משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים. חבר הכנסת רן כהן איננו, אני אעלה שאלה היפותטיות. אני שואל את ספסלי השמאל, מי מייצג אותם? חופיק טובי מייצג אותם.

נניח, כתרגיל אינטלקטואלי, היפותטי, ישראל היתה מוריעה: גם בהסדר הקבע, אנחנו, ישראל, לא נתבע ריבונות ישראלית בלעדית ביהודה, בשומרון ובעזה. האם, לדעתכם, היה הצד הערבי משיב: גם אנחנו מצהירים מראש שנוותר על רעיון המדינה הפלשתינית ביהודה ובשומרון?

נואף מסאלחה (המעריך):

זה עניין למשא-ומתן.

זלמן שובל (הליכוד):

הערה אחרונה. רכותי חברי הכנסת, ואני אומר את זה לחברים שונים בסיעות שונות, נכון שאין זה מעניינה של ישראל לערער את יציבות השלטון בירדן. זה לא מענייננו. אין זה תפקידנו לומר לעם היושב בירדן מי ישלוט בו, איזה משטר יהיה שם, ואיזה אופי ואיזה צביון יהיו לו. אבל אני מציע לעצמנו, כאנשים מפוכחים ומציאותיים, שלא נדחה את הקונצפציה שירדן היא המדינה הפלשתינית. אני לא מדבר על משטר, אני לא מדבר על שינויים במשטר, אני לא מדבר על כן חוסין — לא חוסין. אין זה ענייננו, עניינו של העם הפלשתיני הירדני הוא איזה מין שלטון יהיה לו.

רכותי היקרים, מי שאומר בצורה קצת אנכרוניסטית: אין עם פלשתיני — נכון, היסטורית לא היה עם פלשתיני. זה 70 שנה יש עם פלשתיני. יש ישות פלשתינית. הברירה תהיה פשוטה מאוד: או שחקום מדינה פלשתינית בשטחי יהודה ושומרון, עם כל הסכנות והאיומים הכרוכים בכך מבחינת קיומה של מדינת ישראל — ואני רואה סכנות רבות — או שהמדינה הפלשתינית תהיה במקום שהיא קיימת כפועל, במקום שהיא נמצאת: במקום שהיא נמצאת בו על-סמך החלטת החלוקה של 1922, שנעשתה כדי להקים בית לאומי ערבי בצד הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל המערבית.

חבר הכנסת זיסמן, אני מפנה כעת את המשפט האחרון אליך, ואני מכיר דברים בשם אומרם: "מי אמר שאם מקימים מדינה יהודית מוכרחים להקים מדינה ערבית? גם אם אומרים שצריך לעשות פשרה, אזי הפשרה הזאת כבר נעשתה. אנחנו אומרים שיש לנו זכות על עבר-הירדן, והיא כבר הוכרזה כמדינה ערבית." מי אמר את זה? — דוד בן-גוריון.

תודה רבה. אני מציע לבית שלא לקבל את הצעות האי-אמון שהוצעו כנגד הממשלה.

היור' מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, תם הדיון. אנחנו ניגשים להצבעה. נצביע על הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון. ההצבעה היא כעת ונגד. מי שהוא בעד האי-אמון, יצביע בעד. מי שהוא נגד

אני מקווה, אני בטוח שהממשלה תמצא את הדרך לעצור, אם יתברר שהיא חייבת לעצור; לעצור אם תהייה התפתחות שהן בניגוד לקווי היסוד שלה. אינני רואה מדוע עכשיו, על רקע נסיעתו של שר החוץ לווינגטון, קיימת הצדקה להביע אי-אמון לממשלה, פרט לרצונם של חברי הכנסת — וריבתי על כך קודם — להשתתף בדיון מדיני שאיננו נערך.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת פורו, שדיבר על הדטנט בעולם, על האווירה החדשה, על הרוח החדשה — אני אינני אומר שלרוב החדשה, להרפיה הבין-גונית לא עשויות להיות גם השפעות חיוביות על אזורנו; הלוואי שתהייה. כבר אמרתי בדיון הקודם, שאני מכיר על הכרותו של שגריר כרית-המועצות בדמשק בתחום זה.

אבל, רכותי היקרים, נאט"ו מצד אחד וברית-הרשה מצד שני רשאיות, בצדק, להחליט שלא קיימת בשלב הזה סכנת חוקפנות הדדית מצד הברית האחת כנגד הברית השנייה. זה המצב אצלנו? היש כלל דמיון בין המציאות ההיא, בין גורמי האירבה ההם, לבין המצב הקיים בין ישראל לבין העולם הערבי?

אני חושש מאוד, שגם בדרך הזה וגם בדרות הבאים יובטח קיומה של ישראל בראש ובראשונה בזכות יכולתה למנוע חוקפנות ערבית, למנוע רצון ערבי לכבוש את מדינת ישראל ולחסל אותה. מובן שזו לא רק פונקציה של שטחים. זאת בראש ובראשונה, ואני מסכים עם פואד, פונקציה של עוצמת צה"ל, פונקציה של עלייה, פונקציה של כלכלה חזקה. זאת גם פונקציה של שטחים.

רכותי, בואו נקרא לילד בשמו. הרי אין זה מקרה שהתחילו לדבר — ורק בזמן האחרון, אולי בשנה-שנתיים האחרונות — גם בארצות-הברית ובעיקר בצד הערבי, ואומרים: אנחנו תובעים מישראל גם את החלטה 242 וגם את העיקרון של שטחים תמורת שלום. הרי על-פי ההיגיון האנושי הפשוט, לא אומרים זאת בשתי צורות כשמתכוונים לאותו דבר; וכאמת, לא מתכוונים לאותו דבר, כי 242 זה לא רק שטחים תמורת שלום. יש ב-242 גם רכיבים אחרים, כמו רכיב הביטחון. יש גם השקפות שונות על פירוש 242. כשאומרים שטחים תמורת שלום, הפרשנות היחידה היא נסיגה, פחות או יותר, לגבולות 1967, כי הרי אין "קצת שלום". מי שאומר: קצת שטחים תמורת קצת שלום — מה ההיגיון שבעניין הזה? זה באמת חצי היריון, כפי שאמר אחד מחברי הכנסת הראשונים. או שמדברים איתנו על נסיגה מוחלטת, ומי שרוצה בכך, שיסיק את המסקנות, או שלא מדובר איתנו על שלום.

הדברים האלה, לצערי, אינם נהירים לכל דוברי המערך, או אם הם נהירים להם — הם מתעתעים בציבור, ואני מקווה שהם לא מתעתעים מרעת. הבעיה היא, בינינו לבין עצמנו, שבמשא-ומתן הזה, בתהליך המדיני, ישראל נמצאת מראש בעמדת נחיתות. שלא יוכן לא נכון — לא שהיא אובייקטיבית במצב נחיתות; אובייקטיבית היא במצב של עליונות, כי רוב הקלפים בידינו, הקלפים הטריטוריאליים בידינו וגם קלפים אחרים. אבל לצד הערבי יש עמדת מינימום משותפת — מדינה פלשתינית. יש להם כל מיני תביעות מקסימום, אבל עמדות מינימום משותפות. בישראל יש אולי הסכמה בין צדי הבית הזה לגבי הטקטיקה, שלב הביניים, אבל קשה מאוד להתקדם בתהליך מדיני כאשר אין אסטרטגיה משותפת.

לכן, רכותי חברי הכנסת, ממשלת ישראל, ממשלת האחדות, צריכה להביא בחשבון גם אפשרות, שהתהליך המדיני הזה ייחקע, לא בגלל עקשנות ישראלית. הוא ייחקע

חברת ח' ישיבה קב"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

אלי דיין (המערך):

סיעת התחיה אפילו לא באה להצביע.

עמנואל זיסמן (המערך):

זו בושה — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

פחדו להפיל את הממשלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

כך הם מביעים אי-אמון כפול, גם בממשלה וגם בעצמם.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, כיוון שיש לנו הצבעה אלקטרונית, הדברים נרשמו בהיסטוריה והעובדה היא עובדה.

ה. הצעות לסדר-היום

גורל יהודי אוזבקיסטן

חלק מהכרוזים מאשימים, למרבית האירוניה, דווקא את היהודים בהפצת הקומוניזם. "אתם הבאתם לפה את הקומוניסטים, והם לא היו מגיעים לכאן בלעדיכם" — נאמר בכרוז נוסף.

המגמות האנטישמיות העולות מכל הכרוזים הללו ברורות לגמרי. זהו מצב קשה ביותר, ואין פלא שיהודי מדינה זו חשים, כי הקרקע בוערת תחת רגליהם. אפשר להבין ללבם ולתחושותיהם, כי ככל שיקדימו להיחלץ ולצאת משם, כך ייטב להם, למשפחותיהם ואולי גם לרכושם.

אולם, מי שחושב, שהאנטישמים מסתפקים בכרוזים, אינו אלא טועה. בתיים של יהודים רבים באוזבקיסטן סומנו על-ידי גורמים מוסלמיים ולא קשה לנחש מדוע.

במהומות שהיו בחודש שעבר בערים שונות במדינה זו, כאשר האוזבקים המוסלמים ערכו פרעות במיעוט המסחטי ממוצא טורקי, נהרגו ונפצעו כ-300 בני-אדם, ויש הסבורים כי היו ביניהם גם יהודים. במהומות בעיר פרגנה הרשו המתפרעים מחצבות, ששימשו לעשיית מצבות לבתי-קברות יהודיים.

אלא שהאנטישמים לא הסתפקו בכל אלה. הם הגיעו גם לבתי-כנסת וחיללו אותם. באחד המקרים, בעיר פרגנה, הגיעו הפורעים לשערי אחד מבתי-הכנסת ודרשו כופר בסך מיליון רובל כתנאי לאי-פגיעה בבתי-הכנסת, אולם כסופו של דבר הם עזבו את המקום.

עולים שהגיעו לאחרונה מאוזבקיסטן מספרים, כי המוסלמים החלו למלא לאחרונה את המסגדים, יותר מאי-פעם. מדי שבוע הם מתכנסים בכיכר העיר ומניפים שלטים מאיימים, שנאמר בהם: "אנחנו נהרגו את הרוסים ונטיב אותם בדם יהודי".

שנאה ליהודים היא עניין יומיומי. אחד העולים מספר: "אתה הולך ברחוב. פרחים עוקפים אותך ומכים. נוסעים באוטובוס. מתיישים לידך ולא מפסיקים להציק".

האי-אמון, יצביע נגד. שלא תהיינה טעויות ואי הכנות. זו הצבעה מס' 1. חברי הכנסת, נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להביע אי-אמון

לממשלה 2 —

נגד 28 —

נמנעים 8 —

הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון

לממשלה לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ברוב של 28 נגד 2, עם 8 נמנעים, נדחו שתי ההצעות להביע אי-אמון לממשלה. הנושא הזה הסתיים, ואנחנו עוברים לסדר-היום של המליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעה בעניין גורל יהודי אוזבקיסטן. יש שתי הצעות. המציע הראשון, חבר הכנסת אליעזר מזרחי. אחריו — חבר הכנסת רפאל פנחס, שגם לו יש הצעה באותו נושא. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא רציני, אני מבקש שיהיה שקט ויהיה קשב. מי שאינו רוצה להשתתף בדיון יכול לעזוב את אולם המליאה. חברי הכנסת, אם לא יהיה שקט אני לא אקיים את הדיון.

דן תיכון (הליכוד):

את זה אתה אומר לגביך כשאתה בצד השני?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני למדתי ממך, אדוני סגן יושב-ראש הכנסת, לגעור ולנוזף. למדתי ממך וקטונתי.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעות לסדר-היום, מס' 2049 ו-2058, בנושא גורל יהודי אוזבקיסטן. חבר הכנסת מזרחי, בבקשה.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הלאומנים באוזבקיסטן הפיצו בערים טשקנט וסמרקנד כרוז מטעם הוועד נגד יחסים דיפלומטיים עם ישראל, ובו נאמר, כי "העם האוזבקי שייך לעולם המוסלמי ואין לו צורך ביהודים".

כרוז נוסף שהופץ בשוק המרכזי בסמרקנד, ליר המסגד הגדול בעיר זו, חמור עוד יותר. זה משהו מעין "הפרוטוקולים של זקני ציון", הידועים לשמצה. כרוז זה מצטט כביכול מצוות מההלכה היהודית, שבהן מצווה, כאילו, כל יהודי להרוג בחייו לפחות גוי אחד.

כרוזים אנטישמיים אלו הם רק קצה הקרחון של הגל האנטישמי השוטף לאחרונה את אוזבקיסטן שכברית-מעצות, ומאיים על כ-100,000 היהודים שבה. ועדת מעקב מיוחדת בקהילה היהודית אוספת את כל הכרוזים המתפרסמים נגד היהודים ועורכת רישום של האירועים האנטישמיים.

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון בממשלה כשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחסי, להצעה באותו נושא. בבקשה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, ייתכן שיש במדינת ישראל מי שסבורים כי עידן העלייה מארצות המצוקה חלף עבר עם העלייה הגדולה שהיתה בעת קום המדינה. לכן הם סבורים, כי אפשר להאט את קצב העלייה ארצה, לדאוג פחות לעולים ולדאוג יותר למצבם הכלכלי של מי שכבר יושבים בארץ. אנשים אלה טוענים גם בדיעת המציאות וגם בגישה העקרונית שהם דוגלים בה.

במציאות יש גם היום יהדות מצוקה. זה נכון לגבי יהדות סוריה, זה נכון לגבי יהדות תימן, זה נכון לגבי יהדות אתיופיה, ועתה, ביתר תוקף זה נכון לגבי יהדות אוזבקיסטן. יש גם קהילות יהודיות נוספות המצויות במצוקה רוחנית אבל לא במצוקה פיזית, וגם את הקהילות הללו יש לראות כיהדות מצוקה. אך לקהילות אלה לא אחייסם כנאומי הנוכחי, אם כי בעייתן אינה פחותה בחשיבותה, וגם על הצלתן של קהילות אלה יש לתת את הדעת. אני מתייחס בדברי לקהילות המצויות כיום גם בסכנה פיזית, וניתן להציל את היהודים שם על-ידי העלאתם ארצה.

כולנו נושאים עינינו לציון ושואפים לקיבוץ גלויות של כל עם ישראל בארץ-ישראל. יהודים עלו ארצה תוך סכנות ודרכים וסכנות נפשות גם לפני קום המדינה ולפני שנוצרה התנועה הציונית. בכל הדורות לא חדלה העלייה לארץ-ישראל. הזיקה לארץ-ישראל התבטאה בעיקר בחיים הרוחניים של עם ישראל, שנסובו גם בגולה סביב ארץ-ישראל. כל עם ישראל בכל ארצות פזוריו הזכיר בתפילה את בקשתו לגשמים לפי עונת הגשמים של ארץ-ישראל. התפילה כולה היתה והינה רוויה כיסופים לגאולה שלמה ולשיבת עם ישראל לארצו. לכן אנו שמחים על כל עולה המגיע ארצה על סמך ההכרה שמקומו בארץ-ישראל. אבל בד בבד אסור לנוח את המשימה החשובה של הצלת יהודים, פשוטה כמשמעה, "לא חעמד על דם רעך" היא מצווה מן התורה, וחובתנו כיחידים וכתחבורה להציל יהודים בכל מקום ומקום על-ידי הכאתם ארצה.

לכן אם לגבי יהודים בארצות שונות אפשר להמתין עם עלייתם ארצה עד שתגיע שעת רצון מצדם, לגבי יהודים בארצות מצוקה אסור להמתין אף לא רגע, ופיקוח נפש דוחה אפילו קיום מצוות אחרות, קלי-חומר שאין הוא עומד בפני שיקולים כלכליים או אדמיניסטרטיביים.

כולנו עוקבים עתה בתקווה ובחרדה אחר המהפך המתחולל באירופה המזרחית וברוסיה. איש לא היה מעלה על דעתו לפני כמה חודשים את האפשרות שהשלטון הקומוניסטי במזרח-אירופה יתמוטט לפתע ככנין קלפים. השלטון הקומוניסטי היה ידוע מאז ומתמיד כרודף את עם ישראל ודת ישראל, והיהודים תחת השלטון הקומוניסטי סבלו רבות, בעיקר מבחינה רוחנית. אך מתברר כי התפוררות השלטון הקומוניסטי אף היא מסוכנת לעם ישראל. התפוררות זו מלווה בגל לאומני הכולל בתוכו גם תוכן אנטישמי ואפילו סכנה של פרעות אנטישמיות. הדברים נכונים לגבי אירופה המזרחית, אך יותר מכך לגבי רוסיה האסיאתית. יש בברית-המועצות חושבים מוסלמים רבים, והתפוררות השלטון הסובייטי המרכזי מביאה להתרוממות גלים אנטי-יהודיים ואנטי-ישראליים, המסכנים את היהודים הגרים שם. כנגד זה, המצב הפוליטי החדש מאפשר עלייתם של יהודים אלה ארצה. כאן אין די ב"שב ואל תעשה", צריך לנקוט יוזמות שיסייעו ליהודים אלה להגיע ארצה, ובמהירות.

האנטישמיות נגד היהודים פורחת גם במדינות המוסלמיות הסמוכות לאוזבקיסטן. תייר שהגיע מקוזחסטן מספר: "הגנגסטרים מהארגון האנטישמי 'פאמיט' נכנסים לבתים יהודיים ובחלק מהמקרים גם רצחו יהודים. המשטרה לא עושה דבר. אומנם, היו רק מעט מקרי רצח, אבל, יש מחת גדול ומשפחות רבות ברחו".

חברי הכנסת, ברפובליקות של ברית-המועצות חיים כרבע מיליון יהודים. 105,000 מהם באוזבקיסטן, ורוב יהודי מדינה זו, כ-55,000 גרים בטשקנט. יש קהילות יהודיות גם בערים בוכארה, פרגנה, קוקן, מרקילן ועוד. בקוזחסטן חיים כ-25,000 יהודים. בטגיקיסטן 16,000. בקירגיזיה ובטורקמניה עוד כ-15,000. באזרבייג'ן יש ריכוז של 30,000 — 40,000 יהודים. בארמניה נשארו עוד כמה מאות יהודים.

חברי הכנסת, גל האנטישמיות החמור יצר פניקה אצל היהודים. רבים מהם ברחו והאחרים ממתינים בקוצר רוח לקבלת דרישה מישראל, כדי שיוכלו לקבל במהירות רבה יותר אשרת עלייה.

אין ספק, על ממשלת ישראל לפעול במהירות למען עלייתם של היהודים מהרפובליקות המוסלמיות בברית-המועצות, שהרי מדובר בפיקוח נפש ובחשש לחייהם של רבים מבני עמנו. לדעתי, זהו אינטרס יהודי-ישראלי עליון, וייתכן בהחלט, שלאור מדיניות הגלסטוסט בברית-המועצות, גם מוסקבה תהיה מוכנה לתת לכך יד ולהקדים רפואה למכה.

עכשיו, כאשר ל"אל על" יש קו אווירי ישיר לברית-המועצות, צריך לארגן רכבת אווירית או להוציאם בכל דרך אחרת, כדי שיגיעו מוקדם ככל האפשר לישראל ויחלצו מאימת המוות המאיימת עליהם.

נדמה לי שמדינת ישראל לא יכולה לקחת על עצמה תפקיד חשוב יותר מחילוץ יהודים במצוקה כמו במקרה זה, ואני מצפה שהממשלה תפעל בהתאם לכך.

מובן שאינני ממעיט בחשיבות העלייה ממדינות אחרות. ידוע לי כי גם במקומות אחרים יש גלי אנטישמיות, אך בכמות ובחומרה קטנות בהרבה. צריך להעלות את היהודים גם מיתר הרפובליקות בברית-המועצות, גם מתימן ומארצות מצוקה אחרות. אך בימים אלו אין ספק שיש לתת עדיפות לעלייה מאוזבקיסטן ומהרפובליקות המוסלמיות של ברית-המועצות. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חברי הכנסת, לפי בקשתו של חבר הכנסת זלמן שובל אני צריך להודיע, שבהצעת האיראמון הוא לא הצליח להגיע לנקודת ההצבעה, ולכן יש להוסיף את הקול שלו.

גאולה כהן (התחיה):

גם אני לא שמעתי את הצלצול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, יש הבדל בין אדם שבשל מגבלה לא הגיע לכיסא ולכן לא היה בהצבעה, שנמשכה כמה דקות. אני מצטער.

גאולה כהן (התחיה):

אבל אני לא שמעתי את הצלצול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מאמין לך שלא שמעת את הצלצולים. הם הדהדו בכל הבניין כי אני שמעתי אותם.

חבורת ח', ישיבה כ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

ידיעות שהתפרסמו מטבע הדברים בעיתונים. למרות זאת אני אומר, שלמיטב ידיעתנו, אשר מבוססת על מידע מעודכן מהשטח, לא חלו שינויים חריגים בתקופה האחרונה אשר ליחס כלפי היהודים, והידיעות שנמסרו בנושא זה אינן תואמות את העובדות הידועות לנו.

אומנם בחודשים האחרונים החריפה האנטישמיות בברית-המועצות כולה, בכלל זה באזורים המוסלמיים, אך לא ניתן לציין, לפי שעה, כי מצב היהודים באזורים אלה חמור יותר-מאשר באזורים אחרים של ברית-המועצות.

עם זאת, ראוי להרגיש שהאוכלוסייה היהודית בכללותה בברית-המועצות נתונה לתרדות קשות, הכאות לידי ביטוי בשמועות על סכנות המאיימות עליה.

ראוי לציין, כי 20% מכלל היהודים באובקיסטן מחזיקים בדרישות ישראליות תקפות, שטרם מומשו לצורך עלייה.

ממשלת ישראל ממשיכה להשקיע את מירב המאמצים כדי לספק דרישות יציאה לכל האוכלוסייה היהודית בברית-המועצות, לרבות היהודים באזורים המוזכרים.

אני רוצה לומר, שדברים שנאמרו כאן ועובדות שהוכחו כאן, לפחות בכל הנוגע לנתונים ולמספרים, אכן היו מדויקים. צריך לזכור, שהאוכלוסייה היהודית ברפובליקות המוסלמיות בברית-המועצות, כפי שתיאר זאת חבר הכנסת מורח — באובקיסטן, בקוזחסטן, בטנגיסטן, בקירגיזיה ובטורקמניה — מונה היום כ-130,000 נפש.

אם אפרט את התפלגות האוכלוסייה היהודית לפי הרפובליקות, הרי באובקיסטן יש כ-90,000 נפש, בקוזחסטן יש כ-21,000 נפש, בטנגיסטן — כ-13,000, בקירגיזיה — כ-6,000, בטורקמניה אין היום כמעט יהודים.

באובקיסטן עצמה, שהיא נושא ההצעות, החלוקה היא: בטשקנט יש כ-52,000 יהודים, באנגדיג'ן יש כ-3,500 יהודים, בבוכרה יש כ-7,000 יהודים, בסמרקנד יש כ-13,000 יהודים, בפרגנה-מרגלן — כ-4,100, ובצ'יצ'יק — כ-450 יהודים. יהודי אובקיסטן הם כ-5.5% מכלל האוכלוסייה היהודית של ברית-המועצות.

ממשלת ישראל ערה מאוד למצב היהודים ברפובליקות המוסלמיות בברית-המועצות. אני מוכרח לומר, שאני מרוצה בהחלט מכך, שההצעות הועלו לדיון כאן, ולו כדי להתריע ולהזהיר שאנחנו, ממשלת ישראל וכנסת ישראל, לא נישאר אדישים אם, חס וחלילה, יהיה סיכון כלשהו ליהודים בברית-המועצות בגלל רדיפות אנטישמיות כאלה או אחרות. הסכנות קיימות, ואני הדגשתי בדברי שהסכנות קיימות. לשמחתי אני יכול לומר, שבשלב זה אין עדיין בעיה מיידית, ואני גם מקווה שלא תהיה כזאת, של רדיפות קשות של יהודים גם ברפובליקות המוסלמיות. אני מקווה שגם בעתיד לא תהייה רדיפות כאלה, ויהודים לא יסבלו ולא יירדפו בשל היותם יהודים.

אני רוצה להציע להעביר את ההצעות לדיון בוועדת העלייה והקליטה. שם יוכלו המציעים לקבל עוד עובדות, עוד נתונים ועוד פרטים. בעיני גם חשוב, שאף אם כל מה שאנו חוששים מפניו עדיין לא קיים — ולא יהיה — אנחנו נוכל לקיים מעקב שוטף אחרי כל הנתונים ואחרי כל העובדות במסגרת ועדת העלייה והקליטה, העושה עבודה חשובה מאוד וקשה מאוד וטובה מאוד בימים אלה, לקראת העלייה הגדולה הצפויה, בעזרת השם, מברית-המועצות. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

בסוף דברי ברצוני לייחד כמה מלים לאופיה של העלייה הצפויה מאובקיסטן. אי-אפשר להתייחס לכל העלויות באופן שווה ולהכין אותן הכנות לקליטתן. כבר עמדו על כך, שיהדות ברית-המועצות עברה סבל רב מבחינה רוחנית, ורבים מיהודי רוסיה באים ארצה או מהגרים לארצות אחרות כתחילת חיים חדשים. תשתית רוחנית יהודית. לא כך הדברים לגבי יהודי אובקיסטן. יהודי רוסיה האסיאתית הצליחו לשמור על המסגרת המסורתית של הקהילה היהודית, ורובם שומרי מצוות, או לפחות שומרי מסורת. לכן, אסור למדינת ישראל לחזור על שגיאות העבר. צריך לקלוט את כל העלויות, ובוודאי עליה זו, על בסיס מורשתה הרוחנית. צריך להכין לאנשים אלה מקומות קליטה המתאימים להם, בסביבה המתאימה להם. צריך לפנות למוסדות החינוך הדתיים ולמרכזים הרוחניים הדתיים ולשתתם בקליטת עלייה זו. אם נוסף על התשתית הכלכלית נכין לעלייה זו גם את התשתית הרוחנית, נצליח בקליטתה.

אני פונה לסוכנות היהודית, למשרד העלייה והקליטה ולכל הגורמים המטפלים בעלייה, להתרכז במאמצים להביא עלייה זו ארצה בהקדם האפשרי ולקלוט אותה באופן הראוי, בין מבחינה כלכלית ובין מבחינה רוחנית, תוך שימת לב לצד הרוחני לא פחות מאשר לצד הכלכלי.

רק אתמול קראנו בעיתון "ידיעות אחרונות" על עולה שהגיעה ארצה לפני כמה ימים מאובקיסטן, והיא מעידה על המצב החמור שם, שנשים נאנסות לאור יום ואין פוצה פה. המצב חמור וצריך לחשוב איך אפשר להציל אותם ובהקדם.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לקיים בנושא חשוב זה דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת פנחסי. אני מבקש מהשר רוני מילוא להשיב. יום ר' אחרי-צהריים הוא היום שלך, אדוני השר.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

את הימים שלו הוא כבר עשה בהצעת האי-אמון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה לחור זה לחור. עכשיו זה החלק המגוון. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בקשר לדברים שנאמרו כאן על-ידי חברי הכנסת מורח ופנחסי ראוי לציין, על ידיעות שהופצו לאחרונה בדבר ההתנכלויות ליהודים באזורים מוסלמיים של ברית-המועצות ובפרט באובקיסטן, כי למיטב ידיעתנו — ואני מתבסס על מידע מעודכן מהשטח — לא חלו שינויים חריגים בתקופה האחרונה אשר ליחס כלפי היהודים, והידיעות שנמסרו בנושא זה לאחרונה אינן תואמות את העובדות הידועות לנו.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני השר, האם קראת אתמול את המאמר ב"ידיעות אחרונות" על עולה שהגיעה מאובקיסטן לפני שבוע, ובתארה את המצב שם אמרה, שהנשים נאנסות לאור היום והאנטישמיות גואה והולכת? זה סותר את ידיעות שיש בידך.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

קראתי את העיתונים. הידיעות שאני מדבר עליהן הן

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון —

להפריד. הוצאתם את המסמכים. פיזרם אותם כרפובליקות השכנות — אנחנו מוכנים לקבל את היהודים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קליינר, בפעם הבאה כשתאריך כל כך בדברך, אני אנתק את המיקרופון. אני מבין שאתה מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי.

מיכאל קליינר (הליכוד):
כן.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה של חבר הכנסת פנחסי?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני שמעתי "חבר הכנסת פנחסי", אבל לפי ההתייחסות שלו לעצם הנושא, זה לא משנה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אני שואל את חבר הכנסת מזרחי: האם אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדת העלייה והקליטה?

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):
אני מבקש לקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פנחסי, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו נצביע על כל הצעה בנפרד. ההצעה הראשונה היא זו של חבר הכנסת אליעזר מזרחי. יש הצעה לכלול אותה בסדר-היום של המליאה, ויש הצעה להעביר אותה לוועדת העלייה והקליטה.

חברי הכנסת, אנחנו נצטרך לקיים שתי הצבעות על ההצעה של חבר הכנסת אליעזר מזרחי. נצביע קודם כול על הכללת ההצעה בסדר-היום של הכנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת

א' מזרחי בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, נתקבלה החלטה לקיים את הדיון במליאה. אבל, יש הצעה של השר רוני מילוא, שהציע להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה. עכשיו נצביע מי בעד קיום דיון במליאה ומי בעד העברת הנושא לוועדה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חבר הכנסת מזרחי מסכים להעביר את הצעתו לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ביתניים התברר לי שחבר הכנסת מזרחי מסכים שהנושא יעבור לוועדה. למעשה, נצביע שוב, על שתי ההצעות — מי בעד העברתן לוועדת העלייה והקליטה, כפי שהציע השר רוני מילוא, וכאה גאולה. נא להצביע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לשר רוני מילוא. יש הצעה אחרת, להסיר את הצעתו של חבר הכנסת פנחסי, של חבר הכנסת קליינר.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להגיד משפט נוסף.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, אין משפט נוסף. יכולת לשאול את השר שאלה.

אליעזר מזרחי (אגודת ישראל):

אני מבקש להגיד משפט אחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין פרוצדורה כזאת. תוכל לשאול את כל השאלות אם יועבר הנושא לוועדה. חבר הכנסת מיכאל קליינר, בבקשה. אתה מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת פנחסי?

מיכאל קליינר (הליכוד):

כן. בלי קשר לעובדה שחבר הכנסת מזרחי הוא חבר ועדת העלייה והקליטה. אני פשוט ניצלתי את הדרך הזאת, כפי שעשו רבים וטובים לפני, כדי להעיר כמה הערות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

במסגרת של דקה אחת.

מיכאל קליינר (הליכוד):

במסגרת של דקה אחת.

קריאה:

אתה תפסיד בהצבעה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

קורה שיש הצבעות שאתה רוצה להפסיד בהן. ואין לי ספק שכן יקרה. אבל, הנושא הוא רציני, ואני רוצה להעיר בקצרה שלוש הערות, במסגרת של דקה נטו:

אחת — נכון שכרע אין אירועים דרמטיים, וזאת מאז נכנסו שלטונות ברית-המועצות לאזור לפני שלושה חודשים כדי להוציא את המיעוטים. אבל הפוגרום מרחף באוויר, וכאשר הוא יקרה, יהיה אולי מאוחר מדי. אני הייתי מעדיף לעשות את פעולות ההצלה לפני הפוגרום, ולא אחרי הפוגרום, כאשר כל ההערכות הן, שזה אזור דליק במיוחד בגלל הסוג המיוחד של האוכלוסייה המוסלמית באזור.

הערה שנייה — תחושת המצוקה; לדעתי, אנחנו לא מודעים לה די הצורך. אני נדהמתי לשמוע התבטאות של יושב-ראש הנהלת הסוכנות, או יושב-ראש ההנהלה הציונית, שהוא עומד לשלוח לשם מורים ומסבירים — כיוון שהבעיה בכוכרה ובפרגנה ובאזורים האחרים היא להוציא את היהודים משם במהירות, ואת כולם, ולא לשלוח להם מורים ומסבירים. שלטונות ברית-המועצות יישמו את העניין הזה לגבי המיעוט המוסלמי שאתו היו המהומות, המסמכים, וההתערבות היחידה של הצבא הסובייטי, אחרי הלקח שהם למדו בגרמניה, היתה כניסתו כדי להוציא משם את המיעוט הטורקי-המסמטי.

אם המדיניות היא להוציא, אדוני השר, לדעתי — במנותק מכל הבעיה של אשורות והסכמים — צריך לבוא ולהגיד לברית-המועצות: בהוצאת היהודים משם אנחנו משרתים אינטרס שלכם ואת המדיניות שלכם, כי אתם קבעתם, שהמדיניות — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת קליינר, אני מבקש לסיים.

מיכאל קליינר (הליכוד):

אתם קבעתם, שהמדיניות היא לא להשכין שלום אלא

חוכרת ח', ישיבה קכ"ה

— הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון: הצעה לסדר-היום —

— אין

נגד

— אין

נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

שלמה הלל (המערך):
ובא לציון גואל.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא יכולתי להגיד את זה, כי הוא עוד לא בא. בבקשה להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

15 —

לוועדה

הי"ר מ' וירשובסקי:
שתי ההצעות של חברי הכנסת מזרחי ופנחסי עברו לוועדת העלייה והקליטה. תודה.

1. הצעה לסדר-היום

מצוקתם של ילדים רבים שאינם נקלטים בפנימיות

שאינם יכולות לקלוט אותם, ולתאר לכם כיצד עושים אותם מאות של ילדים את דרכם חזרה למאורות של סמים, פשע, זנות ואלימות, וגורלם כבר נגזר.

לו הייתי דמגוג. אך אינני צריך להיות דמגוג, שכן התמונות שתיארת בפניכם הן תמונות אמיתיות המתרחשות לנגד עינינו בתקופה זו יום-יום. מאות ילדים לא התקבלו למוסדות חינוך פנימייתיים או הוצאו מהם על אף צווי בתי-המשפט. מאות ילדים מצפים לעזרה כדי להיקלט אצל משפחות אומנות. מאות ילדים כבר מלכתחילה אינם מופנים לפנימיות ולמוסדות, מאחר שהרשויות המתאימות והעובדים הסוציאליים יודעים שאין שום סיכוי שיחזקו שם.

אנו עומדים מנגד — כל הממשלה, העם והממסד — ואיננו עושים דבר, אך מתפארים בוקר וערב בסולם הערכים הייחודי שלנו ובהיותנו עם בעל עליונות מוסרית.

קיימות שתי אוכלוסיות של ילדים: ילדים ישראלים שהולכים למוסדות עליית-הנוער. אלה הם ילדים מהמעמד הבינוני הנמוך או משכבות מצוקה קלה יותר, אם אפשר להשתמש בביטוי הזה. ילדים מכל חלקי הארץ. לפני ארבע שנים היו 19,000 ילדים במוסדות עליית הנוער, ובכללם כמובן ילדים עולים, הקבוצה השנייה. השנה, בגלל קיצוצים, כבר ירדנו ל-12,000 ילדים. ב-1988 היו שם 3,500 ילדים ישראלים. השנה יהיו שם 1,400 — 1,500. ממרס 1989 עלו לארץ 600 ילדים. זה מחייב צמצום במספר הילדים הישראלים בפנימיות עליית-הנוער.

אם תהיה עלייה, יצטרכו לקלוט עוד 1,000 עד 2,000 ילדים במוסדות עליית-הנוער, כמובן על חשבון בני-נוער ישראלים. משרד החינוך והתכנון קולט אותם בחינוך ההתיישבותי. אבל, החינוך ההתיישבותי איננו מתאים לכולם. אין שם מסגרות של חינוך מיוחד. עם זאת, נקלטו השנה כ-1,400 ילדים שנפלטו מעליית-הנוער, מתוך 2,100. וזה ללא כיסוי תקציבי. אני רוצה להעיר את חשומת לבכם: קולטים אותם, אין להם כיסוי, וכאשר יצטרכו לשלם, אין יודעים מנין יבוא הכסף. אבל, עם זאת נשארו בחוץ 700 ילדים ללא שום סיוד פנימייתי. מה יהיה אתם? איפה ייקלטו? מה יקרה להם?

בעיה חריפה יותר — הפנימיות של משרד העבודה והרווחה. לשם הולכים הילדים שמצוקתם חמורה ביותר, ממשפחות הרוסות, של סמים, זנות והתעללות. לא אכביר בתיאורים. אתן למספרים לדבר. בשנת 1975 הייתה המכסה בפנימיות האלה; כלומר מספר הילדים שאושרו — 12,100. פרט למשפחות אומנות — עוד 1,400. מכאן, 13,500 ילדים

הי"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 1992: מצוקתם של ילדים רבים שאינם נקלטים בפנימיות — מאת חבר הכנסת מיכאל בריזהר. אדוני השר, אתה תשיב על שתי ההצעות ביחד.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבין שהשר לאיכות הסביבה עונה גם בנושאים מדיניים וגם בנושאים אחרים.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אם לא תהיה מצוקה של ילדים רבים, יהיה שיפור באיכות הסביבה. לכן הוא משיב על זה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני בכל אופן סבור, שבפעם הבאה אציע הצעה בנושא איכות הסביבה, ואולי אזכה סוף-סוף שראש הממשלה ישיב לי, כי בכל הנושאים של ראש הממשלה, המשיב הוא השר לאיכות הסביבה. נהפוך את הגלגל ואולי נזכה מן ההפקר.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תנסה.

אלי דיין (המערך):

הוא גם שר העבודה והוא עובד בכנסת.

מיכאל בריזהר (המערך):

חברי הכנסת, לו הייתי דמגוג יכולתי להפליג עכשיו בתיאורים קורעים לב על ילדים מוכים, רעבים, עוזבים לנפשם, שנגררים ברחובותיהן של שכונות עלובות.

לו הייתי דמגוג יכולתי לתאר לכם ילדים של זונות, אלכוהוליסטים, נרקומנים, סרסורים, פושעים, שגורלם כבר נחרץ, ללכת בעקבות הוריהם, עד שגם הם יידרדו לפשע, לסמים ולזנות.

לו הייתי דמגוג יכולתי לתאר לכם את מאבקהם של עובדים סוציאליים מסורים, המנסים להציל ילדים אלה, וצובאים על פתחיהם של משרדי העיריות, לשכות רווחה למיניהן, או מתרפקים על דלתות בתי-המשפט. יכולתי להמחיש לכם את גאוותם של אלה כאשר השיגו צו בית-משפט, המורה להוציא את הילדים האומללים הללו מבתיהם ולהעבירם למוסדות-יום, לפנימיות או למשפחות אומנות.

לו הייתי דמגוג יכולתי להביא כאן תמונות מזעזעות על שערי פנימיות הנעולים בפני ילדים אלה, על משפחות אומנות

הבין מקצועיות המורכבות מעובדים סוציאליים, מנציגי משרד החינוך, השירות הפסיכולוגי-החינוכי, מחלקות החינוך ברשויות המקומיות וגורמים רפואיים — והם בבית. רבים כבר גם לא מופנים ולא הולכים לוועדות ההחלטה, כי העובדים יודעים מצוין, מראש, שאין סיכוי לקליטתם. אלה שעוד לא הוחזרו הביתה יודעים שחבר תלויה מעל לראשם. וכבר עכשיו משפחות, אפילו משפחות החיות מהשלמת הכנסה, נאלצות לשלם 90 עד 110 שקלים לחודש לילד לפנימיות הללו.

יש דבר גם עם 2,000 ילדים במשפחות אומנות, לפי תוכנית אומנה. שם קיימים 30 עובדים סוציאליים, שתפקידם לפקח על טיפול נכון ואמיתי בילדים הללו. אבל את העובדים הסוציאליים האלה יפטר ב"ו בינואר. מה יקרה עם הילדים במשפחות האומנות? ללא פיקוח וייעוץ יהפכו משפחות אלה להיות מחסנים לשמירת חפצים. האם זה מה שאנחנו רוצים?

תעשו חשבון: 700 ילדי עליית-הנוער — בחוץ; 500 ילדי פנימיות — בחוץ; 800 ילדים שאושרו לפנימיות בוועדות הקליטה — בחוץ. 2,000 ילדי פנימיות ברחובות — ואנו מחרישים. ועוד 2,000 ממשפחות אומנות ללא טיפול נכון. ואנחנו מחרישים.

תסבירו לי, מי צריך את משרד הרווחה הזה? כשביל מה הוא קיים?

אלי דיין (המערך):
הוא לא קיים.

מיכאל בריזהר (המערך):

האם יש רווחה? זאת רווחה? מי דואג להם? האם אני צריך לעמוד פה ולצועק מעל הבמה? זה תפקידי? המשרד עושה את מלאכתו רמיה, אם 2,000 ילדים מסתובבים ברחובות: גם אם 200 ילדים מסתובבים ברחובות.

הכנסת איננה יכולה להחריש. אנו חייבים לפעול בבית הזה ומחוצה לו, לצאת לשטח ולהפעיל כל לחץ פומבי וציבורי, עד שהממשלה הזאת תסיר מעצמה ומאנתו את כתם החרפה הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לחבר הכנסת בריזהר.

ז. הצעה לסדרהיום קיצוץ תקנים בפנימיות

השנה הוסיפו עוד 2,000. אותם ילדים שהיו בעליית-הנוער פונים לשירותי הרווחה ולא מוצאים מענה. מפני שאין תקציב. זו הטענה של משרד העבודה והרווחה.

אני חייב לומר לבית, שהנושא נמצא בדיון בוועדת העבודה והרווחה. היום התקיים דיון בנושא הפנימיות. אף-על-פי-כן ראיתי להעלות את הנושא כהצעה דחופה לסדרהיום, אולי בגלל נקודה אחת ששמעתי באחד הדיונים מאנשי האוצר. או שהנקודה הזאת לא ברורה לאוצר, או שהוא מיתם, או שהוא איננו יודע את המציאות.

בריונים שקיימו עם האוצר בוועדת העבודה והרווחה ביקשנו להחזיר אותם 250 מקומות, אותה מנה אחת של השנה, כאשר 250 המקומות הנוספים הם לשנה הבאה. האוצר בא בטענה, שלי היא נראית מוזרה. נציגי האוצר אמרו: כבר התחילה שנת הלימודים, ומכיוון שכך, כולם כבר מסודרים. האם עכשיו נלך ונשנה דברים? אין צורך. בשנה הבאה נדבר.

טופלו במסגרות השונות. באוגוסט 1989 המכסה — 8,890 ילדים; בספטמבר 1989 המכסה — 8,640 ילדים. זו ירידה של כ-30% לעומת 1975. בפועל יש עוד 400 ילדים שאינם מכוסים, שמחזיקים אותם בכוח.

כל זאת, כאשר הצרכים גדלו, ולנוכח הגידול באוכלוסייה ולנוכח הגברת המודעות הציבורית לילדים מוכים החשופים להתעללות או להשפעות נוראות. האוכלוסייה גדלה, הילדים הזקוקים באופן נואש לפנימיות התרבו, ואילו מספר הנקלטים ירד ב-30%.

הנושא עלה בתוכנית הטלוויזיה "כלבוטק". נחשפה בה פרשה צינית ומכוערת. נעשתה עסקה בין משרד העבודה והרווחה למשרד האוצר, ולפיה יערכן משרד האוצר את תעריפי הפנימיות ויכסה גירעונות של משרד העבודה והרווחה. חמורת זאת משרד העבודה והרווחה מתחייב לצמצם בשתי מנות את מספר הילדים בפנימיות ב-500 ילד. משרד האוצר הכחיש בתוכנית "כלבוטק" את ההסדר, בטענה שלא תבע צמצום מספר הילדים, אלא ביקש התייעלות וצמצומים במונחים כלליים. אולם, היום הוצג בכנסת המסמך, שבו שותף גם שר העבודה והרווחה לשעבר ובו קיימת אותה התחייבות — לצמצם ב-500 ילדים.

חברי הכנסת, זה הדבר הנורא ביותר המאפיל על כל דמוגרפיה. יושבים שני פקידים ונבחר ציבור אחד או שניים ובכמה שרבוטי עיפרון דנים 500 ילדים למצוקה, לאימה, להתעללות ולדרדרו לסמים ולפשע, ואיש לא פוצה פה ומצפץ.

חלק מאותם ילדים לא נשלחו לבתייהם, תודה לאל, כי מנהלי הפנימיות אינם יכולים, לכם לא נתון להם לעשות צעד כלתי אנושי כזה, והם מחזיקים את הילדים בכוח ללא תקציב. העול ייפול על הרשויות המקומיות. הרשויות המקומיות העשירות תוכלנה לספוג זאת, הרשויות המקומיות העניות לא יוכלו לספוג זאת, והילדים יגיעו הביתה בעוד חודש, בעוד חודשיים. בעתיד הקרוב ילכו הביתה עוד 250 ילדים. מאות רבות של ילדים אפילו לא יופנו לשם.

חברי הכנסת, כ-800 ילדים עברו את ועדות ההחלטה

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קורא לחבר הכנסת יצחק לוי להצעה לסדרהיום מס' 2022, בנושא דומה: קיצוץ תקנים בפנימיות. על שתי ההצעות ישיב השר רוני מילוא כממלא-מקום שר העבודה והרווחה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנתונים שנמסרו על-ידי חבר הכנסת בריזהר הם אכן הנתונים הנמצאים גם בידי. אני רק רוצה לומר לחבר הכנסת בריזהר, שהקיצוץ בעליית-הנוער איננו רק קיצוץ של השנה האחרונה, אלא זה כבר קיצוץ של שנתיים.

מיכאל בריזהר (המערך):
אני יודע. גם בשנה שעברה היה קיצוץ.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
בשנה שעברה קוצצו 2,000 מקומות בעליית-הנוער.

מספקות. לכן אני מציע להעלות את הבעיה הכאובה הזאת על סדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנת 1975 אפשר חוק התקציב למשרד העבודה והרווחה להשתתף בהחזקת 12,100 ילדים במסגרות חוץ-ביתיות, בפנימיות ובמשפחות אומנה. כיום חוק התקציב מאפשר לנו להשתתף בהחזקת 8,640 ילדים במסגרות אלו, אולם בפועל נמצאים כ-8,800 ילדים במסגרות פנימיות ומשפחות אומנה.

לאור המודעות הרבה בציבור למצבים של התעללות בילדים, ואנו מברכים על ההתעניינות הזאת ועל הפעולה שנעשית גם בכנסת על-ידי ועדה בראשותו של חבר הכנסת לוי, ומאחר שגם עליית-הנוער קיצצה את המכסה בשנה האחרונה בכ-2,000 ילדים, אשר חלקם עונים לקריטריונים של שירותי הרווחה — ברור לנו כי הגענו לקו האדום, והדבר בא לידי ביטוי ברשימה של כ-400 ילדים הממתנים לסידור חוץ-ביתי, ילדים במצבים קשים, הבאים ממשפחות קשות, מצב המחייב מתן פתרון ממלכתי לעניין.

מציעים לנו להוציא מפנימיות ילדים הנמצאים בסיכון נמוך, כדי לאפשר לקלוט ילדים הנמצאים במצב קשה יותר. אך אנו בבעיה חמורה. איננו יכולים להוציא ילדים הנמצאים בפנימיות או במשפחות אומנה, מפני שמדובר בילדים ממשפחות במשבר קשה או בילדים עם בעיות מיוחדות, וודאי שלא ניתן להוציא ילד מפנימיה באמצע שנת הלימודים.

כדי לאפשר פתיחת שנת לימודים תקינה בפנימיות נאלץ המשרד, שלא מרצונו, להיענות לדרישת האוצר ולקצץ 250 ילדים בשנת לימודים זו, והיתה גם התחייבות לקצץ עוד 250 ילדים בשנת הלימודים הבאה. כל זאת כדי לקבל מהאוצר עדכון סכומים בסעיפי התקציב ולכסות על תחת-קצוב חמור בשנים עברו בנושאים שונים, כמו מפגרים וזקנים.

אני מוכרח להגיד לחבר הכנסת כריזר: שמעתי בקשב רב את דבריך, אבל אני מוכרח להודות, שאני תמה מאוד. אני תמה, מפני שאתה עומד כאן על הבמה כאשר אתה יודע את העובדות, ואומר שמשרד העבודה והרווחה עושה מלאכתו רמייה, בעוד אתה יודע, שאם אתה רוצה להיות ישר עם עצמך ולא לעשות עבודתך רמייה כחבר הכנסת — ואני אומר לך זאת במלוא האחריות — אתה צריך להפנות את כל החצים שלך אל משרד האוצר ואל שר האוצר. אבל היות שהוא ממפלגתך, אתה עומד על הבמה הזאת ומאשים את משרד העבודה והרווחה על לא עוול בכפו.

מיכאל כריזר (המערך):

מדוע חתמתם עם האוצר?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

לא את הרב פלדמן, ואף לא מישהו אחר במשרד העבודה והרווחה, צריך להאשים.

מיכאל כריזר (המערך):

מדוע הוא חתם על הסמך הזה?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אתה, ברור של רמייה שלא היתה דוגמתה בכנסת, עומד כאן, ובמקום להפנות חץ מאשים כלפי שר האוצר, כי הוא

אינני מבין את הדבר הזה. אכן התחילה שנת הלימודים, אבל יש הרבה ילדים הנמצאים בסיכון, בסיכון מתמיד.

נוסף על כך, מדי חודש ניתנים עשרות צווים של שופטים להוציא ילדים מהבית. הכנסת צריכה לדעת, שילד שקיבל צו של שופט פירוש הדבר שזה ילד שנמצא בעימות חמור עם אביו או עם אמו או עם אחיו, והוא לא יכול לחזור הביתה. ואם הוא חוזר הביתה מפני שאין מקום בפנימיה, הוא נמצא בסיכון כפול ומכופל. תארו לכם שהוצא צו של בית-המשפט לילד שאביו התעלל בו או הכה אותו, או לילדה שאביה אנס אותה, ואחר כך מחזירים אותם הביתה, מפני שאין מקום בפנימיה. מה מצבה של הילדה הזאת? הרי היא מצויה בסיכון כפול ומכופל. וככן הטענה הזאת אינה טענה. מדי חודש ניתנים צווים.

אני ביררתי באחד המחוזות של משרד העבודה והרווחה, מחוז הדרום, שאני קצת קשור אליו, גם בגלל מקום מגורי, והתברר לי שהחודש ניתנו עשרה צווים כאלה, ואף לא אחד מהם קיים. אם רק במחוז הדרום ניתנו עשרה צווים, פירוש הדבר שבארץ יש בוודאי עשרות.

אני מתפלא מדוע איש עוד לא הגיש בג"ץ נגד המדינה על כך שלא מקיימים צו של שופט. כאשר הצגתי את השאלה הזאת לאנשי האוצר, תשובתם היתה: יש חוק תקציב. הבג"ץ יצטרך לבחור בין שני חוקים: בין חוק הנוער לבין חוק התקציב. הייתי שמח אילו הביא מישהו מהפונים האלה או מישהו בשםם את זה פעם אחת לבג"ץ. בג"ץ יפסוק שחייבים לכבד את צווי השופטים להוצאת ילדים מהבית, שזה עדיף מחוק התקציב, ושצריך למצוא כסף ממקום אחר. אי-אפשר להשאיר את הילדים האלה בבית.

אדוני שר העבודה והרווחה בפועל, אין ספק שהמצוקה התקציבית גדולה. ואם הכנסת רוצה לעזור, אם הכנסת רוצה לסייע בדבר הזה, היא צריכה להתגייס לקראת התקציב הבא ולהגדיל את תקציב העבודה והרווחה.

אני רוצה לחלוק על דברי חברי חבר הכנסת כריזר. יש עובדים נאמנים במשרד העבודה והרווחה, אני מכיר אותם. אי-אפשר לומר שמשרד העבודה והרווחה עושה מלאכתו רמייה; אולי ראשי המשרד, אולי הצמרת.

אלי דיין (המערך):

לזה הכוונה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אולי ההסכמים הנפשעים שנחתמו, זה נקרא לעשות עבודה רמייה. ואינני רוצה בשום אופן שאנחנו נטיל כאן דופי בכל אותם עובדים מסורים — —

מיכאל כריזר (המערך):

אינך חולק על דעתי. איש לא הטיל בהם דופי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מבין, אני רק מחדד את העניין. אינני רוצה שנטיל כאן דופי בכל העובדים המסורים בכל מקום ומקום, גם במשרד המרכזי וגם בכל לשכת רווחה ובכל מקום. העושים את תפקידם נאמנה וכורעים תחת העומס. אגב, המערכת אינה בנויה למצוקה הקיימת במדינה, לא בתקנים, לא מבחינת ההיערכות. העומס אדיר והמערכת אינה משתלטת על כך.

אדוני השר, אני חושב שהחשובות שקיבלנו עד עתה ממשרד האוצר, ממשרד הרווחה ומכל הגופים האחרים אין

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
וכל זה כי שר האוצר שיך במקרה למפלגתך.

מיכאל ברזיהר (המערך):
זו אצבע מאשימה. מי אחראי לילדים האלה? פתאום אתה לא יכול לסכול את זה? פתאום זה לא נוח לך? מה קרה עם הילדים האלה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני השר, תמשיך בהרצאת דברים עניינית.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אני שמעתי את מה שהוא אמר בסבלנות, אדוני היושב ראש, והוא ישמע את כל מה שיש לי לומר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בהחלט, כולנו נשמע מה יש לך לומר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ישמע עד תום.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מציע שתמשיך.

מיכאל ברזיהר (המערך):
האחריות לילדים האלה של מי — שלי?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת ברזיהר, אני מבקש. אתה השבת על הדברים שלך, הדברים ברורים, ואני מבקש ממך להמשיך, אדוני השר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ברור לנו, כי הקיצוצים שמדובר בהם אינם יכולים לעמוד במבחן המציאות. מדובר כאן בילדים אומללים, בילדים במצב קשה, וצריך להושיע אותם.

אלי דיין (המערך):
נו?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אנו עושים היום הכול כדי לבטל את הקיצוץ שמדובר בו ואף לקבל תקציב נוסף, מכל הטעמים שאמרתי. אני מצפה מכל חברי הכנסת, מכל יושבי הבית הזה, שבמקום לעמוד ולהפנות פה אצבע מאשימה ולהטיח האשמות שווא במשרד העבודה והרווחה, יפעילו יחד אתנו לחץ קשה על משרד האוצר — — —

אלי דיין (המערך):
מה זה, אין ממשלה?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אם יש ממשלה, חבר הכנסת דיין, גם אני שר בממשלה הזאת וגם משרד העבודה והרווחה הוא חלק מהממשלה.

אלי דיין (המערך):
אנו נאבקים.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
לא ייתכן, שיעמוד כאן חבר כנסת ויאמר שמשרד העבודה והרווחה עושה מלאכתו רמייה, ואני אעמוד כאן ואגן על שר האוצר, שהוא אחראי למצב הזה. לא יהיה דבר כזה.

מיכאל ברזיהר (המערך):
תגן על המשרד שלך.

אלי דיין (המערך):
יש אחריות קולקטיבית.

ממפלגתך, אתה מחפש את המסכנים במשרד העבודה והרווחה — —

מיכאל ברזיהר (המערך):
מדוע הוא חתם על המסמך?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
— שצריכים להחליט אם לתת למפגרים או לתת למסכנים, לילדים במסודות. תחבייש לך.

מיכאל ברזיהר (המערך):
תחבייש לך אתה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא, לזה אני לא מסכים. חבר הכנסת ברזיהר, אתה רוצה לשאול את השר שאלה? אני אתיר לך, אם הוא רוצה לענות, אבל באופן מסודר.

מיכאל ברזיהר (המערך):
אשאל שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברצון.

מיכאל ברזיהר (המערך):
מדוע חתם המשרד שלך על המסמך הזה? אתה שכחת, כנראה, שאתה שר בישראל.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ידידי חבר הכנסת ברזיהר, אני כבר השבתי על הצעות רבות — — —

מיכאל ברזיהר (המערך):
לא מדובשך ולא מעוקצך: אל תגיד "תחבייש לך" ולא תגיד "ידידי".

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
הכבוד להיות ידיד שלך הוא מפקפק ממילא.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, הדיון התנהל בצורה עניינית, ואני מבקש שימשיך כך.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אני כבר השבתי על הצעות רבות לסדרהיום, חבר הכנסת ברזיהר, ואני שמעתי מעל הבמה הזאת טענות מטענות שונות, ועד היום לא הצליחה שום טענה להרגיז אותי כפי שהצליחה לעשות זאת הטענה הצבועה שלך.

מיכאל ברזיהר (המערך):
אני שמח שמשוהו מרגיז אותך.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
כי צביעות כזאת — שאתה תעמוד כאן, ובמקום להפנות אצבע מאשימה אל האוצר, הפוגע בילדים האלה, באומללים האלה — — —

אלי דיין (המערך):
יש אחריות קולקטיבית.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
— אתה מפנה את האצבע המאשימה כלפי משרד העבודה והרווחה.

מיכאל ברזיהר (המערך):
זה בתחום האחריות שלך. אתה אחראי לילדים האלה. לא אכפת לך מה קורה לילדים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
כוודאי.

לא התרעמתי על הטענות שעלו כאן. התרעמתי על כך שהאצבע המאשימה מופנית אלינו. אם היא היתה מופנית אל הממשלה כולה — נוחא. אבל עומד כאן חבר הכנסת בר-זהר ומוצא את הכתובת לאשמה: משרד העבודה והרווחה. אפשר לחשוב שאנחנו, על-פי מדיניות, החלטנו להוציא את הילדים האלה החוצה. חס וחלילה.

מיכאל בר-זהר (המערך):
חתמתם על הסכם עם האוצר על הוצאת 500 ילדים? חתמתם או לא חתמתם?

אלי דיין (המערך):
חתמו.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
כרצוני לציין שיש — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):
חתמתם או לא חתמתם? אני מבקש תשובה על השאלה הזאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
השאלה שלך נקלטה ונרשמה.

מיכאל בר-זהר (המערך):
אבל הוא נמנע בכוונה מלהשיב עליה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
איש לא יכתיב לו מה הוא ישיב.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אילו הקשיב חבר הכנסת בר-זהר לדברי — קודם אמרתי שאנחנו חתמנו. זה כבר נאמר בדברי, זה רשום בפרוטוקול. באמת, אני מציע לך שתתייחס קצת יותר כרצינות לכנסת.

מיכאל בר-זהר (המערך):
זה מה שרציתי לשמוע, זאת הנקודה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
אני מבקש לציין, כי הפיקוח והטיפול בכ-400 משפחות שיש בהן כ-2,000 ילדים, אלה משפחות האומנה, היו והינם באחריות המחלקת לשירותים חברתיים, ואנו ממשיכים לטפל בילדים האלה כבעבר. יש לזכור, שלמרות הקיצוצים שהיו אנחנו הרחבנו את המסגרות של מועדוניות, משפחתונים, אומנה יומית ועוד. מסגרות אלה נותנות היום לילדים ארוחה חמה, עזרה בהכנת שיעורים ופעולות העשרה עד הערב. אין זה פותר את בעיית הילדים שבמסודות, אבל זה נותן ככל זאת לילדים במצב פחות קשה יחסית פתרונות שהם יכולים לעמוד בהם. אנחנו ממשיכים ונמשיך לטפל בילדים אלה.

עם זאת, אנחנו ננסה לתגבר את הרשויות המקומיות עוד ב-25 תקנים, כפי שהחליט המשרד, כדי לייעל את הטיפול והפיקוח, במקום הפעלת מנחים בחוזים מיוחדים, כפי שזה נעשה עד היום בצורה מסודרת.

לסיכום, חברי הכנסת: משרד העבודה והרווחה החליט לתת השנה עדיפות לטיפול באוכלוסיית ילדים נזקקים, ועדיפות זו תקבל ביטוי ממשי בתקציב 1990. נושא הילדים לא ירד מסדר-יומנו. הילדים האלה לא זו בלבד שהם עתידה של מדינת ישראל, הם גם החוליה החלשה ביותר. צדק חבר הכנסת לוי בדבריו: אותם ילדים שאחרי צו של בית-משפט צריכים

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אני אומר את האמת בכנסת הזאת, כפי שחייבים לעשות תמיד, והאמת היא — וחייבים לומר אותה — שמשרד האוצר הוא האחראי לכל ילד מבין 500 הילדים האלה, הנמצאים מחוץ למסדות —

מיכאל בר-זהר (המערך):
הוא אחראי לכול.

אלי דיין (המערך):
אחראי לכול.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
— מהראשון ועד האחרון, ואנחנו נעשה הכול — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):
איפה הייתם כאשר התעוררה הבעיה? שלושה חודשים צריך לטפל — — — איפה היית?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ידידי, אני יכול לרחוץ בניקיון כפי ולומר, שאז לא הייתי במשרד העבודה והרווחה. לא אומר זאת. אני אומר כאן: אני אנהל מאבק ציבורי, ואני מקווה להסתייע גם כך, כדי לתקן את העיוות שהאוצר יצר על-ידי הקיצוץ שהוא עשה בתקציב. אעשה הכול כדי לתקן את העיוות שהאוצר יצר כאן על-ידי הקיצוץ שהוא עשה בתקציב.

מיכאל בר-זהר (המערך):
יפה מצדך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני השר, חבר הכנסת חגי מירום רוצה לשאול אותך שאלה. אתה מסכים?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ברצון.

חגי מירום (המערך):
אני רוצה להעמיד את הדברים באור שונה: הרי אין כמעט דבר שאינו קשור בכסף, וכשר, אין קל מלבוא ולעמוד כאן, וכמעט בכל דבר ועניין לומר: תפנו לשר האוצר, הוא שר ממפלגתכם. השאלה היא לא מה אחריותו של שר האוצר — יש לו אחריות כעניין הזה, אין בכך כל ספק — השאלה היא איזו הצעה אתה, כשר הממונה, מציע לנו כדי שנפתור את העניין.

היו"ר מ' וירשובסקי:
השאלה כרוכה. אדוני השר, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
חבר הכנסת מירום, אני חושב שהצגתי פה הצעה ברורה מאוד בהקשר זה, ואמרתי שאנחנו מנהלים היום מאבק קשה עם האוצר בנושא התקציבי למטרות אלה.

אלי דיין (המערך):
גם אנחנו.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
ואני מצפה שחברי הכנסת יעמדו לימין משרד העבודה והרווחה ולימיני ולימין אלה המטפלים בנושא, כדי להשיג את המטרה הזאת ולתקן את העיוות.

חגי מירום (המערך):
הכנתם לך תוכנית?

אלי דיין (המערך):
בסדר. אני רוצה לנמק את הצעתי להסיר מסדר-היום את הצעת חבר הכנסת יצחק לוי.

אני חושב שמלא-מקום שר העבודה והרווחה, במקום לענות על נושא הענייני, שהועלה בטוב טעם, מתוך דאגה כנה ובלוויית נתונים, על-ידי חבר הכנסת בר-זהר, יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, שלמד וחקר את הנושא הזה, על תוצאותיו החברתיות החמורות, בחר להתנפל על חבר כנסת ולחקוף שר אוצר ממפלגתו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
זה לא שייך לעניין.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך. אני קובע אין תתנהל הישיבה.

אלי דיין (המערך):
השר מילוא השתמש במלים שלא היה להן מקום. כגון: "מתבייש לך", "מפוקפק להיות ידיך" ועוד.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אך למה אתה מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי? תסביר לי.

אלי דיין (המערך):
במקום להתמודד עם ההצעה שהועלתה על-ידי חבר הכנסת בר-זהר, בחר השר מילוא להתנהג כך. אני מציע לשר להתחיל להתייחס לכעיות עניינית, או לפנות את מקומו לשר עבודה אחר בפועל, שימלא את תפקידו ויאבק בממשלה, ולא יבוא הנגה לתחקוף חברי כנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה מציע? אתה הצעת הצעה מסוימת?

ראובן ריבלין (הליכוד):
ההצעה שלך היא להעביר את השר רוני מילוא מתפקידו?

אלי דיין (המערך):
גם זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, חבר הכנסת חגי מירום, להצעה אחרת.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה לא הגון שאתה נותן לשני חברים מאותה סיעה להציע הצעות אחרות.

חגי מירום (המערך):
זה התקנון. אין כאן שאלה קואליציונית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה רוצה להציע, חבר הכנסת איתן?

מיכאל איתן (הליכוד):
אני ביקשתי רשות להציע הצעה אחרת.

חגי מירום (המערך):
אלה הכללים, אני מצטער. לא יכולות להיות חלוקות כאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה רוצה להציע?

לחזור לאותם בחים שהצו הזה בא להוציאם מהם — הילדים האלה, או לנו אם נצטרך לשלוח אותם בחזרה לבתי-הספר. את הבעיה הזאת אנחנו חייבים לפתור. מבחינת התפיסה שלי, אותם 250 שדוכר בהם השנה ואותם 250 של השנה הבאה חייבים להישאר במסגרת המוסדות, וחייבים למצוא להם פתרונות.

הייתי מציע לחבר הכנסת בר-זהר, במסגרת ועדת החינוך שהוא עומד בראשה, לרון מחדש גם בנושא מחלקת עליית-הנוער והילדים במוסדות שלה. בעבר התקיים על כך דיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, וכראי לרון בנושא הזה מחדש, כדי לנסות למצוא פתרון קונסטרוקטיבי.

ידידי חברי הכנסת, אני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת לוי לוועדת העבודה והרווחה ולהסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת לוי, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן, אדוני, לוועדת העבודה והרווחה.

מיכאל בר-זהר (המערך):
אני מציע: ועדה משותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אם כן, זה יעבור לוועדת הכנסת, והיא תקבע.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
האם שמע היושב-ראש את הצעתו?

היו"ר מ' וירשובסקי:
הצעתך היתה להעביר את הצעתו של חבר הכנסת לוי לוועדה ולהסיר את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל בר-זהר. לכן שאלתי את חבר הכנסת לוי ולא שאלתי את חבר הכנסת בר-זהר.

מיכאל בר-זהר (המערך):
אולי אני לא מסכים?

אלי דיין (המערך):
הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה יכול לבקש רק להעביר לוועדה את ההצעה של חבר הכנסת בר-זהר.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
או להסיר את ההצעה שלי.

אלי דיין (המערך):
אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי מסדר-היום של הכנסת ולקבל את הצעתו של חבר הכנסת מיכאל בר-זהר.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אתה לא יכול להציע שתי הצעות.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אתה לא יכול להציע שני דברים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה יכול להציע רק הצעה אחת.

— אין נמנעים
ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' בריזהר לוועדה שתקבע ועדת
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בקולות של 10 נגד 8, ללא נמנעים, הועברה הצעתו של
חבר הכנסת בריזהר לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.

מיכאל בריזהר (המערך):
יפה מאוד, חברת הכנסת שרה דורון, את הצבעת נגד? יפה
מצדך, יושבת-ראש הקואליציה.

שרה דורון (הליכוד):
ההצבעה לפי הצעת השר.

חגי מירום (המערך):
השר כועס — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנו ניגשים עכשיו להצבעה על הצעתו של
חבר הכנסת יצחק לוי. השר הציע להעבירה לוועדה, וחבר
הכנסת אלי דיין הציע להסירה מסדר-היום. מי שהוא כעד
ההצעה להעביר לוועדה, יצביע כעד. מי שהוא כעד ההצעה
להסיר מסדר-היום, יצביע נגד. זו הצבעה מס' 5.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 17

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת יצ' לוי לדיון בוועדה שתקבע ועדת
הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בקולות 17 חברי הכנסת, ללא מתנגדים ובהימנעות של
אחד, הועברה גם הצעתו של חבר הכנסת יצחק לוי לוועדה
אשר תיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ח. הצעות לסדר-היום

שכיתת מורים בכאר-שבע

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, יש להדגיש
שעל-פי ההלכה רשאים איגודים מקצועיים לאחוז בנושק
השכיתת לשם תוספת שכר או להקלת תנאי העבודה, כמבואר
במסכת בבא בתרא: "רשאים בני העיר להתנות על המידות ועל
השערים ועל שכר הפועלים ולהסיע על קצתן", דהיינו לקנוס
את העובר על קצת דבריהם, ונפסקו הדברים להלכה
בשולחן-ערוך. ובשאלות ותשובות הרשב"א נכתב, שאם
הסכימו כל בני מלאכה אחת שבעיר, כגון טכאים, צבעים,
ספנים וכיוצא בהם, כעניין מלאכתם בהסכמה אחת לפי מה
שייראה בעיניהם, הרי היא קיימת כדין התורה, ויכולים לענוש

מיכאל איתן (הליכוד):
אני רוצה להציע להעביר לוועדה את הצעתו של חבר
הכנסת מיכאל בריזהר.

חגי מירום (המערך):
רגע, אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי ראשון.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מבקש להעביר לוועדה את הצעתו של חבר הכנסת
בריזהר. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, בזה סיימנו. חבר הכנסת בריזהר, האם אתה
מוכן שהצעתך תועבר לוועדה שוועדת הכנסת תקבע?

מיכאל בריזהר (המערך):
כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו נצביע בנפרד על שתי ההצעות.
תחילה, על הצעתו של חבר הכנסת בריזהר. יש הצעה של השר
מילוא להסיר את הנושא מסדר-היום ויש הצעה להעביר את
הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. רבותי, נא להצביע. מי
שהוא כעד העברת הנושא לוועדה יצביע כעד, מי שהוא כעד
הסרת ההצעה יצביע נגד.

ראובן ריבלין (הליכוד):
על איזו הצעה אנחנו מצביעים?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אמרת, על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל בריזהר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:
בעד ונגד מה אנחנו מצביעים?

היו"ר מ' וירשובסקי:
מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה, ומי
בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום? זו הצבעה מס' 4.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — 10

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 8

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנו ניגשים לנושא הבא: שכיתת מורים בכאר-שבע,
הצעות לסדר-היום מס' 2042 ו-2056. רשות הדיבור לחבר
הכנסת אריה גמליאל, בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):
השכיתת נגמרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אנוס על-פי סדר-היום.

בבקשה, חבר הכנסת גמליאל.

בפרט, ושל הנגב בכלל. יש לדאוג להפניית גלי העלייה גם לבאר-שבע, ועלידי כך להביא לכניית העיר ולהרחבתה.

כמו כן אני פונה בזאת לידידי יושב-ראש הכנסת, לקיים סיור בכירת הנגב ובנגב, בדומה לסיור שהתקיים בצפון-הארץ, ואני מבקש להפנות את הבקשה הזאת ליושב-ראש הכנסת באופן מיוחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אתה מבקש לקיים דיון בנושא, כן?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה באמת נוהג טוב לומר: כנסת נכבדה, ולא חברי כנסת נכבדים, כי לפעמים אין למי להגיד זאת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה יותר מדויק.

ראובן ריבלין (הליכוד):

זה המקור של הביטוי.

שר הפנים א' דרעי:

לפני שאחייח לנושא שהועלה כאן היום, שביחת המורים בבאר-שבע, או המצוקה של באר-שבע, חשוב להדגיש, בעיקר כתשובה על שאלתו של חבר הכנסת ריבלין, אם כל כך טוב, למה כל כך רע: בתחילת כהונתו, כשראש העיר קיבל את העירייה הזאת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אדוני השר, נדמה לי שצריך להגיד: ראש העירייה, ואתה כתור שר הפנים צריך לדייק.

אלי דיין (המערך):

אפשר לומר גם ראש העיר. יש מחלוקת בעניין זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא יכולה להיות מחלוקת, מפני שבפקודת העיריות מדובר על ראש העירייה. במסיבה פרטית השר יכול לקרוא לו כפי שהוא רוצה, אבל כאן הייתי מציע לו לדייק ולקרוא לו: ראש העירייה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא עוד פילולוגיה. היתה הערה וזהו. בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:

בבאר-שבע יש בעיות יותר קשות. ראש הרשות, ואני חושב שאני מדייק עכשיו, קיבל קופת עיר עם — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

זה לא מדויק לומר "ראש הרשות", שכן אישרת בעיריות רשויות שאינן רשות העירייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, התלוצצנו, היו הערות, אבל מספיק עם הבדיחות להיום.

כל העובר על הסכמתם כראות עיניהם, שכל חבורה במקצוע אחד הרי הם כעיר בפני עצמה. הדברים הללו הובאו ונפסקו להלכה בשאלות ותשובות "יחווה דעת" למרן הראשון-לציון הגאון רבי עובדיה יוסף שליט"א. וסיכם: "ומכאן שמנהג המדינה שנהגו לאחוז בנשק השביתה במפעלים ובמוסדות הרשות, יש להם על מה שיסמוכו".

אולם, הרב עובדיה יוסף שליט"א הגביל עניין זה, שבדברים שיש בהם חשש פיקוח נפש, כגון כתי-חולים, אין היתר לשבות. וכן כשזה נוגע להשבתת תלמודי תורה, השכיחה אסורה, שאין העולם מתקיים אלא בהביל פיהם של תינוקות של בית-רבן.

אני מוכרח לציין ולהדגיש, כי בחינוך החרדי אין מושג של שביחות מחמת תביעות שכר, כי החינוך הוא ערך עליון, העומד למעלה מענייני שכר ותנאי עבודה. הילדים מתחנכים לאור תפיסה זו והם מבינים שהחינוך והלימוד הם ערך מרכזי בחיים. לעומת זאת, בחינוך הכללי, שבו מתקיימות שביחות חדשות לבקרים, ערך החינוך והלימוד יורדים, וגם מעמדם של המורים מתערער, כאנשים שכל עניינם ומעיינם הוא תנאי השכר ולא אכפת להם הרס החינוך, ההפסד והפיגור בלימודים.

אשר לענייננו, שביחת עובדי העירייה וגרירת המורים להשתתף בשכיחה זו — היתה זאת פזיונות יתר וניצול התלמידים כבני ערובה כדי לפתור את בעיית עובדי העירייה. אני רוצה לציין, כי הנהלת עיריית באר-שבע, כראשות ראש העיר יצחק רגר, כאשר נכנסה לתפקידה, מצאה חוב כבד של 160 מיליון שקל, ולמרות כל הניסיונות לשלם חלק מן החובות ולהתייעל על-ידי פיטורי עובדים, לא הצליחה העירייה לצאת מן הסכך ומכאיר עמיקתא שאליה הידרדרה העירייה. זאת, עד שבא כבוד שר הפנים הרב אריה דרעי שליט"א והצליח כתבונה ובכשרון למצוא את הדרך לפתור את מצוקת העירייה.

בשיחה שהיתה לי עם ראש העיר, מר יצחק רגר, שיבח האחרון רבות את שר הפנים על הסיוע הרב שהגיע לעירייה ועל רגישותו המיוחדת לבעיותיה של בירת הנגב, והכריז בשמו ובשם הנהלת העירייה על הערכתו המרובה לכבוד שר הפנים על כל פעליו המרובים למען בירת הנגב. במיוחד כאשר לאור רגישותו הרבה, הכניס את עיריית באר-שבע להסדר חובות עם הבנקים, בין הרשויות הראשונות במדינה, כדי לפתור את בעיותיהם במהירות וביעילות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם כל כך טוב, למה כל כך רע?

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ידוע לי, כי כבר לפני כמה חודשים יכול היה הסדר זה לצאת לדרך ולפתור את בעיות הרשויות המקומיות, אולם יש עיכובים על-ידי הבנקים, והדברים צריכים להסתדר בזמן הקרוב. מכל מקום, כבוד שר הפנים פתר את בעיית השכר של עובדי העירייה במהירות וגרם לסיום מהיר של השכיחה. כדרכו בקודש, במהירות וביעילות, שהן סמל ודוגמה לחריצותו וליעילותו של כבוד שר הפנים.

לדעתי, השכיחה היתה חפזה, במיוחד כאשר ראש העיר נסע לחוץ-לארץ כדי להשיג משקיעים, כדי לפתח את העיר ולדאוג לשגשוגה, והוא נאלץ לקטוע את ביקורו בגלל השכיחה ולחזור מייד לעירו.

באר-שבע היא בירת הנגב, וכאיש הנגב אני חושב שצריכים לתת את הדעת על פיתוחה וחזקתה של בירת הנגב

הטוב נשאים בנגב, אבל עוזבים את באר-שבע. זה המצב שהיה בתחילת הקדנציה.

בחודשים הראשונים ניסנו, קודם כול, לעשות סדר בחשבונות, ולזכותם של ראש העירייה וחברי העירייה, הם הבינו שחייבים ללכת לתוכנית הבראה קשה מאוד. במשך חודשים, ימים ולילות, עשו סדר בכספים, ניסו להחזיר את הסדר בנושא גביית הארנונה. קודם כול נדע את הבעיה ואת היקפה. לאחר מכן נראה מה הפתרון.

יחד עם מאמצי העירייה ניסנו אנחנו במשרד הפנים לעניין את האוצר, את משרדי הממשלה השונים, בעשיית מאמץ מיוחד, אפילו חרדי-פעמי, כדי לפתור את הבעיות של עיריית באר-שבע, בין בנושא הפיתוח, בין בנושא כיסוי הגירעון. לצערי הרב, המאמץ הזה לא הצליח. לכן אולי באר-שבע היתה הגורם המכריע. היו עוד גורמים, רשויות אחרות, אבל באר-שבע חיזקה אצלנו את התחושה, שהפתרון הטוב ביותר חייב להיות פתרון ארוך טווח, פתרון יסודי.

הלכנו לפתרון של ההסדר עם הבנקים, ובאר-שבע היא המודל הטוב ביותר להצלחתו של הסדר כזה — ללא משאכים של הממשלה, ללא הוספת עול על הציבור, נותן ההסדר פתרון נאות וארוך טווח לבאר-שבע.

אמרתי שהבעיה הראשונה בבאר-שבע היתה לתת פתרון לגירעון של 50 — 55 מיליון שקל. עליי ההסדר עם הבנקים, מה שכבר נמצא כהלוואות לזמן קצר יתפרס על 15 שנה, עם ריבית נמוכה, עם לוח סילוקין טוב, כדי שהנצל על העירייה יהיה נמוך. הרשות תקבל אשראי חדש, כדי לשלם לספקים ולזכאים, וכך תוכל העירייה לסלק את חובותיה ולתפקד.

לגבי הקטע השני — בגלל העדר הכנסות ומשום שמשרדי הממשלה השונים, משרד החינוך והתברות ומשרדים אחרים, אינם מעבירים את מלוא ההשתתפות, עיריית באר-שבע נמצאת בגירעון תפעולי של 11 — 12 — 13 מיליון שקל. לאחר תוכנית ההבראה ולאחר פיתרון של מאות עובדים, ועוד מעט אתייחס לקטע הזה. ברור שלפתור רק את הגירעון של באר-שבע בלי לטפל בגירעון התפעולי — פירוש הדבר, שבתוך שנה-שנתיים תחזור באר-שבע לאותה רמת גירעון.

לכן ההסדר אומר, שאותם 160 מיליון שקל, שהרב גמליאל הזכיר, שהם החוב המוסדר של באר-שבע, שבגיניו היא משלמת סכום שנתי של קרוב ל-30 מיליון שקל כפירעון מלוות — סכום זה של 160 מיליון שקל ימוחזר לחקופה של עד 22 שנה, ואז נטל ההוצאה — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

שר הפנים א' דרעי:
כ-5.85% ריבית, באותם תנאים של אשראי.

ראובן ריבלין (הליכוד):
כמה זה יוצא לבאר-שבע קרן פלוס ריבית?

שר הפנים א' דרעי:
דקה אחת. עליי הורדת נטל פירעון המלוות בהוצאה, בסכום של למעלה מ-50%, נשאר לבאר-שבע, עליי הקטנת ההוצאה, גם כסף לתשלום ההלוואה החדשה של 50 מיליון השקל וגם לחשולם הגירעון התפעולי כמלואו, וכל שנה שעוברת, החיסכון גדל עוד יותר. כי פירעון המלוות הולך ויורד. זה נותן למעשה פתרון בצד התקציב הרגיל, פתרון ארוך טווח ונאות לבאר-שבע. הוא לא מתייחס לבעיות הפיתוח

ראובן ריבלין (הליכוד):
זאת לא בדיחה, אדוני. זה מעציב.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זה נושא רציני וחשוב. אני מבקש.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, זאת הכנה של חבר הכנסת רובי ריבלין להיות כתב ב"קול-ישראל".

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, די עם ההתבדחויות, כי הנושא רציני והשר רוצה להשיב באופן רציני.

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — — אתם השתגעעתם לגמרי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רובי ריבלין, לא אתן יותר: אני לא מתלוצץ עכשיו. אני מבקש שיהיה שקט.

אלי דיין (המערך):
חבר הכנסת ריבלין, לא את רשימת הליכוד, את שרי הליכוד.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אתם רוצים שאני אנעל את הדיון, או שאתם רוצים דיון רציני בנושא? בבקשה, אדוני השר.

שר הפנים א' דרעי:
מצב הקופה של עיריית באר-שבע בתחילת הקדנציה היה: גירעון מצטבר של כ-55 מיליון שקל, שחלק גדול ממנו נמצא כהלוואות לזמן קצר בבנקים, עם ריבית גבוהה מאוד, הלוואות לא מוסדרות, סכום די גדול של קרוב ל-20 מיליון שקל — חוב למס הכנסה, והשאר ספקים וזכאים.

חוץ מזה, חבר הכנסת הרב גמליאל הזכיר סכום של 160 מיליון שקל. זה לא חוב שעיריית באר-שבע אמורה לפתור אותו. אלה הלוואות שעיריית באר-שבע לקחה בשנים האחרונות לצורכי פיתוח וכיסוי גירעון, והחוב הזה מוסדר. הוא לא מעיק על העירייה. לא זה החוב המטריד את העירייה, כיוון שהעירייה צריכה לשלם כל שנה, והנושא הזה מוסדר.

אומנם נטל פירעון המלוות בבאר-שבע, המגיע ל-25% ומעלה, מתבטא בסכום די גדול, וזה מגדיל את ההוצאה של עיריית באר-שבע. לצערי הרב, עם כל חשיבותה של באר-שבע ועם כל ההצהרות היפות הנשמעות כל יום: בירת הנגב, הנגב, האידיאל הגדול של הציונות, של מדינת ישראל, בשנים האחרונות עיריית באר-שבע אינה מקבלת את הסיוע המגיע לה, אפשר להגיד מכל משרד הממשלה — לא בנושא החינוך ולא בנושאים אחרים. מי שביקר בעיריית באר-שבע ודאי ראה את מבני החינוך הצרפתיים.

אלי דיין (המערך):
פיר.

שר הפנים א' דרעי:
פיר.

בנושא התעשייה, רק בזמן האחרון אני שומע על פתרון של אזור פיתוח א'. יש שם מאות דירות הזקוקות לשיפוץ. יש נהירה של בדואים, הקונים דירות במחיר טוב ונכנסים לבאר-שבע, ויש נשירה גדולה של האוכלוסייה החזקה של באר-שבע, הנוהרת לערי הלוויין מסביב לבאר-שבע. במקרה

שר הפנים א' דרעי:
אני מציע לחבר הכנסת גמליאל להסתפק בדברי התשובה שלי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת גמליאל, האם אתה מסתפק בתשובת השר?
אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

ראובן ריבלין (הליכוד):
יש לי הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
הצעה אחרת אפשר להציע כאשר יש הצעה. כרגע אין הצעה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אני רוצה לשאול את השר שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
השר כבר יד מהבמה, ואי-אפשר לשאול אותו שאלה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, באר-שבע חשובה מכדי שהדיון בה יסתיים כך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מאמין לך, שבאר-שבע חשובה לך ולכולנו, אבל עלי — — —

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
ההצעה היתה בעקבות השביתה בבתי-הספר שם. השביתה חוסלה בינתיים.

ראובן ריבלין (הליכוד):
בעוד חודש תהיה שם שביתה נוספת.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אז תעלה את הנושא לדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פנחסי, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת ריבלין. חבר הכנסת ריבלין, אני קורא אותך לסדר. עוד לא קרה שאקרא חבר כנסת לסדר, אני משתדל לנהל את הישיבה כלי לעשות זאת, אבל זה פשוט בלתי-אפשרי. היתה הצעה, המציע הסכים להסתפק בתשובת השר, ובוזה נגמר הדיון. אתה יכול לנהל בחוץ כל ויכוח שאתה רוצה.

והתשתית הקשות של באר-שבע, אלא כולו מופנה לתוכנית ההבראה שאליה חותרת העירייה, אם אכן תעמוד בה.

אני חייב לציין כמה דברים. תוכנית הבראה קל יותר לעשות כשיש לך יישוב הדעת, כשאתה במצב שבו אתה יכול לחשוב ולהכין תוכנית לטווח ארוך ולטווח קצר, לקבוע את העדיפויות וכיצד אתה הולך להכין את תוכנית ההבראה. קשה מאוד להכין תוכנית הבראה כשאין לך כסף לשלם משכורות. איך חפטר עובדים ואיך חצמצם פעולות כשאין לך כסף אפילו לפינוי אשפה? אף-על-פי-כן, ראש העירייה, סגניו וצוות עובדיו עשו מאמץ עליון, מאמץ אדיר ממש, כדי לפתור את בעיית הסכמי השכר החריגים שהיו בבאר-שבע, על אף הקושי שבהתמודדות עם ועד העובדים. העירייה הולכת בדרך של פיטורי מאות עובדים, של צמצום המערכת.

אם אכן תיישם העירייה את תוכנית ההבראה, יחד עם ההסדר הנכנס עכשיו לחוקפו, ב-1 ביולי 1989 נכנס פירעון המלוות שלה להסדר, והיא לא אמורה להחזיר את המלוות. הבעיה המעיקה ביותר על באר-שבע היא זו של האשראי הנוסף שהיא אמורה לקבל מהבנקים כדי לכסות את חובותיה לספקים ולזכאים. עיריית באר-שבע קיבלה את רוב הכסף, והסכום האחרון, שלפעמים הוא גם הכי קשה מפני שאתה סוחב אותו כבר זמן רב, היה אמור להתקבל בימים האחרונים מבנק הפועלים, אבל בגלל עיכוב של המחאה בלתי-חוזרת שהחשב הכללי היה אמור לחתום עליה, הוא טרם נתקבל.

אני מקווה, שבכל זאת בא היום העניין על פתורנו, כי אני יודע שהחשב הכללי עשה היום מאמץ גדול כדי לסיים את העניין. מכל מקום ברור, שבאר-שבע תקבל את הסכום החסר, ואז תוכל לסיים את שנת התקציב ללא גירעון ולהתחיל את שנת התקציב הבאה עם תקציב מאוזן. אז יוכל משרד הפנים לרכז את עיקר המאמץ שלו בהשקעות בנושא הפיתוח בבאר-שבע. כבר התחלנו בזה והקצבנו סכומים, ואני שמח שמשרד השיכון, יחד עם העירייה ועם הסוכנות, הכין ספר עב כרס עם תוכניות מפורטות, בציון ההשתתפות של משרדי הממשלה השונים.

לפני שבועיים הביא אלי ראש העיר משלחת של הקהילה היהודית בקנדה המאמצת את באר-שבע. ראיתי לפני אנשים חמים מאוד, שבאר-שבע קרובה מאוד ללבם. גם הם שמחו לשמוע, שהממשלה ומשרד הפנים עושים מאמצים גדולים לעזור לבאר-שבע.

אני מקווה מאוד, שכל הדברים שאמרתי אכן יביאו סוף-סוף את באר-שבע למצב, שבו היא תתחיל לעבוד על דברים מהותיים יותר, אמיתיים יותר, ולא תתעסק כל היום עם חובות. אז נוכל גם לפתח את העיר, לפתח את התעשייה ולקלוט עלייה, כדי שבאר-שבע אכן תהיה בירת הנגב, על כל המשתמע מכך. תורה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה מציע, אדוני השר?

ט. הצעה לסדר-היום מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים

שלמה הלל (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כפי שנאמר: למען ירושלים לא אחשה; ואף כי השעה מאוחרת והנושא ידוע, דומני שחובה עלינו לחזור ולהעלות את נושא ירושלים על ראש כל שמחותינו ובראש דאגותינו, ואולי במיוחד בימים אלה, כאשר גדל הסיכוי להתחלתו של תהליך מדיני

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא — הצעה לסדר-היום מס' 1997 מאת חבר הכנסת שלמה הלל, בנושא: מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים. זה נושא שבוודאי מעניין אותך, חבר הכנסת ריבלין. בבקשה, חבר הכנסת שלמה הלל.

לא היו בידיהם לא תוכניות, לא מחשבות, לא הכנת דעת קהל לקראת זה שאנחנו נעמוד על כך שאחוזים כאלה או אחרים מתוך סיני יישארו בידינו, כהיותם חשוכים לביטחונה של ישראל — —

מיכאל איתן (הליכוד):
אתה טועה.

שלמה הלל (המערך):

— — וכל העיקרון של "הכול או לא כלום" נגמר לנגד עינינו בלא כלום.

אני חרד חרדה גדולה, שמא אנחנו נכנסים עכשיו לתחילתו של משא־ומתן ואין אנחנו מבטאים ואין אנחנו מבהירים, כי יש דברים שעליהם מתכוונים כולנו, כל חלקי הבית הזה, בודאי רובו של הבית ושל העם, לעמוד עמידה עיקשת. על הנושא של ירושלים לא זו בלבד שאנחנו מתכוונים לעמוד עמידה עיקשת, אלא כלה ונחרצה מעמנו, ולטובה נגזר דינה של ירושלים, שהיא חלק ממדינת ישראל וכריכוניה, בירת ישראל.

ואם אין אנחנו מבהירים את הדברים האלה היום, ואנחנו שומעים רק מהצד השני על העניין של ירושלים, אנחנו נותנים ביטוי — אנחנו עלולים למצוא את עצמנו בתהליך הזה שאני מכרך עליו, נמצאים דנים במשא־ומתן על גורלה של ירושלים, וכולנו רוצים כי לא כך יהיה הדבר.

חברי הכנסת, אדוני היושב־ראש, כל העניין של המשא־ומתן וכל העניין של הסדר השלום יעמוד וייופול על העניין של ירושלים. אם אנחנו נעמוד על העניין של ירושלים — השגנו את ההישג המשמעותי ביותר, שתהיינה לו השלכות גם בתחומים אחרים. אם אנחנו לא נעמוד על העניין של ירושלים — נמצא את עצמנו לוקים בכך, שהעניין של ירושלים דינו כדין כל יתר השטחים.

היור' מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין מבקש לשאול אותך.

שלמה הלל (המערך):

אני מבקש, תן לי קודם להרצות את הדברים. לאחר מכן לא אתנגד לענות.

מהי המציאות? אנחנו רוצים כיום לחדד את התודעה בעולם, כי ירושלים היא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, בירת ישראל בריבונות ישראל. כל אחד בא ורואה. הלוואי כל מי שבא לארץ, לאו דווקא הולך למחנה הפליטים בלאטה, אפילו לא לרצועת־עזה. אבל, אין אדם שבא לארץ, יהודי ולא־יהודי, שאינו בא לירושלים. ומה שקורה בירושלים הוא חלון הראווה המובהק ביותר של מה שאנחנו מציגים גם בפני היהודים וגם בפני העולם. כאשר קודם לכן היו באים אנשים לירושלים, התפארנו, ובצדק: איחדנו את ירושלים, החיים הם כתקנם, אין בעיה, אין פוצה פה ואין צווחה. לקחנו את האנשים שבאו בחצות הלילה במופגן: בואו תטיילו אתנו בחוצות ירושלים. יש כאן ביטחון יותר מבכל מקום אחר בעולם. ואכן, לאט לאט חיוקנו את התודעה אצלם, אצל האו־חמים שלנו, יהודים וגויים כאחד, כי אכן הצלחנו לאחד את ירושלים ולשלב אותה, כדי שהיא תהיה עיר אחת, שלמה ובטוחה.

כרגע, מי שבא לירושלים רואה תמונה הפוכה, רואה ירושלים שהיא, למעשה, בפועל, די מחולקת, כדי שלא לומר יותר מכך. הוא רואה ירושלים שהיא עיר רפאים, סגורה ומסוגרת. אני יודע שכמה תיירים מבקרים בשעות שמוחר

שמשמעותו, אם אומנם יתממש, היא כי אנחנו מוכנים להיכנס למשא־ומתן ולהגיע לפתרון. שמשמעות הדברים יהיה בנוי על נכונות לויתורים, מטבע הדברים יהיה בנוי על נכונות לפשרה.

הרי אין בר־דעת היכול להעלות על דעתו, שאנחנו עושים את כל המהלכים האלה ואומרים שאנחנו רוצים שיהיו בחירות כשטחים המוחזקים, ואחרי מאמצים רבים אכן נצליח בכך ובחירות תתקיימנה ותיבחר נציגות של חושבי השטחים — רק על־מנת שאנחנו נפגוש אותם ונאמר להם: ברוכים הבאים, אנחנו מברכים אתכם על שנבחרתם, ועכשיו תוכלו לחזור אל הציבור שלכם ולומר לו שאנחנו לא מוכנים לוותר על דבר וחצי דבר. בשביל לעשות זאת אין אנו צריכים לקיים בחירות. בשביל זה לא צריך לעשות שום מאמץ ושום משא־ומתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

ויתורים יכולים להיות גם לא־טריטוריאליים.

שלמה הלל (המערך):

יכול להיות. ברגע שיש נכונות להיכנס לויתורים, ואפילו אתה מבין שפה מדובר בויתורים, אתה יכול להתחיל בויתורים אלה ובויתורים אחרים. על כך בדיוק אני מדבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

יהיה משא־ומתן.

שלמה הלל (המערך):

בדיוק כך. אני רוצה להגיע לזה.

אם כן, ברור גם לך, וטוב שאתה אומר זאת, שכל משא־ומתן יש נכונות א־פריורי להיכנס לויתורים, שהרי אלמלא: כן לא היה טעם לומר להם לקיים בחירות כדי שתהיה להם נציגות, ואז נאמר להם שאיננו מוכנים כלל לוותר. אם יהיו ויתורים כאלה או אחרים, זאת עוד נראה.

הדעת נותנת, שכרגע שמשמלת ישראל, על כל מרכיביה, אומרת שאנחנו מוכנים להיכנס לדיאלוג ולמשא־ומתן, הרי זה על־מנת למצוא פתרון של פשרה, המבוסס על ויתורים אלה או אחרים. אני מצדיק את שרי החישובים מבחינתם, אם הם מודאגים מהמהלך הזה. אני מכרך על המהלך הזה ואני חושב שהם צודקים. משום שכבוד לכל בר־דעת, שאם אתה נכנס למהלך הזה, הרי זה על־מנת לחפש פתרון הבנוי על משא־ומתן.

מאחר שכן, אני חושב, אדוני היושב־ראש ומכובדי חברי הכנסת, שהגיעה העת לא רק לומר שאנחנו מוכנים להיכנס למשא־ומתן ולחפש פתרון של הפשרה הטובה ביותר שאנחנו יכולים להשיג, אלא הגיע הזמן שאנחנו נאמר גם לעצמנו וגם לזולתנו, נאמר לידידינו ונאמר גם לערבים על מה אין אנחנו מתכוונים להיכנס למשא־ומתן.

אם לא נהיה מוכנים, אם לא נכין את דעת הקהל בעולם ואת דעת הקהל בישראל ולא נסביר את העניין היטב ומראש לאלה שאחם אנחנו מוכנים להיכנס למשא־ומתן, א־אז יקרה אחד משני דברים, ושניהם רעות גדולות. האפשרות האחת היא, שאומנם אנחנו נעשה את התהליך ואת המאמץ ובחירות תתקיימנה, וכאשר נגיד להם או שאין לנו שום נכונות לוותר על כלום, גם לא יקרה כלום; האפשרות השנייה — שיקרה לנו מה שקרה בסני: כי בסני התנהל משא־ומתן על־ידי אלה שאמרו שאין מקום לפשרות. הם טענו נגדנו על שאנחנו אמרנו שבמסגרת של הסכם שלום נהיה מוכנים לוותר על חלק גדול מסני, על מרבית סיני, על 90% ממני. הם לעגו לנו לעג גדול: למה לכם לוותר? וכן קרה, שכאשר הם נכנסו למשא־ומתן,

מסוגל עדיין לחיות עם המחשבה לגבי מי שרוצה לבחור ולא להיבחר, משום שהיה כל ההבדל שבעולם.

אומרים לנו, שיש כיום מדינות רבות שאתה יכול לבחור לנשיאות, כמו בארצות-הברית ובצרפת, גם אם אתה תושב ישראל. זה נכון, אבל איש לא יציג את מועמדותו לנשיא או לחבר פרלמנט אם הוא אומר: אני תושב מקום אחר. מי שרוצה לייצג את השטחים איננו יכול להיות תושב ירושלים, שהיא חלק ממדינת ישראל.

לכן, לפי דעתי, היה טעם שהכנסת ומסדותיה השונים, במליאה ובוועדה, תנסה לגבש עמדה חרמשמעת בעניין הזה. אני שומע קולות כאלה וקולות אחרים, ואני יכול לומר: אילו יכולנו, לפחות, להביא לאיחוד של הכנסת, על כל חלקיה, כי לפחות נעמוד על אותם שני דברים, שבחירות בירושלים לא תהיינה ואין אדם יכול להעמיד את מועמדותו על-מנת להיבחר, כלומר זכות פסיכית להיבחר, אם הוא תושב מזרח-ירושלים. דומני, שבעניין זה ניתן ביטוי והבלטה לכך, שאין רינה של ירושלים כדן יתר השטחים, וירושלים בעינינו אינה כמחנה הפליטים בלאטה.

אדוני, אני מציע שהכנסת תדון בנושא זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, אתה מבקש לשאול?

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני מוותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אין עוד שאלות. תודה רבה. אני קורא לסגן שר האוצר, יוסי ביילין, להשיב על ההצעה של חבר הכנסת שלמה הלל.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה שהתשובה כאן היא פחות של סגן שר האוצר ויותר של חבר הכנסת. לא אהיה פטור בלא כלום בהקשר הלא-אוצרי של העניין.

לגבי עתידה של ירושלים, מי שיקבע תהיה ישראל. לא זו הסיבה שבגללה כדאי לקיים דיון בכנסת בנושא הזה. אם אנחנו נחושים בדעתנו, וסביב זה יש קונסנסוס לאומי — ירושלים המאוחדת, בירת ישראל, לנצח, תהיה כזאת אחרי כל הסדר מדיני — איני חושב שדיון כזה או כזה בכנסת ישנה את זה. להיפך, הייתי אומר שזה כל כך מובן מאליו וכל כך מוסכם, עד כי הפיכת העניין הזה לשאלה מדינית, כאילו היא נמצאת באיזו מחלוקת שהיא בתוכנו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

זה אינו על סדר-היום כלל.

סגן שר האוצר י' ביילין:

עניין ירושלים לא נמצא עוד במחלוקת אצלנו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אש"ף לא מדבר על ירושלים.

סגן שר האוצר י' ביילין:

אש"ף לא בתוכנו. אני אומר, שבתוכנו אין מחלוקת לגבי עתידה של ירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אנחנו רוצים להליחם על ירושלים לא מאותו גבול.

סגן שר האוצר י' ביילין:

לגבי הצבעת ערבי מזרח-ירושלים. כאן יש מחלוקת

לתושבי מזרח-ירושלים, לא על-פי דיני ישראל אלא על-פי דיני אש"ף ועל-פי דיני האינתיפאדה, לפתוח את החנויות. אבל, כל אחד יודע שירושלים חדלה להיות עיר שכולנו חשים בה כבני-בית. אנחנו יודעים שהיא מחולקת מחדש והיא עיר רפאים. איננו משכילים להביא אותה לידי כך, שהיא תהיה עיר פתוחה ועיר בטוחה, ועיר שיכולים לבקר ולהתרשם, שאכן, כלה ונחרצה מהעם הזה שירושלים בירתו תהיה מאוחדת.

העליתי זאת לא פעם אחת מעל במת הכנסת, ואני חייב לחזור ולומר, אין זה למעלה מיכולתה של מדינת ישראל לשנות את המציאות בירושלים. אם אנחנו ננהג בירושלים כפי שאנחנו נוהגים בכל מקום ומקום, אנחנו הפסדנו את הקרב עליה. אם משהו חושב שדינה של ירושלים כדן מחנה הפליטים בלאטה, הוא לא מציל את מחנה הפליטים בלאטה אלא גוזר לרעה את גורלה של ירושלים. אילו ריכזנו בעניין זה מאמץ, לא היה זה למעלה מיכולתנו להביא לכך, שירושלים לא תהיה עיר רפאים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הם יושבים בבלאטה כדי לחזור לירושלים.

שלמה הלל (המערך):

אני יודע, אם תתייחס לירושלים כאל מחנה הפליטים בלאטה, אזי גזרת את גורלה של ירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חס וחלילה.

שלמה הלל (המערך):

אני מציע לך, חבר הכנסת ריבלין: בוא נחזק את העניין שלנו בירושלים, וזה אינו למעלה מיכולתנו, כדי שהיא לא תהיה עיר רפאים. אם אנחנו רוצים שתהיינה שם חנויות — והתושבים לא פותחים את חנויותיהם — נוכל לגרום לכך, שתפתחנה חנויות אחרות, ונוכל לקיים את ביטחונה של ירושלים.

אחרון אחרון. אדוני, כולנו מדברים עכשיו על הבחירות שצריכות להיערך ועל מעמדן של תושבי מזרח-ירושלים. הכנסת ככנסת, היודעת על חוכמיה של הממשלה, לא קבעה עמדה בעניין הזה. אני קורא לכנסת לקבוע עמדה לגבי הנושא הזה, שגורק לחלל עולמנו, על זכות הצבעה של תושבי מזרח-ירושלים.

מיכאל איתן (הליכוד):

יש עמדת ממשלה. הממשלה קבעה.

שלמה הלל (המערך):

אני מציע לך שהכנסת תקבע בעניין זה את עמדתה. אני יודע שבמפלגתי נתקבלה החלטה, שיש לאפשר לתושבי מזרח-ירושלים — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

כך אתה רוצה לשמור על ירושלים.

שלמה הלל (המערך):

כך אתה לא שומע מלה ממה שאני אומר: אתה לא מסוגל אולי.

אני יודע שנתקבלה החלטה כזאת, ואינני רוצה להתווכח עליה כרגע, לא רק משום שהיא החלטה של המפלגה שלי, אלא שלפי דעתי עלינו לסייג היטב ולומר: בחירות במזרח-ירושלים — לא; זכות בחירה פסיכית, כלומר להיבחר על-ידי תושבי השטחים כדי לייצג את השטחים ממזרח-ירושלים — לא. אני

על כל פנים, אני לא מוצא מקום להתנגד לקיום דיון במליאה בנושא הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מבין שיש פה הצעה אחרת, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

שלמה הלל (המערך):
למה להסיר? להעביר לוועדה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
הדקה ניתנת לך.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני רוצה לברך את חבר הכנסת הלל על דבקותו בנושא ירושלים ועל כך שמדי פעם בפעם הוא מעלה את הנושא כאן במליאה, מתוך כוונה לבצר את אחיזתנו בירושלים. אבל אני רוצה לנצל את הדקה שניתנה לי, על-מנת להסתייג מאופן הטיעון, משום שחבר הכנסת הלל, אומר בעצם, שאנחנו עומדים לוותר על הכול, ואי-אפשר לדון על ירושלים כאילו דנים על בלאטה. המשמעות היא: בלאטה אבודה, יהודה ושומרון אבודים, בואו נתלכד סביב ירושלים. מי שרוצה, לעניות דעתי, להיאבק על ירושלים, צריך להתחיל במאבק על יהודה ושומרון. מי שמותר מראש על יהודה ושומרון, כמהלך המשא-ומתן יותר בוודאי גם על ירושלים.

לכן אני חייב להסתייג מדבריו של חבר הכנסת שלמה הלל, אלא אם כן יבוא חבר הכנסת שלמה הלל ויאמר, שבמסגרת התנאים המקדמים, כפי שהוא קבע, שאנחנו צריכים להעמיד לפני המשא-ומתן, נוכל אנחנו להתלכד על תוכנית הלל. הווי אומר, התנאי המוקדם: בקעה, גוש-עציון ושאר האזורים שאינם שנויים במחלוקת, הבה נחיל עליהם את החוק הישראלי, זה יהיה התנאי המוקדם. לאחר מכן ננהל משא-ומתן כזה או אחר.

הערה אחרונה, גם אלה שמציעים את תוכנית הבחירות ואת המשא-ומתן המדיני לא אמרו שהנכונות לויתורים היא נכונות לויתורים טריטוריאליים. אפשר להחפשו, אפשר להביא ויתורים שאינם מתבטאים בויתורים טריטוריאליים אלא בויתורים מסוג אחר. אם כי אודה, שלצד השני מותר לתבוע ויתורים טריטוריאליים ליד שולחן המשא-ומתן. לפרש את זה כנכונות לויתורים טריטוריאליים, זו הטעיה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה מציע להעביר את ההצעה לוועדה. לאיזו ועדה?

מיכאל איתן (הליכוד):
ועדת הכנסת חקבע.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הלל, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדה?

שלמה הלל (המערך):
אני מבקש שהנושא יידון במליאה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בסדר. חברי הכנסת, אני מצביע, לפי הצעת השר, הרי אין הצעה להסיר, הוצע לדון במליאה או בוועדה. תחילה נצביע על ההצעה אם לקיים דיון במליאה בהצעה לסדר-היום.

בוודאי, ואין עמדת ממשלה; בשום אופן אין עמדה מוסכמת של הממשלה בנושא הזה. גם בעניין הזה, דיון בכנסת היום, לפי דעתי, יקדים את המאוחר. לעומת זאת, אין ספק שיש כמה נושאים הקשורים בירושלים של יום-יום — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
על-פי איזה לוח זמנים, לפי דעתך, זה יקדים את המאוחר? מתי המאוחר הזה אמור להתרחש?

סגן שר האוצר י' ביילין:
אני חושב, שכאשר יובא הדבר לסדר-היום, זאת אומרת כאשר תהיה הצעה קונקרטית, למשל, אם תבוא הצעה לגבי הרכב הממשלה שבה יהיו ערביי מזרח-ירושלים, ועל זה יהיה ויכוח, או לגבי בחירות שיבקשו לשחק בהן את ערביי מזרח-ירושלים — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
מה אם ירושלים תעמוד למכשול?

סגן שר האוצר י' ביילין:
רגע, חבר שלך שואל אותי שאלה, תן לי לענות לו.

— — — אז יש מקום לדון על זה. אם אתה דן בכך היום, אתה מוציא את הוויכוח שהיום הוא מצוי מתחת לפני השטח אל פני השטח, לפני שנחבקשת לתת תשובה על העניין. טקטית, ברור מה תהיה עמדתי כשהיה הוויכוח הזה. אבל, לפי דעתי, הוויכוח היום מוקדם מדי.

שלמה הלל (המערך):
למה הוודוזה מפלגת העבודה לקבל החלטה בעניין זה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
מעניין שאתה שואל את חבר הכנסת ביילין.

סגן שר האוצר י' ביילין:
על זה אענה לך בבית.

ראובן ריבלין (הליכוד):
לא בכדי הוא שאל אותך כאן ולא בבית.

סגן שר האוצר י' ביילין:
במערכת היחסים בינינו אני יכול באמת לענות לו.

לגבי הנושאים הכלכליים — לדעתי, הדבר החשוב ביותר שנעשה בימים אלה ממש בנושא ירושלים הוא ההחלטה להפנות שליש מהעולים לירושלים. התשובה האמיתית לחיזוקה של ירושלים נמצאת כאן. אם באמת מדובר היום — ואני מקווה שזה הרבה יותר מזה — על 100,000 עולים בשלוש שנים, אם שליש מהם יגור בירושלים, וכבר היום מדובר במאמץ למציאת קרקעות בירושלים, על הפשרת קרקעות וחקנון, אני חושב שחלק ניכר מהבעיות ייפתרו. בינוי בירושלים פירושו הרבה יותר מבינוי. פירושו גם תשתית, שירותים, בחלט קצת לוקה בה בגלל מספרם הגדול של החושבים ובעיות הקשורות במים וכביוב.

יש צוות בין-משרדי בראשות משרד האוצר, המטפל בכמה נושאים העומדים על הפרק. נושא שבימים אלה אני מקווה שנפתר, או ייפתר, הוא בניית כיתות נוספות, ונושא אחר הוא העברת מתקנים של מערכת הביטחון והמשטרה לאזור התעשייה עטרות. אלה הבעיות בתחום היום-יום, שבהן נתקלים בירושלים ומנסים לפתור.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בקולותיהם של 12 וללא התנגדות, הנושא הזה יכלול בסדר-היום של הכנסת. תודה לחבר הכנסת הלל.
שלמה הלל (המערך):
במהרה בימינו, אני מקווה.
היו"ר מ' וירשובסקי:
זה תלוי בנשיאות הכנסת וביושב-ראש. אני מצדי אעשה הכול כדי שזה ייעשה במהרה בימינו.

ה צ ב ע
בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — 12
נגד — אין
נמנעים — אין
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של
הכנסת נתקבלה.

י. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (אמרת עד מחוץ לבית-המשפט), התשמ"ט — 1989 *

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

שחבר הכנסת רובינשטיין הזכיר, פסק-דין אשכנזי, שניתן בנושא של עד שותק, מן הראוי לרדן בסעיף 10א רבתי לפקודת הראיות וברוך יישומו. אני חושב שאנחנו נמצאים שוב בנקודה שבה צריך לשקול, מצד אחד, את הצרכים של המלחמה בפשע המתוחכם, ומצד שני, את זכויות האדם, זכויות העד, זכויות הנאשם, וזכויות העציר הנחקר.

בית-המשפט העליון והמחוקק עשו צעדים ראשונים בכיוון הנדרש לשם מלחמה בפשע. השאלה המתעוררת לאור הפסיקה האחרונה, האם עברנו את הגבול או לא, היא שאלה ראיה בהחלט לדין. יש מגמה להעביר את כובר העניין משאלת הקבילות של הראיות לשאלת משקלן של הראיות. האם המגמה הזאת רצויה או לא, גם על כך יש חילוקי דעות בין שופטי בית-המשפט העליון, כפי שהזכיר חבר הכנסת רובינשטיין, בין השופט שלמה לזין לבין שופטי הרוב בפסק-דין טובול.

במקביל להצעתו של חבר הכנסת רובינשטיין ולהצעות נוספות, גם במשרד המשפטים נערכה סדרת דיונים בעניין זה. גם במשרד המשפטים הוקמה ועדה, בראשות שופט בית-משפט העליון אליעזר גולדברג, שעסקה בנושא זה והגישה לנו הצעה. דנו בה לפרטיה, ואנחנו נגיש לוועדת החוקה, חוק ומשפט ישירות במהלך הדיון, או שנגיש בשם הממשלה, אם תאשר זאת הממשלה, הצעת חוק ממשלתית לתיקון סעיף 10א בצורה שתענה, לפי רעתנו, על הדרישות בשני הנושאים שהזכרתי, הסותרים לפעמים זה את זה: המלחמה בפשע וזכויות הנאשם והעד.

אני מבקש להוסיף עניין אחד, אדוני היושב-ראש. ייתכן שמה שאנחנו נדגיש, בגלל הצורך להיעזר גם בעדויות שמיעה, כפי שהדבר נעשה בסעיף 10א — נבקש כנראה להוסיף דרישת סיוע למקרים שבהם יהיה שימוש בראיות על-פי סעיף 10א, ונביא את הדברים באופן מפורט לוועדה.

מכל מקום, כפי שאמרתי, אני מסכים להצעה להעברת הצעת החוק לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה לשר המשפטים. אני מבין, חברי הכנסת, שיש לפנינו למעשה הצעה אחת בלבד — להעביר את הצעת החוק, שהציג חבר הכנסת רובינשטיין מהמקום בשמו ובשם קבוצת חברי הכנסת, לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 7.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק רכ"ג, הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (אמרת עד מחוץ לבית-המשפט), מכחינת השפה העברית. אני מקווה שנכון לומר "אמרת עד" —

שר המשפטים ד' מרידור:
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מבין שיש הנמקה מהמקום. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, בבקשה, במסגרת דקה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, בשם חברי הכנסת שולמית אלוני, אלי דיין, דוד ליבא, שמעון שטרית ואני, אני מבקש להעביר לוועדה בקריאה מוקדמת את הצעת החוק העוסקת בעניין חיוני הקשור בזכויות אדם ובזכויות נאשמים.

הצעה זאת נובעת מפסק-הדין של בית-המשפט העליון כדיון נוסף 23/85, שם הוחלט ברוב דעות, ברוב של שלושה נגד שניים, כי ניתן לקבל כראיה וכאמרה וזיכרון-דברים שרשם שוטור לגבי עדותו של אדם המופיע במשפט פלילי. מדובר כאן על עדות שמיעה בדרגה כפולה ומכופלת, עדות שמיעה לגבי עדות שמיעה, בלי שהמסמך ייחתם על-ידי העד, וכלי שתהיה שום ראיה נוספת לאמינות המזכר או זיכרון-הדברים שרשם השוטור.

כפי שצינו שופטי המיעוט, ובראשם השופט שלמה לזין, זהו מצב מאוד מאוד מסוכן. השופט שלמה לזין מצביע על כך, כי יש כאן סיכון מבחינת נטייתם של שוטרים, אפילו ברי לב, לצבוע את דברי העד בצבע הראיה הנראית להם, דהיינו בצבע שיביא להרשעה. נדמה לי שתהיה הרעה אשר תהיה, כאשר יש חילוקי דעות כאלה בבית-המשפט העליון, חיוני שהכנסת תביע את עמדתה כמעשה חקיקה, ומשום כך אני מבקש שההצעה תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מסכים להצעתו של חבר הכנסת רובינשטיין להעביר את ההצעה המונחת לפנינו לדין בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. בעקבות פסק-דין של בית-המשפט העליון, לאחר פסק-הדין טובול.

חוברת ח', ישיבה קב"ה

— הצעת חוק לחיקוק פקודת הראיות (אמרת עד מחוץ לבית-המשפט): הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15) —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, בקולות 11, ללא התנגדות וללא הימנעות — — — את לא הספקת, חברת הכנסת דורון?

שרה דורון (הליכוד):

לא הספקתי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הצטרפות של חברת הכנסת שרה דורון. הצעת החוק הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה. תודה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה

11 —

— אין

— אין

נמנעים

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקוק פקודת

הראיות (אמרת עד מחוץ לבית-המשפט).

התש"מ ט—1989, לדיון מוקדם בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

יא. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן — 1989 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לנושא האחרון בסדר-היום: הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן — 1989, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מבקש מיושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה להביא את החוק. בבקשה.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, אחד התפקידים החשובים המוטלים על הכנסת הוא פיקוח על פעילות הרשות המבצעת ומחדליה. אחד הכלים היעילים העומדים לרשותנו לאיסוף מידע ולאיתור הליקויים הוא הדוח של מבקר המדינה. משרד מבקר המדינה אמון על עריכת חקירה ובדיקה אוביקטיבית ועניינית.

בימים שבהם מגישה מבקרת המדינה דוח, אני נשאל שוב ושוב: היש שיניים לביקורת המדינה? למה מונח כביכול הדוח עוזב ונטוש במגירה? האם הדוח "מזוי" למישהו? מי בעצם אחראי ליישום הביקורת?

חברי הכנסת, לפי החוק אנחנו, היושבים כאן, אחראים ליישום הביקורת. האחריות שלנו נובעת מהוראות חוק מבקר המדינה. הכנסת היא הבוחרת במבקרת המדינה, מבקרת המדינה מגישה את הדוחות שלה לכנסת. החובה לדון בדוחות מוטלת על הכנסת, שהסמיכה בחוק את הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדון בדוחות מטעמה משום שלא ניתן לשמוע במליאת הכנסת את תגובתם של נציגי הגופים המבוקרים.

הכנסת היא האחראית על-פי החוק לסכם את הדיונים בדוח מבקר המדינה ולחברו מהממשלה את הסקת המסקנות מהביקורת. על-פי החוק מגישה הוועדה לענייני ביקורת המדינה למליאת הכנסת הצעות החלטה, והכנסת מאשרת אותן על-פי רוב לאחר דיון ממצה בהן. גם באחד הימים הקרובים תתבקש הכנסת לאשר את מסקנות הוועדה והמלצותיה בקשר לדוח מס' 38 של מבקר המדינה.

בעוד הכנסת אחראית לפיקוח על יישום הביקורת, לא נתנה הכנסת לעצמה שום כלים כדי שתוכל לעמוד במשימה חשובה זו. כלי העזר הראשון, המינימלי, המובן מאליו, הדרוש לכנסת כדי לדון בדוח הביקורת ולהוציא ממנו מסקנות נכונות ושקולות, הוא הסמכות להזמין אליה נושא משרה בגוף מבוקר, את השר הממונה עליו, כדי להגביע על האמור בדיון-וחשבון. עד היום אין לנו סמכות כזאת.

* "דברי הכנסת", כרך 111, עמ' 3055; נספחות.

כיום אנו פועלים בהתאם לתקנון הכנסת ומצפים שלשכת השר או לשכת יושב-ראש הדירקטוריון תשלח אלינו נציגות הולמת כדי להשיב על דוח הביקורת. אולם אין לנו סמכות לעמוד על כך, שדווקא השר או המנכ"ל או המסמכ"ל או הסמנכ"ל או אחר יתכבד ויבוא לישיבת הוועדה.

ואכן, היו מקרים שבהם נדרשה התגובה העניינית על דוח הביקורת משר מסוים, אבל הוא התחמק בשיטתיות מלהופיע ושלח במקומו פקידים. היו מקרים שבהם נדרשה התגובה מפקיד בכיר מסוים, ואילו השר פשוט "החביא" אותו מפני הוועדה והעדיף לשלוח אחרים תחתיו. קרו מקרים רבים, שמי שהיה אחראי לליקוי ולמחדל בתקופת הביקורת עבר לחפקיד אחר או פרש משירות המדינה, הוא ראה עצמו פטור מלתת לנו הסברים, ולנו אין שום סמכות לגביו.

הצעת החוק הנוכחית הוגשה כתיקון מס' 14 לחוק מבקר המדינה ב-11 באוגוסט 1987. היא כללה גם הצעות נוספות ליישול הטיפול בדוח מבקר המדינה, ואף הצעה לנקיטת עיצומים כספיים נגד מי שלא תיקן את הטעון תיקון. הכנסת הנוכחית החילה על הצעת חוק זו, ללא התנגדות, את דין הרציפות. הוועדה לענייני ביקורת המדינה החליטה להתקדם בנושא של הקניית סמכויות אלה בזירות ובאחריות. שמענו היטב לעצותיה של מבקרת המדינה. כללנו בהצעת החוק שהוגשה לכם היום אך ורק מה שנראה גם למבקרת המדינה חיוני לכירור הנכונות של הביקורת ולהפקת הלקחים ממנה. כללנו בהצעה רק אותם חלקים מהצעת החוק המקורית, שהתקבלו על דעת כל חברי הוועדה מסייעות הליכוד, המערך, ש"ס, מפד"ל ומפ"ם. הצעת החוק מוגשת לכם מטעם הוועדה פה-אחד, בשם כל חברי הוועדה.

שבח וייס (המערך):

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אין לה נציגות בוועדה, ידידי חבר הכנסת שבח וייס.

לפי ההצעה, נמשיך בשגרת הזימונים כפי שהם נעשו עד עכשיו. יושב-ראש הוועדה וכל שלושה מחברי הוועדה רשאים ליוזם זימון לוועדה. הזימון מוגבל אך ורק למתן תגובה על דוח של מבקרת המדינה. אם לא הופיע המוזמן לישיבה, רשאית הוועדה לענייני ביקורת המדינה, בהחלטת רוב החברים הנוכחים בישיבה, לדרוש ממנו להתייצב במועד אחר. הזימון,

ההסתייגויות שאני מגיש כאן הן הסתייגויות של משרד המשפטים, אבל בטרם אגש להסתייגויות עצמן, אני מבקש להבהיר שתי נקודות עקרוניות:

העיקרון הראשון הוא — אם תתקבל הצעת החלטה זו, ועדה מועדות הכנסת, שלפי דעתי אין לה תפקיד קשה יותר משיש לוועדות כנסת אחרות, או תפקיד מיוחד יותר מאשר יש לוועדות הכנסת האחרות, אם תקבל ועדה זו את הסמכות להזמין שרים ועדים, ובעצם לנהל חקירה, יהיה זה טבעי מאוד אם במרוצת זמן קצר תבקשנה לעצמן, וגם תקבלנה, יתר ועדות הכנסת את הסמכות הזאת. ואני שואל את עצמי: האם זה שינוי בשיטות העבודה של ועדות הכנסת, או שזה שינוי דה-פקטו במבנה המשטר בישראל? אם זה שינוי במבנה המשטר במדינת ישראל, הוא חייב, לדעתי, להיעשות במסגרת רפורמה כוללת, אם יש צורך בה. במבנה המשטר בישראל, אי-אפשר להעלות על הדעת, שמבנה המשטר ישתנה על-ידי הוצאת צימוקים כאלה ואחרים מתוך המבנה הקיים.

יתר על כן, עד היום, 41 שנה מאז קום מדינת ישראל, לא ביקשה לעצמה שום ועדה — ואם מותר לי לומר, לא ביקש שום יושב-ראש של ועדה — סמכויות בחוק, כי סמכויות יש לוועדות. הן פונות לשר האחראי, והן יכולות באמצעותו להזמין את אנשי משרדו להסיר דיווח מלא על כל נושא שהן דנות בו, או מוצאות לנכון לדון בו. זו תהיה הפעם הראשונה, שוועדה בכנסת מבקשת לעצמה סמכויות בחוק להביא עדים גם בניגוד לרצונם.

הערה שלישית — יש מבנה כזה, לא היה צריך להיות ממצא מיוחד כדי להגיע לרעיון, שוועדת כנסת תוכל לזמן ולחקור עדים. בסנט האמריקני זה קיים. אבל צריך להבין, מול הסנט האמריקני, או לצד הסנט האמריקני, במקבילית הכוחות השלטוניים עומד נשיא בעל סמכויות מחקיות לכת ביותר, וכל הממשלה והשרים שם, על-פי ההגדרה והתארים של חברי הממשלה, ה-Secretary of the, המזכיר של הנשיא בנושא מסוים. שם צריך היה לתת לגוף הנגדי, לגוף המבקר, גם סמכויות חקירה ובדיקה, מה שאין כן במדינת ישראל.

אני שואל — אם זה נכון — ותיכף אתייחס לדבריו של חבר הכנסת ליכא — אם זה נכון, שוועדת כנסת זו, באמצעות חקירת עדים והבאתם לעדות, יכולה לתקן כפועל את המצב, כפועל, הלכה למעשה, לשם מה יש עוד צורך ברשות המבצעת? חיקק לעצמה כל ועדת כנסת ותזמן עדים ותלמד את הנושא, ועצם הלימוד והחקירה, על-פי הוורסיה הזאת, יתקנו את המצב, שאם לא כן, חקירת עדים על-ידי ועדת כנסת, עם כל הכבוד, ועדה פוליטית, תקבל גוון פוליטי, וכל ניסיון להסיר ממנה את העוקץ הפוליטי הוא ניסיון מילולי בלבד; אין לו אחיזה במציאות הפוליטית של מדינת ישראל.

אין זה מקרי כל-כך, שיושבי-ראש ועדה, בשכנוע של חברי הוועדה, מבקש סמכויות שמעולם, זה 41 שנה, לא נתבקשו על-ידי שום ועדה או יושב-ראש ועדה במדינת ישראל.

אני מדגיש: החוק המוצע, או התיקון המוצע לחוק, איננו תורם מאומה לתיקון הליקויים; בדיוכד, באופן מהותי, אינו תורם מאומה לתיקון הליקויים. ואם היושבי-ראש סבור, או החברים סבורים, שעצם החקירה יש בה כדי לתקן, אני אומר לכם כמי שמנסה — על-פי סמכות שהוענקה למשרדו — לתקן עיוותים כאלה, שעצם למידת הנושא היא החלק הקטן ביותר בתיקון העיוותים. הרי הוועדה לא מבקשת לעצמה, ולא תקבל, לא סמכות של שרים ולא סמכות של מנכ"לים. מה היא תוכל לעשות? — תהודה ציבורית ופרסומת אישית לפלוני או

לפי הצעת החוק, חייב לצאת לפחות עשרה ימים לפני המועד שנקבע להתייצבות. לא התייצב אדם כנדרש ולא הראה טעם צורך לכך, הוא עבר בכך עבירה פלילית, שדינה עד שישה חודשי מאסר. מי שניקוט אמצעים אינו הוועדה. מי שאמור לנקוט אמצעים לפי שיקול דעתו הוא, כמובן, היועץ המשפטי לממשלה.

הצעת החוק פוטרת מתחולת התיקון לחוק את כבוד נשיא המדינה, את יושבי-ראש הכנסת ונושאי משרה שיפוטית.

חברי הכנסת, כולם יודעים עד כמה דרושים לכנסת כוחות וסמכויות כדי למלא את תפקידה. אישור הצעת החוק הוא הצעד הנכון בכיוון הנכון. אבקש מכם לאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש הסתייגות לחוק מטעם הממשלה. אבקש מאת שר הכלכלה והתכנון להביא את ההסתייגות. בבקשה, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון " מודיע:

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, אחרי הדברים מלאי הפתוס של יושבי-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואחרי שהוא הודיע באולם הזה שהוא מגיש את התיקון להצעת החוק על דעת כל חברי הוועדה, נדמה לי שלא יעזרו פה אלא דברי הסבר כנים לנושא העומד לפנינו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת דורון, השר מנסה להסביר את עמדת הממשלה. אני מבקש שלא תפריעי.

שר הכלכלה והתכנון " מודיע:

התפקיד של השר המקשר — — —

לא, אדוני היושבי-ראש, זה בלתי-אפשרי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, אתם מפריעים לשר לומר את דברו. אני מבקש שלא תהיינה הפרעות. אדוני השר, בבקשה.

שר הכלכלה והתכנון " מודיע:

אמרתי שאני מופיע כאן בתפקיד של השר המקשר מטעם הממשלה בין מבקרת המדינה לגופים המבוקרים, וגם כשר האחראי לוועדת השרים לענייני תיאום וניהול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אם לא יהיה שקט, אני אנעל את הישיבה.

שר הכלכלה והתכנון " מודיע:

ואם היושבי-ראש לא ינעל את הישיבה, עם כל הכבוד ליושבי-ראש ולחברי הכנסת, אני פשוט אתייצב כאן ולא אדבר. לי יש הרבה סבלנות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זו זכותך. אבל אתה רואה שאני משתדל בכל כוחי הדל, שיהיה פה סדר ושקט. אני מבקש שאכן הדבר הזה ייעשה.

אנו מדברים על דבר ענייני וחשוב. זה לא ויכוח פוליטי או אידיאולוגי שבו מתלהטות הרוחות. אני מבקש שיהיה שקט. בבקשה, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון " מודיע:

אולי הנושא הוא יוצא-דופן, אולי. ואני מתאמץ לנסות להסביר את הייחוד של הנושא הזה, העולה היום לדיון, אם כי, לצערי, אין באמת שום דבר יוצא דופן בעניין שמירת הסדר כאולם.

אשר לסעיף המשחרר מחובת ההתייצבות את יושב-ראש הכנסת, הנשיא וכר, אנחנו מציעים להוסיף גם שר וסגן שר. אגב, אין זה נכון שאם ועדות הכנסת מזמינות מנכ"ל, המנכ"ל יכול להשתמט. אין מצב כזה. השר יורה לו, והוא יתייצב. אבל, להזמין שר לחקירה, עם כל הכבוד, על-ידי ועדת כנסת מכובדת, או סגן שר שהמינוי שלו הוא מינוי לביצוע אותן ההמלצות של מבקרת המדינה, לזה יש אופי שהוא הרבה יותר מחקירה: יש פה אופי של האשמה.

לכן, לנו נראה שהזמנת שר וסגן שר פסולה מעיקרה על הסף ולא מפני שהם נעלים מדי, אלא מפני שאתה שובר לגמרי את המבנה המשטרתי. אתה רוצה להביא אותו קודם כול כנאשם, כי ההערות של מבקרת המדינה הן קודם כול לגבי ראש הפירמידה. מכאן, הוא כבר נאשם כשהוא מופיע בפני, תסלחו לי, הטריבונל, של הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

הערה שלישית — מה שמוצא הן בעיני ביותר בכל ההצעה הזאת אלה העונשים. אני מתפלל שהמציע מסכים רק לשישה חודשי מאסר. אם העבירה כה חמורה, למה לא שש שנות מאסר? למה אנחנו נדיכי לה כל-כך? ידוע למה כפופים עובדי מדינה וגם כך קשה לקבל עובדי מדינה טובים. אתה עוד תכניס אותו תחת איום של מאסר, ואז תלך לחפש מישור שיסכים לעבוד במערכת הזאת. די בכך אם אנחנו נחייב, במקרה של חריגה, את עובדי המדינה על-פי הסעיף שבו מוחזקים עובדי מדינה כאחרים, כסעיפים אחרים לפי חוק שירות המדינה: סיווג פעילות מפלגתית, מגבית כספים, השתתפות כלת חוקית וכיוצא בזה. יש בחוק שירות המדינה עונשים קבועים לגבי עובדי מדינה. אני מזכיר — לא מדובר חלילה במעילות, כי זו המשטרה נכנסת לעניין, ולא חשוב מה דרגתו, מה מעמדו וכיוצא בזה. במקרה הטוב ביותר, על-פי חוק מבקר המדינה, לא על-פי הצעה זו, מדובר בחוסר יעילות, שזה אחד הסעיפים שלה, או בנושאים שיש בהם סטייה קלה. אני מכליל את כולם יחד בהגדרה: סטייה קלה — על זה שישה חודשי מאסר? רק כדי שהוועדה תוכל לומר: הוא לא הופיע בפני, ואני ממליצה לקבוע לו שישה חודשי מאסר?

שבח וייס (המערך):

זה פגם "אסטייתי".

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

חברי הכנסת, זה נראה כחוק לטובת כוחם של חברי הכנסת, אבל אני אומר לכם שזה חוק לערער סדרי הממשל בישראל. רק אתמול, כשעלה הנושא הנוגע לחברי הכנסת, אליהם, אל גופם, אל כיסם, היתה פה איזו נכונות של התנדבות רחבה. זו החלטת הבית, ואני לא מבקר אותה. אבל איפה הרגישות לעניין? פה אין זו התנדבות משל עצמך, פה אתה מנרב גורמים, גופים, אולי כשביל ויקרתך.

אילו היה היושב-ראש יכול להוכיח לנו כהוא זה שהחוק כולו, שהצעת התיקון לחוק תיעל במשהו את מנגנון המדינה, תיטיב במשהו את פעולות מנגנון המדינה — גם אני הייתי תומך בהצעה הזאת.

לפיכך, אני מבקש ממליאת הכנסת לקבל את ההסתייגויות המובאות על-ידי בשם משרד המשפטים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, אדוני השר.

שבח וייס (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

אלאמוני. תהודה ציבורית שתהיה על חשבון מי? — על חשבון מי שצריכים לתקן את המעוות. ואם אתם חושבים שזה יוסיף דרכון או רצון טוב לתיקון המעוות, לדעתי אתם טועים.

אף-על-פי-כן, יש לפנינו חוק, הצעת תיקון לחוק, ואינני רוצה להיות פטור בלא כלום. אני אינני יודע אם הדוח כן מזו או לא מזו למישהו, על-פי כיטויו של היושב-ראש. יש תורות מסוימות מאחורי ביקורת המדינה. ואני שמעתי מבקרי מדינה, גם בתקופה שהייתי חבר הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שתפיסתם שונה לגמרי מוועדת חקירה. הם לא התייחסו לתפקידם כאל תפקיד של חוקר ושוטר ובודק, ואפילו מעניש, כי בהצעה שלפנינו יש גם הצעות להעניש. שום מבקר מדינה שאני הכרתי, והכרתי שלושה — שניים ייבדלו לחיים — שום מבקר שאני הכרתי, לרבות המבקרת הנוכחית — ועוד אומר משהו לגבי עמדתה — לא ביקש חקירה ודרישה. הם עושים את החקירה והדרישה לצורך גילוי עיוותים או חוסר יעילות, אבל מעבר לזה, הם ביקשו מישור להיות החוקר בשמם?

אלך עוד שלב אחד — אומנם מבקרת המדינה הכניסה בהחלט לעבודתה סגנון מיוחד, סגנון שלא היה קודם, ועל-פי מיטב ידיעתי, אולי הוא גם חריג בסגנונות מבקרי המדינה בעולם. אבל אני מברך על הסגנון החדש, הנמרץ יותר.

אף-על-פי-כן, אם אומנם יושב-ראש הוועדה סבור שמבקרת המדינה נמצאת מאחורי בתיקון הזה, גם על-פי הצעתו כאן, אדרכה. אני כבר מציע שהזימונים הללו שיעשו, ייעשו רק בהתייעצות עם מבקרת המדינה ולא על-ידי גוף פוליטי שיכולים להיות לו — ומותר לדבר בגלוי בבית הזה — גם שיקולים פוליטיים מעבר לשיקולים הענייניים.

שבח וייס (המערך):

רק שיקולים פוליטיים.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אני אומר "גם". למה לי להרחיק לכת? יכול להיות שאני אעשה עוול למי מחברי הוועדה. אני זהיר.

שר המשפטים ד' מרידור:

— — —

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

בבקשה, אם מבקרת המדינה היא האביר הלוחם למען התיקונים האלה, כל מה שאנחנו מבקשים הוא כמה תיקונים בהצעת החוק המוגשת כאן ומונחת לפני הכנסת. הזמנה לפי סעיף קטן (א) שאנחנו מסכימים שהיא תיעשה בליט ברירה — כי החוק עבר בקריאה ראשונה — אך ורק על-פי הצעתה של מבקרת המדינה ולא שלושה-ארבעה חברים פוליטיים. מה זה שלושה-ארבעה חברים? בוועדה לענייני ביקורת המדינה זה עדיין סיעה אחת, בודאי, מהסיעות הגדולות. מה אתם רוצים, שזו תהיה כמה להתנגשויות או להזמנות פוליטיות עדיפות? זאת בעיקר כשהיושב-ראש חייב להיות אחד מהם.

שר המשפטים ד' מרידור:

השר מודעי, מותר לי להשלים?

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

בנקודה הזאת?

שר המשפטים ד' מרידור:

גוף מבקר הוא, בין השאר, מפלגה. איש מפלגה אחד מסמך איש מהמפלגה השנייה.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

זה בהזמנות. זה תיכף יבוא.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אם היושבי-ראש ירשה, אני אשיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, כהחלט.

שבח וייס (המערך):

אם תתקבלנה ההסתייגויות, האם תתמוך הממשלה בחוק?

דוד ליבאי (המערך):

הוועדה לא תכהן כוועדה. יחפשו מתנדבים לשכת בוועדה.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

תשובתנו היא, שאני הייתי רוצה לראות את החוק כולו נדחה, אבל זה אינו השלב המתאים. עכשיו אנחנו בקריאה שנייה. בקריאה שנייה אהא יכול רק לבקש לאשר אותן הסתייגויות שהגשתי לחוק, וזאת אני מבקש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה להשיב.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו לא באה לערער על סדרי ממשל ואינה משנה סדרי ממשל. גם היום ועדות הכנסת, ובכלל זה הוועדה לענייני ביקורת המדינה, מזמנות אנשים להופיע בפניהן. מה שרוצה הממשלה הוא, שמי שלא רוצה לבוא — לא יבוא. תמשיכו לעבוד, תמשיכו לשאול האם יש שגיאות לביקורת המדינה, חקבעו מסקנות, תסיקו מסקנות. הניחו נא לפנינו על שולחן הכנסת מסקנות מן הביקורת, אף שאנשים שנדרשו להופיע בפני הוועדה לא הופיעו; נעבור לסדר-היום.

אמר השר מודעי: לוועדה לענייני ביקורת המדינה אין תפקיד קשה יותר מלוועדות אחרות. ניהא, לא אחלוק על דבריו. אבל הוא אמר: אין היא שונה מוועדות אחרות. על כך אני חולק.

הוועדה לענייני ביקורת המדינה לא אמורה לעסוק בעניינים שוטפים. היא לא מבקשת משר או מפקיד בכיר לבוא ולהסביר מה מתרחש היום ומה התרחש אתמול. היא באה לבקש אך ורק תגובה על דוח כתוב. דוח המתייחס על-פי הרוך למעשים ולמחדלים שמלפני שנים, דוח שניתנה לשר ולמנכ"ל התראה מוקדמת לקרוא בו ולעצב תשובה ולחת על עצמם דין-וחשבון מה קרה ומה לעשות לתיקון הליקויים. בכך היא נבדלת משאר ועדות הכנסת.

חברי הכנסת, הנימה העיקרית בדבריו של השר מודעי היתה — ראו מה מביאים עלינו, ועדות הכנסת יהיו ועדות חקירה, ואני כבר רואה איך משביעים אנשים ואיך הם מזיעים ואיך הם נחקרים. רבותי, כל זה נאמר כדי לשכנע את המהססים להיזהר מהצעת חוק זו. לא דובים ולא יער, לא עדים ולא שבוועות ולא חרמות. היכן זה מצוי כהצעה שלפניכם? הצענו את הצעד המינימלי. לא נתנו סמכות להשביע, לא נתנו סמכות לחקור. ירצה מישהו לבוא לפני הוועדה ולמלא פיו מים — ימלא פיו מים. אבל קצת כבוד לכנסת הזאת. אם יש זימון, יתחמק פעם אחת: יש זימון, יתחמק פעם שנייה, ואין לו סיבה. פעם שלישית ורביעית — ואין תגובה.

בקיצור, שום סמכויות של ועדת חקירה לא ניתנו בחוק הזה, לא להשביע, לא לחקור. לכן אנא, אל תראו להקים גלמים ולהפחיד בהם.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושבי-ראש, אני מבקש לשאול שאלה את יושבי-ראש הוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אגב, אני שמח מאוד שהממשלה מיוצגת הפעם באופן בלתי רגיל לכנסת הזאת. אנא, חברי הכנסת, ראו ומנו את מספר השרים שעמנו. זכינו לכבוד. מדוע הגיעו היום השרים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליבאי, השעה מאוחרת ואני מציע שנתרכז בעניין.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

— — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מקווה שהממשלה תהיה מיוצגת כאן תמיד במספר גדול יותר ממספר חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה, שמשחתפים בישיבותיה. כשאני מופיע שם.

מכל מקום, רציתי לשאול את יושבי-ראש הוועדה, ברשות יושבי-ראש הישיבה: פה כתוב, נדמה לי שלא בדיוק כפי שאמרת, ששלושה חברי ועדה כלשהם יוכלו להזמין אדם שאינו עובד מדינה, אלא שהיה עובד בגוף מבוקר. נניח במפלגה או בגוף אחר, להתייצב בפני הוועדה כדי להגיב. הוא איננו יכול להתייצב ולשתוק, הוא מתייצב כדי להגיב.

אני רוצה לשאול: כשמדברים על זכויות האדם הזה, שבעבר היה עובד מדינה, האם הוא רשאי לשתוק? האם הוא רשאי להביא עורך-דין? האם הוא רשאי שלא להפיליל את עצמו? האם הוא יכול לטעון לחיסיון? האם הוא חייב להגיש מסמכים, כפי שכתוב כאן? האם אנחנו לא עוברים פה את כל הגבולות, שכאשר יש ועדת חקירה, כתוב מה עושים בהם, למשל, אפשר להיות מיוצג על-ידי עורך-דין, אפשר לשתוק. הרי מדובר על מעשים שהוא עשה, לכן הזמינו אותו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

תקרא את סעיף קטן (ב).

שר המשפטים ד' מרידור:

רבותי, אם אנחנו רוצים לכבד את החוקים שאנחנו מחוקקים, וכתוב כאן שאדם צריך להתייצב כדי להגיב, אזי אנחנו רוצים שהוא יגיב. אם ירצה אדם שלא להגיב, האם הוא יהיה רשאי שלא להגיב. בניגוד למה שכתוב בחוק?

אני רוצה להזכיר לחברי הבית, שלא מדובר רק על עובדי מדינה. מדובר על עובדי גופים מבוקרים, האוניברסיטה העברית, עיריות, מפלגות. וכל שלושה חברים זימינו את החברים של הצד שכנגד ויחקרו אותם. השאלה, אם זה נכון, ואדוני היושבי-ראש יסכים אתי, ואני חושב שאיני מנחש כשאני אומר שזה צעד ראשון, שיש חברים, אולי גם אדוני נמנה עמם, הרוצים — אולי גם אמרו את זה — להמשיך ולהתקדם לקראת זכויות מלאות יותר של חקירה.

לכן אני חושב שההסתייגות הראשונה היא החשובה מכולן, והיא שלא תהיה הזמנה כזאת אם לא ביקשה אותה המבקרת. אם ביקשה אותה המבקרת — זה בסדר. עד כאן.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני הבינתי שאדוני לא רוצה למק מחדש את

הכנסת בחוק. מי שיועד חוק יודע שזכות השתיקה המעוגנת בפקודת הראיות חלה, אלא אם כן הכנסת שללה, וכמידה ששללה. לכן, לכל מי שיוזמן להופיע לפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה מובטח כל חיסיון שישנו בפקודת הראיות, ומובטחת זכות שתיקה.

חברים, אלה דברים פשוטים. מי שרוצה שלא להצביע בעד החוק, שימצא טעמים של ממש; אל יביע חששות במקום שאינם.

עד כאן להערותי של שר המשפטים. להערותי של חבר הכנסת רן כהן אשיב כשאגיב על ההסתייגות השנייה של השר מודעי.

אני רוצה לחזור לרגע לנימת דבריו של השר מודעי, שהציג את הדברים כאילו אנחנו מקימים כאן גוף שוטר או גוף מעניש. אמרתי: לא זה ולא זה. אדוני השר מודעי, למבקר המדינה יש סמכויות לזמן, משום שלמבקר המדינה ולעובדי משרדה יש סמכויות שניתנו בחוק לוועדת חקירה ממלכתית, וממילא היא רשאית לזמן. לוועדת הכנסת אין שום סמכות בחוק לזמן אדם אחד בפניה. נאמר לה בחוק: נא לדון ברוח מבקר המדינה, נא לסכם את דיוניך ונא להניח הצעות החלטה בפני מליאת הכנסת. בחוק, כפי שהוא היום, אין לה סמכות לזמן. מבחינה זו לא נעלה על מבקרת המדינה בסמכויותינו, כאשר הצעת החוק תתקבל, אלא נוכל לבצע את תפקידנו.

אני רוצה להדגיש, חברי הכנסת: הזימון שניתן כאן, הזימון שהוא חובה, להבדיל מהזימון הראשון, הזימון השני והשלישי, יכול להינתן רק על-פי רצון רוב חברי הוועדה המשתתפים בהצבעה. אין די ברצונו של היושב-ראש.

אני רוצה להבהיר עוד. אמר השר מודעי: 41 שנה לא היו סמכויות כאלה. חברי הכנסת, נראה לי — ואני משתדל לברור במלים — שהמצב הנוכחי תרם לא במעט ליכולת של הממשלה להתעלם מביקורת מסוימת ולהתעלם מדרישות הכנסת, ואולי גם תרם לזלזול של שרים מסוימים בכנסת ובוועדותיה.

לגופן של ההסתייגויות. מה מציע שר הכלכלה והתכנון בהסתייגויותיו? הסתייגות ראשונה: הוא מבקש שהזמנה מטעם הוועדה של הכנסת תהיה חלויה ביוזמה ובהצעה של מבקר או מבקרת המדינה. אנו, חברי הכנסת, הוסמכנו לבחור במבקר המדינה, היא מניחה לפנינו על שולחן הכנסת את הדוח שלה, אנו הוועדה שהוסמכה בחוק לדון בדוחות, ואנחנו דנים בדוחות. הדוח לא קובע הלכה למשה מסיני, הדוח הוא לא פסק-דין, מותר לגוף מבוקר לבוא אלינו ולערער על ממצאים שבדוח. או מבקרת המדינה תאמר לנו: אל תשמעו את הגוף המבוקר הזה, אל תשמעו את הטענות שיש לו? בידיה — והיא לכאורה צד בדיון — אתה רוצה, השר מודעי, להפקיר את זכות הווטו על זימון אנשים לבוא לפני הכנסת ולערוך חסם על ממצא שבדוח? למה?

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:
ההיפך הוא הנכון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מציע שתיתנו לו להסביר את הטענות שנשמעו.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
שנית, חברי הכנסת הם ועדת הכנסת. יושב-ראש הוועדה וחברי הוועדה מחליטים על זימון בפניהם. מה שההצעה של השר מודעי באה לעשות למעשה זה להפוך אותנו, את חברי

ההסתייגויות שכבר נומקו על-ידי כבוד השר מודעי, אלא להציג שאלה. שמעתם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

גם חבר הכנסת רן כהן מבקש לשאול שאלה. בזה יסתיים מחזור השאלות, ואז תענה. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברשות היושב-ראש, חבר הכנסת ליבאי, אתה יודע שאני חומך בחוק הזה, לכן שאלותי הן ענייניות לחלוטין, ואין לי שום רצון להתנגח. אני חושב באמת שצריך לתת לוועדה לענייני ביקורת המדינה את הכלים כדי לזמן אנשים. אני רק מבקש לדעת, אם אין כאן איזה מצב של חומרת-יתר בתוך הסעיפים, ואני מבקש את הבהרתך.

הראשונה — על-פי הנוסח הקיים כרגע, גם שר או סגן שר שלא יבואו יהיו ראויים למאסר, דבר שנראה על פניו יותר ממוזר, לפחות בצורת השלטון שבה אתה ואני רוצים.

השאלה השנייה שאני מבקש לשאול: מה שיוצא כאן כעצם הוא שפקיד מדינה, עובד מדינה, מעצם היותו כזה, צפוי לשישה חודשי מאסר. זה עונש, שאם ננסה למצוא לו מקביל במערכת השיפוטית הקיימת, נראה על פניו חמור מאוד מאוד. אני מכיר בכך, שצריכה להיות איזו ענישה בעלת שיניים, כדי לתת שיניים לחוק. אבל, שישה חודשי מאסר, עם כל הכבוד, זה נראה כוטה מדי. והשאלה היא, אם יש לעניין הזה דרך של פתרון, כי אנחנו עומדים בקריאה שנייה ושלישית ולא בקריאה ראשונה, כשעדיין ניתן לחקן תיקונים מהותיים. ואני מדגיש: אני בעד מתן שיניים לוועדה לענייני ביקורת המדינה. אתה מכיר את עמדתך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליבאי, בבקשה להשיב.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

חברי הכנסת, אשר להערות של שר המשפטים דן מרידור — ראשית, בתגובה על הערה מקדמית שלו, לעניות דעתי, לפי בדיקת פרוטוקולים אפשר לראות שמרבית חברי הוועדה לענייני ביקורת המדינה נוכחים תמיד בדיוניה. זו הוועדה הקטנה ביותר בכנסת במספר חבריה, וייתכן שמיעוטם של הנוכחים משקף את מיעוט החברים בוועדה.

שנית, לגופו של עניין — אדוני השר, כשנכתב בהצעת החוק, שאדם יוזמן כדי להגיב, הכוונה היתה להגביל את סמכותנו לזמן אנשים אך ורק להגיב על דוחות מבקר המדינה. מבחינה זו התכוונו להגן על המזומנים ולומר מראש: לא נשאל אתכם ואיננו רשאים לשאול אתכם אגב אורחא גם בענייני דיומא, ובאמתלה של עיון בדוח לפעול במסגרת סמכויותיה של אחת מוועדות הכנסת האחרות. לכן אמרנו, שאנחנו מזמינים את מי שנשא משרה בזמן הרלבנטי, כדי להגיב על האמור בדיון-יושב-השבוע. לעניות דעתי, זו דרישה מינימלית.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

— — —

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

תרשה לי, השר מודעי. אני רגיל בשאלות מסוגים שונים, של קהלים שונים, ובדרך כלל לא נשאר חייב תשובה. אבל סבלנות, מפני כבוד המקום. אי-אפשר לומר. הכול כדיבור אחד.

שנית, כל מי שיועד חוק — ושר המשפטים יודע חוק — יודע שהעקרונות הכלליים, שנבקעו בפקודת הראיות, חלים. למשל, חיסיון שניתן שם — חל, אלא אם כן שללה אותו

הוזמן לוועדה לענייני ביקורת המדינה ואמר: חברי, נקבע לי יום סיור באותו יום, נקבע לי עניין אחר לאותו יום, יש ישיבת ועדת שרים באותו יום — יקום שר בישראל במשך חמש השנים האחרונות, שיעיד עלי, כיושב־ראש ועדה, שפנה אלי ואמר לי: יש לי נימוק כלשהו, ואני פקפקתי בדבריו ולא אמרתי: אדוני, הישיבה נדחת. וכי ייתכן שיהיה חבר כנסת אחראי אחר שלא ישמע לבקשות שרים בישראל, מחוץ ידיעה והכרה באחריות שהם נושאים בה? על מה אתם מדברים? על מה אתם מגינים? אתם מגינים על שרים, שדרך קבע מזולזלים בביקורת, שדרך קבע משתמטים מלהופיע. וכי צריך אני כאן לציין שמות של אנשים הנעדרים מהבניין הזה? אתם מגינים על ראש מועצת ראשי־העין לשעבר, שמבקר המדינה כתבה לאחרונה דוח חריף ביותר בגנותו? ומי הופיע בפני הוועדה? — כמובן, ראש המועצה הנבחר החדש; ראש המועצה היוצא לא רוצה להופיע, ואין לי סמכות להביא אותו.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:
ואם תביא אותו?

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
אם אני אביא אותו, אני אדרוש ממנו תשובות.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:
הוא לא ישיב.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
נתתי לו הזדמנות לפני שאוציא מסקנות, כי, אדוני השר מודעי, אם אני אביא הצעת גינוי לאותו אדם בפני מליאת הכנסת, האם אני יכול להביא זאת לפני ששמעתי את הסבריו? — לא. הוא יגיד לי: לא קיבלתי ממך שום הזמנה. וכי יש לי הוכחה אחרת היום? וכי יש לי היום בכלל כלי להזמין אותו כחוק? — לא. לכן אני מנוע מלהציג מסקנות, ואותו אדם יהיה מחוץ מועצת כרשימת מועמדים פוליטית אחרת ויבקש רוב, ואני לא אוכל לבוא ולומר: דנו בביקורת של מבקר המדינה, קבענו מסקנות לגביו. אנחנו רק נותנים לאלה שמבקשים את האפשרות להתחמק מכל אחריות ציבורית לתת דין־וחשבון ציבורי.

אשר להסתייגות השלישית: הוועדה, חברי הכנסת, מבקשת לפטור על־פי חוק את כבוד נשיא המדינה, את יושב־ראש הכנסת וכל נושא משרה שיפוטית, שופט או דיין בישראל, מלהתייצב בפני הוועדה; אלה ולא יותר. אני חושב שהטעמים לפטור את כבוד נשיא המדינה הם ברורים. אני חושב שהטעמים לפטור את כבוד יושב־ראש הכנסת, שלא יודק להופיע בפני ועדה של הכנסת אלא אם כן הוא נענה לכך, הם ברורים. לגבי נושא משרה שיפוטית, בגלל עקרון הפרדת הרשויות הנימוק הוא ברור.

מה מבקשת הממשלה? — וכאן חושפת הממשלה את עיקר התנגדותה להצעה. היא מבקשת לפטור את השרים ואת סגני השרים מלהופיע בפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה. וכי ממי אבקש הסברים על מחדלים וליקויים וטעויות שהיו? את מי אני אשאל אם תיקן המשרד את דרכיו, אם קוימו הנהלים, אם תוקן הליקוי? אני אבקש זאת משומר הסף, ממחלקת התה במזנון, מהפקיד הזוטר? ממי? לא מהמנכ"ל, לא מהשר ולא מסגן השר. בבקשה, תזמין את כל מי שאתה רוצה בעולם — אומרת הממשלה — רק לא את השרים וסגני השרים, רק הם פטורים מלתת דין־וחשבון על הדברים.

שר הפנים א' דרעי:
שרים לא מופיעים לוועדה?

הכנסת, לעושי דברה של מבקר המדינה. אנחנו לה כאסקופה נדרסת — היא תאמר לנו את מי לשמוע ואת מי לא לשמוע. ככל הכבוד — — —

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

עובדה היא שהיא קובעת כאילו נושאים תדנו. עובדה היא שאתה לא יכול לדון בכל נושא.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני, על־פי תקנון הכנסת, שאנחנו קבענו, הסמכנו את הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדון בדוח מבקר המדינה פרקים פרקים. כיצד לדון בדוח זה, זה בסמכות חברי הוועדה: את מי לשמוע ואת מי לא לשמוע, מתי לשמוע, זה בסמכות הוועדה. בכל הכבוד, להכפיף אותנו, חברי הכנסת, למבקר המדינה — זאת אתם מבקשים לעשות אם תקבלו את ההסתייגות הראשונה של השר מודעי.

מה טיב ההסתייגות השנייה של השר מודעי? אומר השר: מדוע קבעתם שמי שמצפצץ, כלשון פשוטה, על הוועדה, לא כא פעם אחת ופעמיים נדרש לבוא ואין לו שום טעם צורך לכך שהוא לא בא — ולא אני אבקע אם זה טעם צורך או לא, היועץ המשפטי יקבע זאת, ואחר כך בית־משפט — אין לו שום טעם צורך? אומרים לנו: הדין יהיה דין משמעתי. מורי ורבותי, המקרים שאנחנו נחקלים בהם לא כמעט הם אלה, שבעקבות דוח מבקר המדינה ומבקר המדינה, לאחר שגרמו נזק במיליונים לכלכלת המדינה ברכשנותם, במחורליהם, עכרו אנשים לתפקיד אחר, פרשו, והדין המשמעתי לא יחול עליהם. אם כך, אם אין סנקציה אזרחית רגילה — והסנקציה הרגילה בספר החוקים על עבירה היא מאסר — הם יאמרו לעצמם: אין כל אפשרות להטיל עלינו סנקציה כלשהי, למה נבוא? לכן אנחנו חייבים שיהיה עונש כלשהו כאשר אנו מגדירים עבירה, והעונש חייב, על־פי טיבו, חברי הכנסת, במקרה זה להיות מאסר. עבירה שעונשה שישא חודשי מאסר כעונש מרבי היא מהעבירות הקלות ביותר בספר החוקים, בחוק העונשין — והאמנינו לי, אני מכיר אותו היטב — וזה לא אומר שהאדם יידון למאסר: אפשר לדון אותו לכל עונש שבעולם, החל מקנס של חמישה שקלים וכלה ביום מאסר אחד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אם שר לא רוצה להתייצב בפני הכנסת, שר המשפטים לא חושב שיש בכך דבר אבסורדי?

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
אני אניע לשרים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

שר יתייצב ולא תהיה לך בעיה, אבל אם יבוא שר ויזלזל בכנסת?

שבח וייס (המערך):

תביעו אי־אמון לממשלה.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
על מה אתם מגינים, השרים?

קריאות:

— — —

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני מבין, האם אין זה טבעי ביותר שתבוא הממשלה ותאמר: זו הצעת חוק מבורכת, אנו, הממשלה, מעוניינים שהשרים ישיבו על דוחות ביקורת המדינה, אנו מעוניינים שהם יתייצבו? עדיין לא שמעתי משר אחד בישראל קבילה, שהוא

אני מציעה גם ליושב-ראש הוועדה וגם לשרי הממשלה לנהוג על-פי סעיף 127(א) בתקנון, שבו כתוב לאמור: "בכל שלב של הדיון בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון בהצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה".

אני מבקשת שדבר זה ייעשה. תוחזר הצעת החוק לוועדה, ידונו בה מחדש, ואולי יגיעו להצעה מתקבלת על הדעת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמחולניו, העניין מוכן. יש שתי אפשרויות: סעיף 127(א) לתקנון אומר: "בכל שלב של הדיון בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון בהצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה". האם הממשלה מבקשת משהו בעניין זה?

שר הפנים א' דרעי:

סליחה, אדוני היושב-ראש, סעיף 127 בתקנון מדבר על הצעת חוק ממשלתית וכאן מדובר על הצעת חוק פרטית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. זה לא בדיוק כך, אבל אמרת — אמרת. עכשיו אני שואל את יושב-ראש הוועדה: ההחלטה כולה בידך.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, זה לא רלבנטי, כי מדובר רק בהצעת חוק ממשלתית ולא בהצעה של חברי הכנסת או של ועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה, קודם כול אני רוצה להודיע, השר מודעי, שאני בדקתי את התקנון במשך כל הדיון שנערך כאן. יש לי הרבה לבטים בקשר לכמה דברים בהצעת חוק זו, אבל מדובר בדיון בקריאה שנייה, ובקריאה זו אין כבר הצעת חוק פרטית. ברגע שהצעת החוק עברה קריאה ראשונה, אדוני השר מודעי, היא הצעת חוק לכל דבר ולא זוכים את אכותיה ואמהותיה.

בבקשה, חבר הכנסת ליכאי.

דוד ליכאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
אדוני היושב-ראש, אני מציע להצביע על הצעת החוק בקריאה שנייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. להצעת חוק זו סעיף אחד בלבד, ויש הסתייגות לסעיף הזה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות לסעיף זה. לצערי הרב, כך אני חייב לנהוג לפי התקנון. אני אומר "לצערי הרב", ואיני רוצה לקבל על עצמי את האחריות לשנות את התקנון נגד מלים מפורשות. לא מדובר על סעיף משנה, מדובר על סעיפים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מה שאתה מציע הוא אבסורד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה יודע מה, חבר הכנסת מיכאל איתן? במשך חצי השעה האחרונה, כשהתקיים הדיון כאן, התלבטתי עם עצמי בקשר לאבסורד הזה. זה אולי אבסורד, מפני שהכניסו לסעיף אחד דברים שהיה צריך לפצל אותם, אבל על זה צריך היה לחשוב קודם.

אני מחלכט בעניין הזה, כי יש בסעיף זה שלושה עניינים שונים. אני יודע זאת, אבל, אם תקרא את התקנון בעיון, כפי

דוד ליכאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

נכבדי, אילו היו כולם כמות וכמו שר המשפטים, לא הייתי מעלה את הצעת החוק. יש נימוסים טובים ויש דרכי מינהל תקין, ויש אנשים שהתכבדו כזה והתכבדו כזה.

שר הפנים א' דרעי:

יש שרים שלא מופיעים?

דוד ליכאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

לצערי הרב, אדוני שר הפנים, יש ויש. האמן לי, הצעת חוק זו הוגשה בכנסת הקודמת, ולא היתה נוחה לי. האמן לי, המתנתי. אמרתי לך, במקום שחלקו על הצורך בה, מבקרת המדינה או משהו מחברי הוועדה, אני המתנתי או השמטתי סעיפים או פרקים מההצעה. רק דברים שנראו לכל חברי הוועדה כחיוניים נשארו בהצעה. ומדוע? כשל הלימוד מהניסיון. את זה הנתנו היום בפניכם.

אני מודיע: השרים לא מזומנים לחקירה והם לא יישבעו. כל מה שהצעת החוק הזאת באה לומר: הוומתם, אין לכם נימוק טוב שלא לבוא, בואו והתייצבו והגיבו על הדוח. רצונכם לשותק, בחרו בשתיקה. אבל הציבור יוכל להסיק מסקנות משתיקתו של שר בפני ועדה של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליכאי, אני חושב שאתה מיצית בכוח שכנוע רב את כל הטענות.

דוד ליכאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אני מודה לאדוני היושב-ראש; אני מודה לכם, חברי הכנסת.

אוסף הערה אחת לעניין ששת חודשי המאסר. חברי הכנסת, אותו עיקרון בחוק, המקנה חסינות לחברי הכנסת ולשרים, חל גם כאן. לא הצענו לשלול מחבר כנסת או משר את חסינותו, דהיינו, שר שיסרב להתייצב ולהופיע, אומנם עבר עבירה. אני מאמין שעצם המחשבה, שהוא עובר עבירה, תשכנע אותו שלא לעבור אותה ולהתייצב, אם אין לו טעם צודק שלא להתייצב.

נכון הדבר, שנכון לשלב זה לא נוכל למצות את הדיון עם השרים. אם משהו דואג שמא תגרום אי-התייצבות השר, חס וחלילה, למאסרו, אני מודיע לכם, שעד הנה תקצר ידנו. אנחנו לא רוצים לראות, חס וחלילה, שר במאסר כשל אי-הופעה בפני ועדה. נטען לחסינות. אם יגיעו דברים חס וחלילה לכך, נגיע גם לסוגיה זו.

רבותי, לאחר שהשתדלתי להראות, שהצעת החוק היא צעד ראשון, היא ניסיון מוגבל מאוד, היא צעד מינימלי, ואין בה מה שניסו לתלות בה, אני מבקש מאוד מהכנסת לאפשר לכנסת עצמה לחפיק כראוי, עם כיבוד הממשלה, אבל גם עם עמידה על יכולתה למלא את מה שהכנסת הטילה על עצמה ועל ועדה משלה בחוק. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מבין שיש הצעה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמחולניו. לכן, אדוני, יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, אולי חישאר כאן, כי אולי תצטרך להשיב. בבקשה, חברת הכנסת ארכלי-אלמחולניו.

שושנה ארכלי-אלמחולניו (המערך):

אדוני היושב-ראש, נכון שהמצב שתיאר אותו יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה הוא קשה וזו גם המציאות. אבל, קשה מאוד גם להשלים עם הצעת החוק המונחת לפנינו היום, לפחות עם סעיף אחד או שניים מתוכה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, חבר הכנסת רן כהן, אחריו — חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר רק לסדר הדיון — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רגע, מה זה, בריונות?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאיר לוי, אני לא שמעתי מלה אחת ממה שאמרת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו ממש בריונות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, לנוכח העובדה, שהסתבר עכשיו שאופן הגשת ההסתייגויות אינו מאפשר ברירה ובחירה לחברי הכנסת, אין מנוס, אלא לפנות פעם נוספת ליושב-ראש הוועדה להחזיר את הצעת החוק לוועדה ולהגיש את זה בצורה אחרת. רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל זה לא עניין לצעקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אני קורא לשר המשפטים, אם הוא ימצא פתרון לעניין, אשמח. דעו לכם, שכחבר הכנסת, לו הייתי יושב באולם, הייתי רוצה להצביע על כל ההסתייגות בנפרד, אבל אני אנוס על-פי הכתוב ולא אשנה את הכתוב.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
אני מבקש, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, אדוני יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):
אדוני היושב-ראש, נוהל ההצבעה על ההסתייגויות, כפי שאתה קבעת אותה, הוא נוהל שלא היה לנגד עיניה של הוועדה. הוועדה סברה, שחברי הכנסת יהיו חופשיים להצביע באופן נפרד על כל ההסתייגות שמשמעותה שונה לחלוטין. מהנהל הוא כפי שאדוני הודיע עליו עכשיו, וזה לא הובא בחשבון, היינו, אנשים התומכים באחת ההסתייגויות צריכים, או לתמוך בכול, גם כמה שאין דעתם נוחה ממנו, או להתנגד לכול. לעניות דעתי, בכך מעמידים את חברי הכנסת במצב לא ענייני.

בנסיבות אלה אני מציע להחזיר את הצעת החוק לוועדה, כדי שהיא תכין אותה בהתאם לנוהל ההצבעה שאדוני קובע, והוא בהתאם לתקנון הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה, רק רגע אחד, אני יכול להתמודד רק עם שר אחד. בבקשה, השר מודיע.

שאני עשיתי — אני שאלתי גם את מזכיר הכנסת, והוא אמר, שמדובר בסעיפים ולא בסעיפי משנה. אני קראתי, ואומנם כך כתוב. מדובר רק על סעיף, ולא כתוב בתקנון סעיפי משנה.

אני אומר לכם שוב, אני חושב שיש פגם בתקנון. אבל אני יכול לקחת על עצמי, כיושב-ראש, ואני חושב שיושב-ראש אחר היה יכול לקחת על עצמו את האחריות, לשנות הוראה מפורשת.

אני מוכן לשמוע כל משפטן מובהק שמוכן לטעון כאן נגד הדבר הזה.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, זו תהיה הצבעה אחת או שלוש הצבעות נפרדות?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פנחסי, אני אומר לך שוב: ביליתי את חצי השעה האחרונה בכדיקת התקנון. התקנון מדבר על הסתייגויות לסעיפים. והסעיף פירושו — כל אותו סעיף. יכול מאוד להיות שהוועדה לא הטיבה לעשות, כשהכניסה את כל הנושאים לסעיף אחד, ולכן קשה היה לשר להסתייג בשלוש פסקאות שונות. אבל זה מה שכתוב בתקנון ואני לא אסטה ממנו.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל יכול להיות שחבר כנסת מקבל הסתייגות אחת ולא מקבל הסתייגות שנייה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פנחסי, לא רק שאתה צודק — אני מסכים אתך. אבל, לצערי הרב, מכיוון שכך כתוב בתקנון, אני כיושב-ראש הישיבה, לא מוכן לקחת על עצמי את האחריות לשנות מלים מפורשות. אילו היתה פרשנות לכאן ולכאן, נטיית לבי היא ללא כל ספק להצביע על כל פסקה ופסקה בנפרד, כי הנושאים הם שונים. אבל, אם תקראו את התקנון, ואני מזמין אתכם לקרוא אותו, תראו שאין מנוס.

אני מוכן לתת להתבטא — — —

שבח וייס (המערך):
אני מציע שנשמע את חבר הכנסת ליבאי, וזהו.

השר א' אולמרט:
אדוני היושב-ראש, על איזה סעיף אתה מסתמך?

היו"ר מ' וירשובסקי:
השר אולמרט, אתה רוצה להתייחס? בבקשה. אני אאפשר לכל מי שרוצה להביע את חוות דעתו המשפטית, להתבטא. אני לא מוכן לפעול נגד הוראות מפורשות של התקנון. אני מבקש מחברי הכנסת לקרוא בתקנון מסעיף 125 ואילך ולקבוע את עמדתם. השר אולמרט, בבקשה.

השר א' אולמרט:
אני רציתי רק לשאול, על איזה סעיף בתקנון אתה מסתמך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אמרת, מסעיף 125 ואילך.

מי עוד רוצה לומר משהו?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני, אני מבקש.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
סליחה, אני הצבעתי.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מה זה, נותנים רק למערך לדבר? אי אפשר לתת את רשות
הדיבור גם לאחרים?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת יאייר לוי, האם השר מודעי הוא מהמערך? לא
להתווכח.

קריאה:

לא ברור.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא ברור, לא ברור. בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, אני מצטער לחלוק על דברי חברי,
השר מודעי. אני חושב שזכותו של יושב-ראש הוועדה להגיד,
כל עוד לא התקיימה ההצבעה, שהוא מבקש להחזיר אותה.

בסעיף 127 בתקנון יש תקנה מפורשת בנושא זה: "בכל
שלב של הדיון בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת
הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור
ולדון בהצעת החוק כולה או כשאלה שהכנסת תפרש
בהחלטתה".

אדוני היושב-ראש, התקנה ברורה. יושב-ראש הוועדה
ביקש להחזיר את הצעת החוק לוועדה. תעמיד את ההצעה
הזאת להצבעה בכנסת, ואם תאמץ הכנסת את ההצעה

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר הפנים א' דרעי:

"רשאית הכנסת", משמע רק בהצבעה. אין פירוש אחר. מי
זאת הכנסת? רק מליאת הכנסת. לכן חבל על הוויכוח.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, איני יכול לתת רשות הדיבור לחברי כנסת
נוספים. אמרתי שחבר הכנסת שמעון שטרית הוא האחרון.
ההצעה שאני עומד להציע ברורה. נתתי לכל חלקי הבית
להתבטא.

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

שר הפנים א' דרעי:

עכשיו צריך רק להצביע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
צריך להצביע על החזרה לוועדה. זה הכול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תיכף נעשה את זה. חברי הכנסת, האחרון שידבר הוא חבר
הכנסת שמעון שטרית.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, כסיטואציה הזאת, כל פעם שאתה
מסתכל על סעיף אחר, מכוונים אותך לתוצאה שונה במקצת.
והמסקנה הסופית אינה תורה מסיני, אינה מסקנה חד-משמעית

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת ליבאי איננו חשוד
באי-ידיעת תקנון הכנסת. הוא גם משפטן מובהק. תקנון הכנסת
מונח לפניו. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו פנתה אליו
בהפצרה להחזיר את העניין לוועדה. היושב-ראש פנה אליו
ושאל, אם הוא מסכים. יושב-ראש הוועדה הודיע, שאיננו
מסכים, והוא מבקש הצבעה.

הנימוק החמקני הזה פותח, לדעתי, פתח לכך ששום
הצבעת החלטה בכנסת לא תהיה סופית, כי פירוש הדבר הוא,
שלאחר ששר הסכים — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

קריאות:

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

מדוע אתה צועק?

אני מסביר: יושב-ראש הוועדה, שהיה והינו המוסמך
היחיד להחזיר לוועדה, הודיע שאיננו רוצה להחזיר לוועדה.

קריאה:

הוא לא ידע.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אם הוא לא ידע, ילך לבית-ספר למשפטים. מה זאת
אומרת לא ידע? איזו טענה זו בכנסת? אי-ידיעת החוק פוטרת
מן החוק?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
צריכים להיות מושלמים.

שר הכלכלה והתכנון י' מודעי:

אבל צריכים להיות מושלמים ולא לשחק פה בפוליטיקה.

אדוני היושב-ראש, לדעתי, בזה הסתיימה הסוגיה והיא
עומדת להצבעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס, אחריו ידבר שר הפנים,
ואחריו — חבר הכנסת שמעון שטרית. חברי הכנסת, עוד לא
קרה שבסיום דיון התעוררו פתאום כולנו לחיים. הואיל
והסוגיה חשובה, אני מבקש שנצטמצם בדברים העקרוניים
ונגמור את העניין.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתייחס להערתו
האחרונה של השר מודעי, רק לעניין הזה. באופן עקרוני אני
נוטה מאוד לצדד בגישתו. משום שזה אכן פותח פתח גם לאיזו
יציאה מניפוליטיבית מסבך של הצבעה. אבל, חברת הכנסת
שושנה ארכלי-אלמוזלינו עלתה עם הצעתה לפני שנשמעו
ההערות בדבר הקושי בהצבעה. זה דבר חדש, ועל-פי המסורת
המפוארת של יוסף שפרינצק, יושב-ראש הכנסת, שבמקרים
אחרים שבהם התרחשו דברים כאלה אמר שכל אינצידנט
מוליד פרצונט, אני ממליץ שהיושב-ראש ייעתר, לפני
משורת הדין, בגלל סדר ההערות. תודה רבה.

דוד ליבאי (יו"ר הוועדה לענייני ביקורת המדינה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא, חבר הכנסת ליבאי, שב בבקשה. חבר הכנסת
ליבאי, אני מבקש מן לשבת. עכשיו צריך לדבר שר הפנים.
והאחרון יהיה חבר הכנסת שמעון שטרית.

לחזור ולדון בהצעת החוק כולה, או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה. כך ביקש יושב-ראש הוועדה — להחזיר את החוק לדיון בוועדה.

"על הכנסת להטיל" — פירושו על-ידי הצבעתה. עכשיו זה עומד להצבעה: האם להחזיר את החוק, או לא להחזירו, לוועדה לענייני ביקורת המדינה, כפי שביקש יושב-ראש הוועדה, לפי סעיף 127? מי שרוצה להחזיר את הצעת החוק לוועדה, כהצעת יושב-ראש הוועדה, יצביע בעד. מי שאינו רוצה, יצביע נגד. האם זה ברור? וכן, חברי הכנסת, נא להצביע. זו הצבעה מס' 8.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להחזיר את הצעת	
החוק לוועדה	13 —
נגד	12 —
נמנעים	— אין

ההצעה להחזיר את הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), תש"ן—1989, לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, 13 הצביעו בעד, 12 הצביעו נגד ואין נמנעים. הואיל וזה דבר פרוצדורלי, לא רציתי להגיד מראש איך אני אצביע, אבל אני מצרף את קולי להצעתו של יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, והצעת החוק חוזרת עכשיו לוועדה לענייני ביקורת המדינה.

בזה חס הדיון בהצעת החוק הזאת. זה היה דיון אקדמי, ענייני ומעניין, שכמותו לא היה כאן זה זמן רב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

מכתינה עניינית, חבר הכנסת ריבלין, אתה צודק במאת האחוזים.

חברי הכנסת, בזה חס סדר-היום. הישיבה הבאה של הכנסת תתקיים ביום ב', כ' בכסליו תש"ן, 18 בדצמבר 1989, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 17:43.

שכל מי שלמד באוניברסיטה יודע אותה, קל וחומר מי שלא למד באוניברסיטה.

לכן, אני מציע להגיש שהשאלה שאנו ניצבים בפניה מורכבת, קשה ולא ברורה. לשם הדגמה, הנה כתוב בסעיף 128 לתקנון הכנסת: "היושב-ראש יצביע תחילה על הצעת המסתייג". אני רואה כאן הצעות המסתייג, ולא הצעת המסתייג, ולכאורה הייתי יכול להגיד — אינני רוצה להיכנס עכשיו לוויכוח — שבנוסח שלפנינו יש שלוש הצעות, ותצביע קודם על כל אחת מההצעות. אולם, לא לשם זה קמתי לדבר.

קמתי לדבר כדי להגיד לך, אדוני היושב-ראש, שבסיטואציה הזאת, או כמצב הזה בעברית טובה, אני מציע לך — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

ההיגיון אומר, שכל הסתייגות עומדת בפני עצמה. אין ההיגיון אחר. איזה ההיגיון זה להצביע על הכול יחד? אתה חוקר צריך לפרש לפי ההיגיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ריבלין, ההיגיון אומר, שצריך לאפשר לחבר הכנסת להמשיך לדבר.

שמעון שטרית (המערך):

גם מי שתומך בך, אל יפריע לך.

לכן, אני מציע לך, אדוני היושב-ראש, לקבל את החזרה או את השינוי בעמדה של היושב-ראש.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

שמעון שטרית (המערך):

הרב פנחס, היתה תשובה מסוימת של יושב-ראש הוועדה. השתנו הנוסחאות לאור הנוהל שהוכרז, וכולנו מסכימים שהוא לא הגיוני. הוא יוצר תוצאה כלתי הגיונית.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע לך לאשר את הבקשה של יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה ולאפשר החזרת הנושא לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

רבותי, חס סדר הטיעונים. אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה. אנחנו נצביע לפי סעיף 127, האם לקבל את הצעתו של יושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה להטיל על הוועדה

נספחות

א. סדר-היום לשיבות קב"ג — קב"ה

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הצעת חוק לתיקון ולהארכת חוקה של תקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון וחבל-עזה — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התש"ן—1989 (קריאה ראשונה).
- ד. הצעת חוק מימי חופין (תיקון), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
- ה. הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התש"ן—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. ייבוא פועלים מחוץ-לארץ — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, מ' בריזהר וע' לנדאו.
- ח. הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 36), התש"ן—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן—1989 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק האזרחים הוותיקים, התשמ"ט—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יב. הערכותם של משרדי הממשלה לקליטת עלייה רבתי, מכירת-המועצות, מאתיפיה ומאוצות המזרח התיכון.
- יג. הצעת חוק אכיפת פסקי חוץ (תיקון מס' 3), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
- טו. עבריינותם של ערבים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום ה"קו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- טז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט—1989 (קריאה ראשונה).
- יז. הסכם תוספת היתוך — הצעות חברי הכנסת ר' כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- יח. זיהום המים בצפון-הארץ — הצעות חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ח' טובי, י' צבן וע' סולודר.
- יט. החלטת מועצת המנהלים של חברת חשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו.
- כ. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כא. רצח תושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, י' נאמן, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
- כב. החקפות יהודים על ערבים ועל נבחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ח' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי, ע' דראושה.
- כג. תנאי העבודה במפעל טקסטיל דימונה — הצעת חבר הכנסת א' בן-מנחם.
- כד. תעסוקה הולמת לקצינים בכירים הפורשים מצה"ל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- כה. הסכמי אירופה 1992 — מאת חברי הכנסת א' ויינשטיין וש' שטריח.
- כו. אשפוז חולים סיעודיים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, ר' כהן, ש' ארבל-אלמחלינו.
- כז. החלטה בדבר תיקון טעות בחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט—1989.
- כח. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כט. הצעת סיעות התחיה ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל "ההחלטה לשגר את שר החוץ לווינגטון".
- ל. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן—1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לא. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קב"ג וקב"ה

- 139—143. יום זכויות האדם הבין-לאומי — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ש' וייס, ח' טובי, א' לין וא' ורדיגר.
- 144—145. גורל יהודי אוזבקיסטן — הצעות חברי הכנסת א' מזרחי ור' פנחס.
146. מצוקתם של ילדים רבים שאינם נקלטים בפנימיות — הצעת חבר הכנסת מ' בריזהר.
147. קיצוץ תקנים בפנימיות — הצעת חבר הכנסת יצ' לוי.
148. שביתת מורים בכאר-שבע — הצעת חבר הכנסת א' גמליאל.
149. מאמץ לאומי לחיזוק שלמותה של ירושלים — הצעת חבר הכנסת ש' הלל.

ג. הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 36), התש"ן — 1989

4. תיקון סעיף 75

בסעיף 75 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום המלים "בצירוף ריבית פיגורים מיום קבלתו" יבוא "בתוספת ריבית פיגורים כפי שנקבעה בהודעת החשב הכללי במשרד האוצר לגבי איחור בהעברת כספים מהמערכת הבנקאית (בחוק זה — ריבית פיגורים) או בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, לפי הסכום הגדול";

(2) בסעיף קטן (ב), אחרי "פירוקה מרצון" יבוא "או מונה לה כונס נכסים", אחרי "או קבלת ההחלטה" יבוא "או מינוי הכונס" ובמקום "בצירוף ריבית פיגורים מיום קבלתו" יבוא "בתוספת הפרשי הצמדה וריבית";

(3) בסעיף קטן (ג), במקום "ובצירוף ריבית פיגורים מיום קבלתו" יבוא "ובתוספת הפרשי הצמדה וריבית";

(4) בסופו יבוא: "(ו) בסעיף זה — 'הפרשי הצמדה וריבית' — תוספת לסכום המענק השווה לסכום האמור כשהוא מוכפל בשיעור עליית המדד בתקופה שמיום קבלת המענק עד יום החזרתו, בתוספת ריבית על סכום המענק";

"מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"ריבית" — ריבית בשיעור הקבוע בהגדרת "הפרשי הצמדה וריבית" שבחוק פסיקת ריבית והצמדה, התשכ"א — 1961².

5. תיקון סעיף 94

בסעיף 94(א) לחוק העיקרי, בפסקה (3), בסופה יבוא "ואם המפעל הוא בית-מלון — לא יאוחר מיום י"ג בניסן התשמ"ח (31 במרס 1988)".

1. תיקון סעיף 9

בסעיף 9(א) לחוק לעידוד השקעות הון, התשי"ט — 1959¹ (להלן — החוק העיקרי), בפסקה (1), בסופה יבוא "ובהיעדרו, מי ששר האוצר מינה להיות ממלא-מקומו".

2. תיקון סעיף 140

בסעיף 140 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) יהיה המענק לגבי נכסי המפעל אשר בעל המפעל ייצר או בנה, באחוזים המפורטים בתוספת, ולגבי ציוד להשכרה או בניין תעשייתי — כהתאם לאזור שבו המפעל שוכר את הציוד או בנה את הבניין, מן הסכום הנמוך שבין אלה:

(1) מחיר העלות בתוספת רווח סביר, ובלבד שהרווח לא יעלה, לעניין בניין — על 10% ממחיר העלות, ולעניין נכס אחר — על 15% ממחיר העלות;

(2) המחיר במכירה ממוכר מרצון לקונה מרצון של נכסים דומים לנכסי המפעל, שיוצרו או נבנו בארץ; באין ייצור מקומי של מכונות או ציוד דומים או אין מחיר שלהם ממוכר מרצון לקונה מרצון — מחיר הייבוא של מכונות או ציוד דומים, ובאין מחיר מכירה ממוכר מרצון לקונה מרצון של בניין דומה — מחיר הבניין כפי שקבע השמאי הממשלתי הראשי".

2. תיקון סעיף 140

בסעיף 74(ב)(1) לחוק העיקרי, במקום "ל-70% משיעור עליית המדד" יבוא "לשיעור העלייה של המדד".

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 234; התשמ"ט, עמ' 2.

² ס"ח התשכ"א, עמ' 192; התשמ"ט, עמ' 52.

הסתייגויות לחוק הג"ל

אחרי סעיף 2 יבוא:

3. תיקון סעיף 440

בסעיף 440 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א)(2), אחרי הגדרת "ביצוע" יבוא:

"'הוציא' או 'שילם' — שילם במוזמנים, או בהמחאה שנפרעה, או בהסדר אשראי שהמינהלה אישרה לעניין זה".

הסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לסעיף 3

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

הסעיף יימחק והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

לשם החוק

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום "תיקון" יבוא "תיקונים שונים".

לסעיף 1

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

במקום "ששר האוצר מינה" יבוא "שהשרים מינו".

לסעיף 2

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

הסעיף יימחק, והסעיפים שלאחריו ימוספרו לפי זה.

אחרי סעיף 2

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

ד. תיקון טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989
(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

- (1) בתוכנית 20, שם המוסד צ"ל "מדרשת תל חיים — אור צבי";
(2) בתוכנית 25, שם המוסד צ"ל "מכון יהודית ליברמן — מדרשה גבוהה לתורה שבעל-פה כרמות שפירא".

¹ ח"ת 107, עמ' 8.

ד ב ר י ה ס ב ר

ה. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 7), התש"ן — 1989

1. החלפת סעיף 13

במקום סעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

13א. סייגים לעיסוק

(א) חבר הכנסת לא יעסוק בכל עסק או בכל עיסוק נוסף אם יש בעיסוק אחד מאלה:

- (1) פגיעה בכבוד הכנסת, במעמדו כחבר הכנסת או בחובותיו כחבר הכנסת;
- (2) חשש של ניצול לרעה או השגת כל יתרון או העדפה בשל היותו חבר הכנסת;
- (3) אפשרות של ניגוד עניינים בין העיסוק לבין תפקידו כחבר הכנסת;
- (4) הופעה, ייצוג, ניהול משא ומתן או פעילות שתדלנית בפני רשות ממשל, בתמורה כספית או בתמורה חומרית אחרת.

(ב) (1) חבר הכנסת רשאי לעסוק בכל עסק או בכל עיסוק נוסף שאינם אסורים על-פי סעיף קטן (א), ובלבד שהכנסתו השנתית של חבר הכנסת מעיסוק כאמור לא תעלה על מחצית הכנסתו כחבר הכנסת, בין בתמורה כספית ובין בתמורה חומרית אחרת; סייג זה לא יחול על הכנסה מיצירה ספרותית, דרמטית, מוסיקלית או אמנותית של חבר הכנסת;

(2) בתום כל שנה יגיש חבר הכנסת ליושב-ראש הכנסת, במועד ובטופס שקבע יושב-ראש הכנסת, הצהרה הכוללת את פרטי הכנסתו מעסק או מעיסוק נוסף בשנה שקדמה להגשת ההצהרה;

(3) הצהרות כאמור בפסקה (2) יעמדו לעיון הציבור לפי הסדרים שקבע יושב-ראש הכנסת.

(ג) לענין סעיף זה —

"לעסוק" — בין בעצמו ובין בשיתוף עם אחר, לרבות עובד או שלוח, ולמעט ניהול הנכסים של חבר הכנסת או של משפחתו;

"עיסוק נוסף" — כל עיסוק נוסף על העיסוק כחבר הכנסת, לרבות עיסוק חד-פעמי;

"הכנסה" — כמשמעותה בפקודת מס הכנסה [נוסח חדש]², לרבות הכנסה עקיפה;

"רשות ממשל" — רשות מרשויות המדינה, רשות מקומית, רשות לפי דין וכן תאגיד או מוסד ממלכתיים, למעט בית-משפט, בית-דין ומשרד שבו נרשמות זכויות על-פי דין;

"תמורה חומרית" — לרבות העמדת רכב, משרד, שירותי משרד ושירותי טלפון לרשות חבר הכנסת לצרכיו הפרטיים.

(ד) סעיף זה לא יחול על שר או סגן שר.

2. ביטול סעיפים 13ב ו-13ג

סעיפים 13ב ו-13ג לחוק העיקרי — בטלים.

3. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום פסקאות (1) ו-(2) יבוא:

"(1) עבר על הוראות סעיף 13א או לא קיים הוראה לפיו;

(2) נעדר משיבות הכנסת, ללא הצדק סביר —

(א) תקופה רצופה של חודשיים או יותר, ולענין זה לא יובאו ימי הפגרה בחשבון; או

(ב) שליש או יותר מכלל ימי הישיבות שקיימה הכנסת בכנס פלוגי";

¹ ס"ח התשי"א, עמ' 228; התשכ"ט, עמ' 130; התשמ"ג, עמ' 2 ו-152; התשמ"ו, עמ' 36;
² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

(4) בסעיף קטן (ו), במקום "(ד)(4)" יבוא
"(ד)(4) או (5)".

4. תיקון חוק שכר חברי הכנסת

סעיף 8 לחוק שכר חברי הכנסת, התשי"ט — 1949 —
בטל.

5. הוראת שעה

ההצהרה הראשונה לפי סעיף 13 (ב)(2), תהיה לשנה
המסתיימת ביום י"ד בטבת התשנ"א (31 בדצמבר 1990).

(2) בסעיף קטן (ד), אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) שלילת שכר ותשלומים אחרים עבור
תקופת ההיעדרות כאמור בסעיף קטן
(א)(2) או שלילת שכר ותשלומים
אחרים לתקופה שלא תעלה על שנה
אחת בשל כל הפרה של הוראה אחרת
של סעיף 13.א";

(3) סעיף קטן (ה) — בטל:

³ ס"ח התשי"ט, עמ' 41.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לפני סעיף 1

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

במקום הסעיף יבוא:

"1. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם
וחובותיהם, התשי"א — 1951 (להלן — החוק
העיקרי) —

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) חבר הכנסת לא יעסוק בכל עסק או בכל
עיסוק נוסף";

(2) במקום פסקה (3) להגדרת "עיסוק נוסף"
יבוא:

"כהונה כיושב־ראש של רשות, תאגיד או
מוסד ממלכתיים".

חבר הכנסת ר' איתן מציע:

בסעיף 13 החדש, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) חבר הכנסת לא יכהן כשר."

חברי הכנסת י' שריד וי' צבן מציעים:

לפני סעיף 1 המוצע יבוא:

"1. שינוי שם החוק

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם,
התשי"א — 1951 (להלן — החוק העיקרי), ייקרא
"חוק חסינות חברי הכנסת וזכויותיהם,
התשי"א — 1951".

חבר הכנסת ש' וייס מציע:

"1. שינוי שם החוק

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם,
התשי"א — 1951 (להלן — החוק העיקרי), ייקרא
"חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם
בפועל, התשי"א — 1951".

לסעיף 1

חברי הכנסת ג' כהן, י' שריד וי' צבן מציעים:

לבטל את הסעיף.

1. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (אמרת עד מחוץ לבית־המשפט), התשמ"ט — 1989 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. החלפת סעיף 10א

במקום סעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש],
התשל"א — 1971, יבוא:

"10א. אמרת עד מחוץ לבית־המשפט

(א) בסעיף זה "אמרה" —

(1) הקלטה ברשמקול או בקלטת חוץ
(וידאו) ובתנאי שהיא רצופה ללא
התערבות, הפסקה או שינוי כלשהו.

(2) הודעה בכתב שנחתמה על־ידי עד מחוץ
לכותלי בית־המשפט.

(ב) אמרה שנתן עד מחוץ לבית־המשפט תהיה
קבילה כראיה בהליך פלילי אם נתקיימו
אלה:

(1) מתן האמרה הוכח במשפט:

(2) נותן האמרה הוא עד במשפט וניתנה
לצדדים הזדמנות לחקורו;

(3) העדות שונה, לדעת בית־המשפט, מן
האמרה בפרט מהותי, או העד מכחיש
את תוכן האמרה או טוען כי אינו זוכר
את תוכנה.

(ג) בית־המשפט רשאי לקבל אמרה כאמור

בסעיף קטן (ב) אף אם נותן האמרה איננו
עד, בין משום שהוא מסרב להעיד או אינו
מסוגל להעיד, ובין שלא ניתן להביאו
לבית־המשפט משום שאינו בחיים או לא
ניתן למוצאו, ובלבד שבית־המשפט שוכנע
שמסכיבות העניין עולה, כי אמצעי פסול

נסיבות העניין, לרבות נסיבות מתן האמרה, הראיות שהובאו במשפט, התנהגות העד כמשפט ואותות האמת שנתגלו במהלך המשפט, והטעמים יירשמו.

(ה) לא יורשע אדם על סמך אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה אלא אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.

שימש להניא או למנוע את נותן האמרה מלתת את העדות.

(ד) בית-המשפט רשאי לסמוך ממצאיו על אמרה שנתקבלה לפי סעיף זה, או על חלקה, והוא רשאי להעדיף את האמרה על עדותו של העד, והכול אם ראה לעשות כן לנוכח

ד ב ר י ה ס ב ר

דין, אמר כי הוא "חרד מפני האפשרות שההלכה החדשה תגביר את הסכנה של עיוותי דין" וכן כי הוא "מודאג מתוצאותיה המעשיות".

החשש אינו רק מהרשעתם של חפים מפשע אלא גם מהאפשרות ששוטרים ינצלו לרעה את סמכותם וכוחם כלפי מי שנתון לחקירתם ומשמורתם. יתר-על-כן טעות כזו תיכתן גם כתום לב מתוך רצון, כדברי השופט לוין, ל"צבוע" את העדות כצבעי המציאות כפי שהוא רואה אותה.

החקיקן המוצע מטרתו להחזיר לחריג את ממדיו המקוריים ולהגן על נאשמים מאפשרות של עדויות משטרתיות מטעות או שקריות.

סעיף 10א' לפקודת הראיות, כפי שהוסף בשנת 1978, מאפשר לבית-המשפט לקבל גם עדות שמיעה במשפט פלילי.

מטרת החיקוק היתה שלא לאפשר לעדים לחזור בהם מעדותם במשטרה בשל לחץ ואיומים. זהו חריג לעיקרון החשוב, שלפיו אין בית-המשפט נוקק לעדויות שמיעה. העיקרון מיועד לקרב את השופט ככל האפשר אל האמת ולמנוע הרשעת חפים מפשע על סמך עדויות מכלי שני. חריג זה הורחב בשורה של פסקי-דין. לאחרונה ניתן בבית-המשפט העליון פסק-הדין ד"נ 23/85 מ.י. נגד טובול, ברוב דעות נקבע בו, כי ניתן לקבל כראיה זיכרון-דברים שרשם שוטר לגבי עדותו של אדם המופיע במשפט פלילי. הרחבה קיצונית זו היא פרוכלמטית ביותר. השופט לוין, אחד משופטי המיעוט באותו

ז. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 15), התש"ן — 1989

סמכות לגביו על-פי חוק, או בהיותו חבר הנהלה או עובד בו.

(ב) מי שהוזמן לפי סעיף קטן (א) ולא התייצב, רשאית הוועדה לדרוש ממנו להתייצב לפניו כאמור; הדרישה תהיה בכתב חתום ביד יושב-ראש הוועדה, ויצורף לה העתק מהדין וחשבון של המבקר או מהחלק שאליו מכוונת הדרישה; הדרישה תומצא לפחות עשרה ימים לפני המועד שנקבע להתייצבות.

(ג) מי שהוזמן או נדרש להתייצב לפני הוועדה יגיש לה, לפחות יומיים לפני המועד שנקבע להתייצבותו, תמצית בכתב מתגובתו, בצירוף העתקים של המסמכים שבדעתו להגיש לוועדה.

(ד) מי שקיבל דרישה להתייצב כאמור בסעיף קטן (ב) ולא עשה כן, ולא הראה טעם צודק לכך, דינו — מאסר שישה חודשים.

(ה) לא יוזמן ולא יידרש להתייצב לפי סעיף זה נשיא המדינה, יושב-ראש הכנסת או נושא משרה שיפוטית.

1. הוספת סעיף 18א

אחרי סעיף 18 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח — 1958 (נוסח משולב)¹, יבוא:

"18א. התייצבות לפני הוועדה

(א) לצורך הכנת סיכומיה והצעותיה של הוועדה לפי סעיפים 18 ו-20 ביחס לגוף מבוקר פלוני, רשאי יושב-ראש הוועדה להזמין כל אדם שנשא משרה או מילא תפקיד בגוף המבוקר בתקופה שהדין וחשבון של המבקר דן בה, להתייצב לפני הוועדה כדי להגיב על האמור בדיון וחשבון לגבי עניינים שאותו אדם היה קשור אליהם; כן רשאי הוא להזמין אדם הנושא משרה או ממלא תפקיד כאמור אותה שעה, או שנשא משרה או מילא תפקיד כאמור לפני כן, כדי להגיב על האמור בדיון וחשבון; יושב-ראש הוועדה חייב להזמין אדם כאמור אם באה דרישה לכך מאת הוועדה או מאת שלושה מחבריה לפחות; בסעיף קטן זה, "נשא משרה או מילא תפקיד", בגוף מבוקר — לרבות בהפעלת

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92: התשמ"ח, עמ' 31.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

1. בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "הזמנה לפי סעיף קטן זה לא תיעשה אלא על-פי הצעת מבקר המדינה".

לסעיף 1
שר הכלכלה והתכנון מציע:

2. בסעיף קטן (ד), במקום "דינו — מאסר שישה חודשים" יבוא "ישיא באחריות משמעתית".
3. בסעיף קטן (ה), אחרי "יושב ראש הכנסת" יבוא "שר, סגן שר".

ח. הודעת מנכ"ל משרד העבודה והרווחה בעקבות מסקנות הוועדה להתעללות בילדים בנושא "תופעת ההתעללות בילדים" ותגובת יושב-ראש הוועדה להתעללות בילדים *

לכבוד
מר דב שילנסקי
יושב-ראש הכנסת
הכנסת
יושב-ראש נכבד,

הנדון: תופעת ההתעללות בילדים

1. על-פי סעיף 111(ד) לתקנון הכנסת, ברצוני להודיע בזה על פעולות שנעשו בעקבות מסקנות של הוועדה המיוחדת לנושא הנ"ל (שהניחה אותן על שולחן הכנסת ביום ד' א' במנחם-אב התשמ"ט 2 באוגוסט 1989). הפעולות המפורטות להלן מסתכמות בכ-2,750,000 ש"ח. לקראת שנת התקציב הבאה ביקשנו סכום זה ממשרד האוצר ובתקווה שיושב-ראש הכנסת יסייע לנו בבקשתנו, זו תהיה ברכה לנושא.
2. להלן פירוט הפעולות:
 - א. מניעה, חינוך והסברה:
 1. המשרד יכין סרטון הסברה קצר לטלוויזיה. עלות הפקה + פרסום לשנה כ-200,000 ש"ח. לוח זמנים לביצוע: שישה חודשים מיום קבלת תקציב מיוחד לנושא (הוגשה בקשה למשרד האוצר).
 2. המשרד (על-יד האגף לשירותים חברתיים — שירות לילד ולנוער ושירות למשפחה — האגף לשירותי תיקון והיעוץ המשפטי) מכין תוכניות השתלמות לקבוצות האלה: מפקחי המשרד; עובדים סוציאליים במחלקות לשירותים חברתיים. משך כל מודול 6 שעות. לוח זמנים להתחלת ביצועה — שלושה חודשים.
 3. המשרד יכין ימי עיון בהשתתפות:
 - שופטי נוער, יועצים-משפטיים ופקידי סעד ארצי ומחוזיים.
 - דינים מבתי-דין הרבניים, יועצים משפטיים ופקידי-סעד ארציים.
 - לוח זמנים להתחלת הביצוע — שישה חודשים.
 - ב. נוהל איתור ודיווח:
 - נוהל איתור ודיווח נמצאים בעריכה ויפוצו בתוך ארבעה חודשים.
 - ג. איסוף מידע ונתונים:
 1. המשרד ממייץ עתה נתוני ילדים, נתונים להתעללות (בפועל או בפוטנציה) מתוך קובץ נחוני יסוד.
- לוח זמנים לסיום: חודשיים.
2. יוקם תת-קובץ (ליד קובץ נחוני יסוד) לילדים הנחונים להתעללות.
 - לוח זמנים להפעלה: 12 חודשים.
- ד. מערך פקדי סעד:
 1. ועדת בחירה (מכרו פנימי) תחכנס בימים הקרובים. שלושה אנשים הגישו מועמדות לתפקיד פקיד סעד ראשי לחוק הנוער.
 2. מוחקנות בימים אלו מזכירות אלקטרוניות אצל פקדי-סעד מחוזיים לקבלת הודעות אחר שעות העבודה (פקידי-הסעד יוכלו להתקשר למרכז מביתם לקבלת הודעות מוקלטות, מידי שעתים-שלוש שעות).
 3. ל-30 פקדי-סעד מקומיים (הרשימה בהכנה בימים אלו) יותקנו 30 מזכירות אלקטרוניות כנ"ל.
 4. 30 פקדי הסעד המקומיים שלהם יותקנו מזכירות אלקטרוניות ייענו לקריאות — לאחר שעות העבודה — גם ברשו"מ סמוכות. תמורת זאת ישתתף המשרד בתשלומי כוננות לעובדים.
- לוח זמנים לסיום הביצוע: שלושה חודשים.
5. עם סיום (2), (3) ו-(4) לעיל, המשרד ידאג לפרסום מספרי הטלפונים במקומונים ובעיתונים באורח שוטף.
- לוח זמנים להתחלת הביצוע: ארבעה חודשים.
6. מערך פקדי-הסעד המחוזיים יתוגבר:
 - ייתוסף תקן של פקדי-סעד לחוק הנוער במחוז ירושלים.
 - ייתוסף תקן של פקדי-סעד לחוק הנוער במחוז תל-אביב.
7. המשרד אינו יכול לממש את ההמלצה כי פקדי-הסעד ישמשו אך ורק בתפקיד זה ולא יוטלו עליהם תפקידים אחרים. הסיבה:

ארצי. עלות הפעלת מקלט כנ"ל לשנה — 600,000 ש"ח. לוח זמנים לביצוע: 4 חודשים לאחר שיועמד תקציב לצורך זה. המשרד פנה למשרד האוצר בעניין.

2. הגדלת מאגר משפחות אומנה במקלט זמני לילדים בסיכון. למשפחות אומנה במאגר (בכוננות) יש לשלם תעריף מסוים. הגדלת המאגר אפשרית אם המכסה לסידור חוץ-ביתי של ילדים במשפחות אומנה תוגדל ב־50 (עלות שנתי 600,000 ש"ח). המשרד פנה למשרד האוצר בעניין.

3. מסגרות לטיפול קבוצתי בילדים ובהוריהם: יש צורך בהקמת 4 מרכזים טיפוליים שיפעלו באורח קבוצתי ופרטני בהורים. בילדים ובכני-משפחה אחרים.

עלות שנתי כוללת: 700,000 ש"ח. לוח זמנים להפעלה: חמישה חודשים לאחר קבלת הסכום הנ"ל. בקשה הוגשה לאוצר.

3. נדרוש על המשך פעולות בעניין.

בכבוד רב,
שמואל סלבין
המנהל הכללי
(בפועל)

מחסור בכוח-אדם ברשויות מקומיות בינוניות וקטנות לצורך זה.

המשרד יוכל לקבל המלצה זו אם מצבת כוח-האדם במחלקות לשירותים חברתיים ברשויות מקומיות תוגדל ב־30. (עלות שנתי 650,000 ש"ח).

8. יופעל פורום דר-שבועי קבוע של פקיד-סעד מחוזיים מקומיים וייעוץ משפטי להעלאת הרמה המקצועית ולחיווק פקיד-הסעד העומדים לעתים קרובות מול לחצים קשים.

ה. שיתוף פעולה בין-משרדי ובין-מקצועי:

תוקם בכל רשות מקומית ועדת חירום בין-מקצועית לאיתור וטיפול בילדים בסיכון. כראש הוועדה יעמוד מנהל מחלקה לשירותים חברתיים או מי שמונה על-ידו, רצוי פקיד סעד לחוק הנוער (כאשר ברשויות מקומיות מרכז נושא ילד ונוער — שהוא רצ"ב) גם פקיד סעד לחוק הנוער — ימונה מרכז הנושא ליושב-ראש הוועדה). לוח זמנים לביצוע — שישה חודשים.

ה. מתן מענים טיפוליים לילדים הנמצאים בסכנה ולהוריהם:

1. מקלטים מחוזיים:

בשלב א' — המשרד מעוניין להקים מקלט

העתקים:

ראש הממשלה ושר העבודה והרווחה מר יצחק שמיר.
שר החינוך והתרבות מר יצחק נבון.
שר המשטרה מר חיים בר-לב.
שר המשפטים מר דן מרדור.

לכבוד

חבר הכנסת דב שילנסקי
יושב-ראש הכנסת
הכנסת ירושלים

נכבדי,

הנודן: מכתבו של מנכ"ל משרד העבודה והרווחה מיום 27 בנובמבר 1989 "בדבר תופעת התעללות בילדים"

אני מכרך על ההתייחסות התקציבית של המשרד, ומקווה שאכן התופעה תצומצם ככל האפשר.

אני רוצה לציין בפניך, שילדים רבים הסובלים מהתעללות ופגיעות גופניות ואשר לטובתם היו צריכים ללמוד מחוץ לבית במסגרת פנימייתית, נשארו בבית ולא נשלחו לפנימיות בגלל הקיצוץ התקציבי במקומות בפנימיות.

גם זאת יש לתקן בתקציב הנוכחי.

ב כ ר כ ה,
חבר הכנסת יצחק לוי
יושב-ראש הוועדה להתעללות בילדים

תוכנית הפעולה לטיפול בתופעת התעללות בילדים, המוצגת על-ידי המנכ"ל בעקבות מסקנות הוועדה המיוחדת לנושא תופעת התעללות בילדים, אכן עונה, אם תתממש, על מגמת המסקנות.

אין ספק, שהמכשול העיקרי למימוש תוכנית זו יהיה חוסר התקציב, ועל כן על הכנסת לעשות מאמץ כדי שתקציב המשרד בסעיפים הרלבנטיים יוגדל באופן שהמשרד יוכל לבצע תוכנית זו.

לקראת הדיונים על תקציב המדינה לשנה הבאה, נצטרך כולנו לנקוט פעולות שיבטיחו זאת.

אמנם חלק מהסעיפים שבתוכנית זו אינם קשורים לתקציב, ואני מקווה שאכן, כפי שהבטיח המנכ"ל, הם ימומשו בקרוב.